

ליל ראש השנה

זְכַרְנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים וּבְתַבְנֵנוּ
בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹקִים חַיִּים.

יֵשׁ לְהַבִּין שְׁנֵי הַלְשׁוֹן, שְׁלֵגָבִי 'זְכַרְנוּ' נִזְכָּר
לְשׁוֹן 'מֶלֶךְ', וּלְגָבִי 'בְּתַבְנֵנוּ' לְשׁוֹן
'אֱלֹקִים'. וְעוֹד, דָּאָחַר שֶׁבִקְשָׁנוּ מִלִּפְנֵי
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא 'זְכַרְנוּ לַחַיִּים' מָה לָּנוּ
לְבַקֵּשׁ עוֹד 'וּבְתַבְנֵנוּ', דְּזָהוּ כְּכֹר מִדְּרָכָיו שֶׁל
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵיךְ 'יִפְקְדָנוּ לַחַיִּים,
וְהִרְבֵּה רוּחַ וְהַצְלָה לִפְנֵינוּ, וְאִם כֵּן מָה עֲנִין
לְשׁוֹן הַבִּקְשָׁה 'וּבְתַבְנֵנוּ' דּוֹקָא.

'זְכַרְנוּנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים' - שְׂנוּכָה לַהֲיוֹת
קְשׁוּרִים בַּתּוֹרַת חַיִּים

וְהַמַּעֲמָם הַשְּׁנִי הוּא 'וּבְתַבְנֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים
לְמַעַנְךָ אֱלֹקִים חַיִּים', וְהוּא עַל פִּי
דְּבָרֵי הַמַּהֲרָש"א ז"ל (מְכוּת כג, ב ד"ה תרי"ג)
עַל דְּבָרֵי הַגִּמְרָא הַנִּזְכָּרָת, נִמְנוּ וְנִמְרוּ נֹחַ
לוֹ לְאָדָם שֶׁלֹּא נִבְרָא מִשְׁנִבְרָא, רָצָה לוֹמַר
שֶׁבָּאוּ בְּזֶה לְמַנִּין הַמִּצְוֹת, שֶׁהֲלֹאִין
שֶׁבַתוֹרָה הֵם יוֹתֵר מִהַעֲשִׂין, וְעַל כֵּן הִסְכִּימוּ
וְנִמְרוּ לוֹמַר שֶׁלֹּא נִבְרָא הָאָדָם בְּשִׁבְלֵי עֲצָמוֹ
וְיוֹתֵר טוֹב הָיָה לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא, כִּי הוּא קָרוֹב
לְהַפְסֵד מִחֲמַת הַלֵּאִין שֶׁהֵם רַבִּים, וְרַחוּק
מִשְׁכָּר מִצַּד הַעֲשִׂין שֶׁהֵם מוֹעֲטִין, וְעַכְשָׁו
שֶׁנִּבְרָא לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְכָבוֹד הַמָּקוֹם וְכוּ',
עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְעַל פִּי זֶה בְּאֶדָם הַזּוֹכָה
לִילָךְ כְּרָאוּי בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת וְנִזְהָר מִן
הַלֵּאִין, נִמְצָא שְׂטוֹב יוֹתֵר בְּשִׁבְלֵי
לְהִבְרָאוֹת, וְכֵן כְּתוּבוֹ הַתּוֹסֵפוֹת שֵׁם (עִירוּבִין

'מֶלֶךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים' - שֶׁאֵתָּה חַפֵּצָת לְבִרְוֹא אוֹתָנוּ
וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהַמְכֵּן בְּזֶה הַתְּפִלָּה, שֶׁאֲנוּ
מִתְּפַלְּלִים לִפְנֵינוּ לְהַצְדִּיקָנוּ שְׂרָאוֹי
לְתַן לָנוּ חַיִּים מִצַּד שְׁנֵי טַעְמִים, אֲשֶׁר הָאֶחָד
יוֹתֵר גָּדוֹל מִחֲבֵרוֹ, הָאֶחָד הוּא מָה דְּאִיתָּא
מִכ"ק זְקֵנֵי וְצִלְלָה"ה בְּסֵפֶר הַקָּדוֹשׁ תּוֹלְדוֹת
אָדָם (לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה ד"ה זְכַרְנוּ) שֶׁבָּאֵר הַלְשׁוֹן
'זְכַרְנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים', עַל פִּי
הַגִּמְרָא (עִירוּבִין יג, ב) שְׁתֵּי שְׁנִים וּמִחֲצָה
נִחְלָקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל וְכוּ', וְנִמְנוּ
וְנִמְרוּ נֹחַ לוֹ לְאָדָם שֶׁלֹּא נִבְרָא יוֹתֵר
מִשְׁנִבְרָא. אִם כֵּן מִצַּד הָאָדָם בְּעֲצָמוֹ הָיָה
נֹחַ לוֹ שֶׁלֹּא הָיָה נִבְרָא כָּלֵל, רַק הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא רָצָה בְּכִרְיָאת הָאָדָם. וְלִזֶּה אָנוּ
מִתְּפַלְּלִין 'זְכַרְנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים',
כִּי רַק אֵתָּה הוּא מֶלֶךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים [שֶׁחַפֵּצָת

ד"ה נח), הָכָא אִירִי בְּסֵתָם בְּנֵי אָדָם אַבֵּל צָדִיק אֲשֶׁרֵּיו וְאֲשֶׁרֵּי דוֹרוֹ.

וְעַל פִּי זֶה יִתְבָּאֵר בְּקִשְׁתָּנוּ וּכְתַבְנוּ בְּסִפְרֵי הַחַיִּים, דְּהַכּוֹנֶה דְּהִנֵּה כָּל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל קְשׁוּרָה בְּשִׁרְשָׁהּ בְּאוֹת מִהַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, וְזֶהוּ 'וּכְתַבְנוּ בְּסִפְרֵי הַחַיִּים', הֵינּוּ שֶׁתְּעוֹרְנוּ שְׁנֵקֶשֶׁר וְנַחֲזִיק עֲצָמֵנוּ בְּסִפְרֵי הַחַיִּים, הֵינּוּ תוֹרַת חַיִּים שְׁנִתְּתָ לָנוּ, וְאִזּוּ וְדָאֵי רָאוּי וְכֵדָאֵי הַחַיִּים לָנוּ, וּבְזֶה גַם מִדַּת הַדִּין תּוֹדָה וְתֹאמַר שְׂרָאוּי לִתֵּן לָנוּ חַיִּים, וְזֶהוּ 'וּכְתַבְנוּ בְּסִפְרֵי הַחַיִּים' לְמַעַנְךָ אֱלֹקִים חַיִּים, שְׁעַל יְדֵי שְׁתִּסְיַעְנוּ שְׁנַחֲזִיק עֲצָמֵנוּ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה, גַּם מִדַּת הַדִּין תּוֹדָה וְתֹאמַר לִתֵּן לָנוּ חַיִּים, וְעַל דֶּרֶךְ דְּבָרֵי תוֹסֶפּוֹת וְהַמְהִירָשׁ"א הַנּוֹכְרִים.

ענין פתיחת ספרי מתים - להמליץ טוב על ישראל

וְעַל פִּי דְּבָרֵינוּ נוֹכַל לֹאמַר עוֹד מְלִיצָה יִשְׂרָאֵל, בְּבֹאֹר מַה שְּׁאֲמָרוּ חַז"ל (ראש השנה לב, ב) שֶׁטַּעֲנוּ מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִפְּנֵי מַה אֵין יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים שִׁירָה לִפְנֵיךָ בְּרָאשׁ הַשָּׁנָה וּבְיוֹם הַכַּפּוֹרִים, אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא

אֶפְשָׁר מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִין וְסִפְרֵי חַיִּים וְסִפְרֵי מֵתִים פְּתוּחִים לִפְנֵיו וְיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים שִׁירָה. וְהִקְשׁוּ בְּסִפְרֵים הַקְדוּשִׁים (אלשיך קהלת יב, יד) מִדּוּעַ נִפְתָּחִים סִפְרֵי הַמֵּתִים שֶׁכָּבַר מֵתוֹ וּכְבָר נִדּוּנוֹ לְמִיתָה. וְיֵשׁ לֹאמַר עַל פִּי הַמְסַפֵּר עַל הָרָה"ק בַּעַל הַתַּפְאֶרֶת שְׁלֹמֹה זְצַלְלָה"ה (נפלאות התפארת שלמה אות קד), שֶׁהִמְלִיץ בְּעַת הַמַּגְפָּה, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, רָאָה נָא הַמֵּתִים הִלְלוּ אֲשֶׁר אֵין לָךְ מְאוּמָּה מֵהֶם, וְרָאָה נָא לְעַמְתָּם אֵיךְ הַחַיִּים מְקִימִים מִצְוֹת וְעוֹשִׂים רְצוֹנְךָ, וְכַמָּה עוֹלָם מַעֲשִׂיהֶם לִפְנֵיךָ לְנַחַת רוּחַ, וּבְזֶה הַמִּתִּיק הַגּוֹזֵר וְנִעְצָרָה הַמַּגְפָּה. וּבְזֶה פֶּרֶשׁ מֵאֲמַר הַכְּתוּב (במדבר יז, יג) בְּאַהֲרֹן הִכָּהֵן עָלָיו הַשָּׁלוֹם "וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמַּגְפָּה", שְׁצָרִיךְ בְּאוֹר מַה צָרְךָ לְדַעַת הֵיכָן עָמַד. אֵךְ יֵשׁ לְפָרֶשׁ שְׁעָנִין זֶה לְמַד אַהֲרֹן זְכוּת בְּעַת הַמַּגְפָּה, שְּׁאֲמַר לִפְנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רָאָה נָא מַה בֵּין אֵלוֹ הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים, כִּי אֵין מֶלֶךְ בְּלֹא עָם (עפ"י פְּרָקִי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר ג, כד הקמח ראש השנה), וְאֵם חֵס וְשָׁלוֹם לֹא תִתֵּן לָהֶם חַיִּים מִי יִקָּים מִצְוֹתֶיךָ וַיִּשְׁמַר תּוֹרָתְךָ, וְעַל יְדֵי לְמוֹד זְכוּת זֶה נִשְׁאָרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחַיִּים וְהַמַּגְפָּה נִעְצָרָה.*

* [לחייבת הקודש נעתיק פה המעשה. בעת שהתפארת שלמה הגיע לעיר שהיה בה המגפה, נתן צו שכל בני העיר ילכו עמו יחד להקיף את בית החיים, וכן עשו. ולאחר ההקפה העמיד עצמו בתוך הקהל, ופתח את פיו הקדוש ואמר, כתיב באהרן הכהן "ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה", וקשה מאי קא משמע לן הפסוק שעמד בין המתים ובין החיים דווקא, הלא אם הקטורת עוצר המגפה אין נפקא מינה כלל היכן יעמוד. רק התיירץ, כי באמת הדין נותן שיהיו רק חיים ולא מתים, כי מה תועלת יש לרבנו של עולם מן המתים, אף לו שצדיקים הם ושוכנים הם בגן עדן, אבל מה עושים שם, יושבים ומחממים את עצמם בגן עדן, ומה יתרון להבורא כביכול מזה. אבל אם בני אדם חיים וקיימים הלא יש יתרון גדול שמודים ומתפללים משבחין ומברכין ברכת הנהנין, וזה הפשט

דְּכִידוּעַ נַחֲלָקוּ רַבִּי אֲלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
(ראש השנה י, ב יא, א) אִם בְּתִשְׁרֵי נִבְרָא
הָעוֹלָם אוֹ בְּנִיסָן, וּמִבְּאֵר בְּתוֹסְפוֹת (ראש
השנה כז, א ד"ה כמאן) וְכֵן הוּא בְּדִבְרֵי הָאֲר"י
הַקְדוּשׁ (עיין פרי עץ חיים ראש השנה ד), דְּאֵלוּ
וְאֵלוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, דְּבִתְשְׁרֵי עָלָה
בְּמַחְשָׁבָה לִבְרָא אֶת הָעוֹלָם וְלֹא נִבְרָא עַד
נִיסָן. וְהִנֵּה אָמְרוּ חַז"ל (מדרש אגדה בראשית
א. רש"י בראשית א, א) בְּתַחֲלָה עָלָה בְּמַחְשָׁבָה
לִבְרָא הָעוֹלָם בְּמִדַּת הַדִּין כְּנֹאמֶר "בְּרֵאשִׁית
בָּרָא אֱלֹקִים", וּלְבִסּוּף שִׁתַּף מִדַּת הַרַחֲמִים
כְּדִכְתִּיב "בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹקִים" (בראשית ב,
ד), וְהִינּוּ שֶׁמֶצַד הַמַּחְשָׁבָה נִבְרָא הָעוֹלָם
בְּמִדַּת הַדִּין, וּמִצֵּד הַדְּבֹר [שֶׁכֵּן הִכָּל נִבְרָא
בְּדְבֹרוֹ יִתְבָּרַךְ] נִבְרָא בְּמִדַּת הַרַחֲמִים.

וְאִם כֵּן בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה שָׁבוּ עָלָה בְּמַחְשָׁבָה
לִבְרָא הָעוֹלָם שׁוֹלֵט מִדַּת הַדִּין, עַל כֵּן
כְּאֲשֶׁר אָנוּ אוֹמְרִים 'אֶת יוֹם הַזְכָּרוֹן הַזֶּה',
מוֹסִיפִים וְאוֹמְרִים 'וְדִבְרֶךְ אֱמֶת וְקָיָם לְעַד',
דְּאִף שֶׁאֲמַנָם מִצֵּד בְּחִינַת הַזְכָּרוֹן
וְהַמַּחְשָׁבָה הוּא מִדַּת הַדִּין, אִף 'דִּבְרֶךְ אֱמֶת
וְקָיָם לְעַד' הִינּוּ שָׂרָק בְּחִינַת 'דִּבְרֶךְ' הוּא
הוּא הַקָּיָם לְעַד, שָׂרָק עַל יְדֵי שֶׁשִּׁתַּף
הַרַחֲמִים בְּחִינַת הַדְּבֹר יָכֹל הָעוֹלָם
לְהִתְקַיֵּם, וּבָזֶה מְעוֹרְרִים אָנוּ אֶת מִדַּת
הַרַחֲמִים. (*וְעַל כֵּן אוֹמְרִים מְזִמּוֹר לַה'

וְזֶה גַם הַכּוֹנֵה בְּמָה שֶׁסְּפָרִי חַיִּים וְסְפָרִי
מֵתִים פְּתוּחִים, כְּדִי שִׁיְהִי זֶה בְּעֶצְמוֹ
לְמוֹד זְכוּת שִׁיִּכְתְּבוּנוּ ה' יִתְבָּרַךְ בְּסֵפֶר חַיִּים
טוֹבִים בְּרָכָה וְשְׁלוֹם, שֶׁכֵּן רַק מֵהַחַיִּים יֵשׁ
לוֹ נַחַת רוּחַ, וְגַם כִּי אֵין מֶלֶךְ בְּלֹא עַם,
וּבִיחּוֹד כְּאֲשֶׁר בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה אָנוּ מְקַבְּלִים
עָלֵינוּ עַל מַלְכוּתוֹ וּמִמְלִיכִים אוֹתוֹ עָלֵינוּ,
וְעַל יְדֵי זֶה בּוֹדְאֵי יִכְתְּבוּנוּ ה' יִתְבָּרַךְ לְשָׁנַת
חַיִּים וְכָל טוֹב, אָמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן:

וְכִרְנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חַפְזֵי בְּחַיִּים וְכִתְּבוּנוּ
בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנֵּךְ אֱלֹקִים חַיִּים.

יֵשׁ לְהַבִּין רַבּוּי הַלְשׁוֹנוֹת 'זְכָרְנוּ' וְכִתְּבוּנוּ,
וּמִדּוּעַ לֹא דִי בְּאַחַד מֵהֶם, וְכֵן מֵהוּ
הָעִנְיָן שֶׁנִּזְכָּר כָּאֵן שֵׁם אֱלֹקִים.

בראש השנה מעוררים את ענין שיתוף
מידת הרחמים

וְיֵשׁ לוֹמַר בְּזֶה, דְּהִנֵּה כִּיּוֹצֵא בְּזֶה מְצִינוּ
בְּנוֹסַח הַקְדּוּשׁ לְרֵאשׁ הַשָּׁנָה 'וְתַתֵּן לָנוּ
ה' אֱלֹקֵינוּ אֶת יוֹם הַזְכָּרוֹן הַזֶּה', וּלְבִסּוּף
מוֹסִיפִים 'וְדִבְרֶךְ אֱמֶת וְקָיָם לְעַד', שֶׁנִּזְכָּרוּ
שְׁתֵּי הַלְשׁוֹנוֹת לְשׁוֹן 'זְכָרוֹן' וּלְשׁוֹן 'וְדִבְרֶךְ'.
וּבִבְאֵר בְּזֶה כ"ק אֲדָמוֹ"ר מִפֶּאֱמָטְעֵר וצ"ל
(דברי יואל מועדים ליל ראש השנה, אות א)

וְיַעֲמֹד אַהֲרֹן, אֵין עֲמִידָה אֵלָּא תַּפְלָה, שֶׁאֵהָרֵן הַתַּפְּלָל תַּפְּלָתוֹ, וְהַעֲמִיד עֲצָמוּ בְּקוּשִׁיא וְטַעֲנָה הַזֹּאת, רַבּוּנוּ שֶׁל
עוֹלָם רָאָה נָא הַחִילּוֹק 'בֵּין' דִּיִּקָּא, הַחִילּוֹק שֵׁשׁ 'בֵּין הַחַיִּים וּבֵין הַמֵּתִים', כִּי הַמֵּתִים מַחֲמִימִים עֲצָמָם בְּגֵן עֵדֶן, אֲבָל
הַחַיִּים מְצַלְאִין וּמִשְׁבַּחִין לְמַלְךְ חַי וְקַיִים, לָכֵן עִם טַעֲנָה וְקוּשִׁיא זֹאת וְחִילּוֹק הַזֶּה פִּעַל אַהֲרֹן תִּכְף שֶׁהַמִּגְפָּה נִעְצָרָה,
וְכֵן הִיָּה שֵׁם. (ע"ש עוֹד מִפְּרִטִּי הַמַּעֲשֶׂה).

* הוֹסַפָּה מִמָּקוֹם אַחֵר.

הָאָרֶץ וּמְלוֹאָה בְּלִיל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שְׁבוּ
מִבְּאֵר בְּאִיזָה אַפֵּן יִסַּד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
אֶת הָעוֹלָם לְמַעֲשֵׂה, "כִּי הוּא עַל יָמִים
יִסְדָּה" (שם כד, ב), שִׁיֶּסֶד הָעוֹלָם בְּבַחֲיִנַת
מִים שֶׁהֵם מוֹרִים עַל מִדַּת הַחֶסֶד, שֶׁשֶּׁתָּף
לְהַנְהִיג הָעוֹלָם בְּאֶפֶן שֶׁל מִדַּת הַחֶסֶד, עַד
כָּאֵן דְּבָרֵי קְדָשׁ].

וּבִזְהָ יוֹכֵן גַּם הֶלְשׁוֹן 'זְכָרְנוּ לַחַיִּים', הֵינּוּ
דָאָף שְׁעֵתָה הוּא זְמַן בְּרִיאַת הָעוֹלָם
בְּמַחֲשָׁבָה, בַּחֲיִנַת 'זְכָרוֹן', מְכַל מְקוֹם יֵשׁ
לֶךְ לְזְכָרְנוּ לַחַיִּים, כִּי גִלּוֹי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ
אֲשֶׁר בְּבַחֲיִנַת הַמַּחֲשָׁבָה וְהַדִּין לְבַד אֵין
הָעוֹלָם יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם, וְכֹאֲשֶׁר הָיָה
בְּבִרְיַאת הָעוֹלָם שֶׁהָיָה מִן הַהִכָּרֶת לְצַרְף
מִדַּת הַרְחָמִים כְּדִי שִׁיּוּכַל הָעוֹלָם לְהִתְקַיֵּם,
וְכִיּוֹן שֶׁאֲתָה 'מֶלֶךְ חֶפֶץ בַּחַיִּים' עַל כֵּן
'וְכַתְּבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים' דְּכַתִּיבָה הוּא
בַּחֲיִנַת דְּבוּר, הֵינּוּ שָׁגַם עֲתָה תִשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ
בַּחֲיִנַת דְּבַר ה', שֶׁהוּא מִדַּת הַרְחָמִים
כֹּאֲשֶׁר בָּעֵת בְּרִיאַת הָעוֹלָם, 'לְמַעַנְךָ
אֱלֹוִקִים חַיִּים', כִּיּוֹן שֶׁבְּמִדַּת הַדִּין לְבַד אֵי
אֶפְשָׁר שִׁיתְקִים הָעוֹלָם.

הטעם שאמירת 'לדוד מזמור' בר"ה מסוגל
לפרנסה

(*)[וְלִפִּי זֶה אֶפְשָׁר לְבָאֵר מֶה דְּאִיתָא
מֵהָאֲרִיז"ל (פרי עץ חיים שער ראש
השנה פ"ז ע"ש) דְּאִמְרִית מְזִמּוֹר לַה' הָאָרֶץ

וּמְלוֹאָה מְסָגֵל לְפָרְנָסָה, דְּהֵנָּה אָמְרוּ חַז"ל
(פסחים קיז, א) קָשִׁים מְזִנּוּתֵינוּ שֶׁל אָדָם
כְּקָרִיעַת יָם סוּף, הֵינּוּ כִּי מִי יִצְדַּק לְפָנֶיךָ
בְּדִין, וְיֵשׁ עָלֵינוּ קְטְרוּגִים שְׁאִין מְגִיעַ לָנוּ
פָּרְנָסָה, כְּשֶׁם שֶׁהָיָה בֵּינָם סוּף שְׁמִדַּת הַדִּין
קְטָרְגָה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁאִינָם רְאוּיִים
לְעֵבֶר בֵּינָם (מכילתא בשלח ד. רש"י שמות יד,
ט), וְלֹא נִבְקַע הַיָּם אֲלֹא מִכַּחַת מִדַּת הַחֶסֶד
וְהַרְחָמִים (עיין זוהר ח"ב נא, ב) וְזֶה הַרְמָז 'עַל
יָמִים יִסְדָּה', שֶׁהִכָּל בָּא מִצַּד הַחֶסֶד, וְעַל
דֶּרֶךְ בְּקִיעַת יָם סוּף, עַל כֵּן אָנוּ יְכוּלִים
לְזַכּוֹת לְפָרְנָסָה מִצַּד חֶסֶדוֹ הַגָּדוֹל. וְיֵשׁ
לְרָמֵז שֶׁעַל כֵּן נִהְגוּ לומר בְּתַשְׁלִיךְ (מיכה ז,
ט) "וְתַשְׁלִיךְ בַּמַּצָּלוֹת יָם כָּל חַטָּאוֹתֵם"
(רמ"א סימן תקפג, ב. ומקורו ממהרי"ל וספר
המנהגים טירנא), כִּי יָם מְרָמֵז עַל מִדַּת הַחֶסֶד,
וּמִבְּקָשִׁים שִׁיִּזְרַק הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל
חַטָּאֵינוּ וְיִזְכֶּה אוֹתָנוּ בְּדִין].

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ הַפִּיּוּט 'לְיֹדֵעַ
מַחֲשָׁבוֹת בְּיוֹם דִּין לְכוּבֶשׁ כְּעָסוּ
בְּדִין', הֵינּוּ שֶׁאֲתָה הָרִי יוֹדֵעַ הַמַּחֲשָׁבוֹת
שֶׁעָלוּ לְפָנֶיךָ לְבָרָא הָעוֹלָם בְּמִדַּת הַדִּין,
וְרֹאיתָ וְיֹדַעַתָּ שְׁאִין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֲלֹא
בְּשִׁתּוּף מִדַּת הַרְחָמִים, לָכֵן עַל יְדֵי זֶה
'לְכוּבֶשׁ כְּעָסוּ בְּדִין וּלְרַחֵם עִמּוֹ בְּיוֹם
דִּין', מֵאַחֵר שֶׁכָּבֵר מְרֹאשִׁית כּוֹזֶת הוֹדַעְתָּ
שְׁאִי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם לְהִתְקַיֵּם אֲלֹא עִם
מִדַּת הַרְחָמִים.

יְעֹזֵר ה' וַיִּמְשִׁיךְ עָלֵינוּ מִדַּת הַרְחָמִים,
לְרַחֵם עָלֵינוּ לְכַתְּבָנוּ לְשָׁנָה טוֹבָה
וּמְתוּקָה שְׁנַת גְּאֻלָּה וַיְשׁוּעָה, אָמֵן:

עָלֵינוּ יִרְאֵת שָׁמַיִם, וְזֶהוּ טַעַם הַהֲלִיכָה אֶצֶל
הַנֶּהָר בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

וּבִזְזָה מִבְּאֵר הָרָה"ק מִסָּאטְמָעֵר זי"ע הַטַּעַם
שֶׁמְבָרְכִים בְּרֶכֶת ר'וֹקֵעַ הָאָרֶץ עַל
הַמַּיִם בְּכָל יוֹם, וְלֹא מְבָרְכִים עַל שְׁאָר
הַשְּׂבָחִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית שֶׁמַּצִּינוּ
בְּכַתּוּבִים, כְּגוֹן 'לַעֲשֵׂה הַשָּׁמַיִם בְּתַבּוּנָה' אוֹ
'לַעֲשֵׂה אוֹרִים גְּדוֹלִים', וְהוּא בְּכַדִּי
לְהַשְׁרִישׁ וּלְהַתְּבוּנָן בְּכוּחוֹ 'יְתַבָּרֵךְ שְׁמוֹ
הַמְּקִיָּם הָעוֹלָם, כְּאֲשֶׁר נֹתְנִים עַל לֵב אֶת זֶה
הַנֶּסֶם הַתְּמִידִי שֶׁהֵיטָב אֵינוֹ פּוֹרֵץ לִיבְשָׁה אֶלֶּא
נִשְׁאָר בְּגִבּוּלוֹ כְּפִי מַה שֶּׁגָּזַר עָלָיו הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, וּמִזֶּה נִכָּר לְכָל שָׁה' יְתַבָּרֵךְ מֶלֶךְ
עַל כָּל הָאָרֶץ.

וּבִזְזָה מִבְּאֵר מַה שְּׂאוּמְרִים בְּלִיל רֹאשׁ
הַשָּׁנָה הַמְּזֻמּוֹר הַנִּזְכָּר, דְּבָאִים
לְהַזְכִּיר אֲשֶׁר 'לֵה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ, וּמִנֵּין
נִכָּר לָנוּ זֹאת מִזֶּה שֶׁכִּי הוּא עַל יָמִים יְסָדָהּ
וְגו', שֶׁמִּזֶּה נִרְאָה לַעֲיֵן כֹּל שֶׁה' יְתַבָּרֵךְ בְּרָא
הָעוֹלָם וְהַשְׁתִּיתוֹ עַל הַמַּיִם, וּבָאִים לִירְאָה
מִפְּנֵי, עַל כֵּן אוֹמְרִים זֹאת בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה,
בְּכַדִּי לְהַתְּעוֹרֵר לְתִשׁוּבָה.

בראש השנה הכל קרובים להשי"ת גם בחו"ל

עוֹד אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ הַקָּשֶׁר שֶׁל מְזֻמּוֹר זֶה
לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה, דְּהֵנָּה רַש"י פָּרֵשׁ דְּלֵה'
'הָאָרֶץ' וּמְלוֹאָהּ הַכּוֹנֶה לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל,
'תִּבְלִי' וַיּוֹשְׁבֵי בָהּ הֵם שְׁאָר הָאֲרָצוֹת. וַיֵּשׁ
לוֹמַר הַכּוֹנֶה בִּזְזָה, דַּעַל אָרֶץ הַקָּדֹשׁ נֶאֱמַר
(דְּבָרִים יא, יב) "אָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ
אֹתָהּ תִּמְדֵּי עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּהַמְּרֵאשִׁית

לְדוֹד מְזֻמּוֹר לֵה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תִּבְלִי
וַיּוֹשְׁבֵי בָהּ (תהלים כד, א).

בְּטַעַם אֲמִירַת "לְדוֹד מְזֻמּוֹר לֵה' הָאָרֶץ"
וְגו' (תהלים כד, א) בְּלִיל רֹאשׁ הַשָּׁנָה,
רַבּוֹ הַפְּרוּשִׁים בְּסִפְּרֵים הַקְּדוּשִׁים.

**בראש השנה מתבוננים בענין המים ובאים
ליראת שמים**

וּב"ק הָרָה"ק מִסָּאטְמָעֵר זצ"ל ה"ה פָּרֵשׁ עַל
פִּי הַמִּשְׁךְ הַכְּתוּב (שם ב) "כִּי הוּא עַל
יָמִים יְסָדָהּ" וְגו', עַל פִּי דְבָרֵי הַרמ"א (בספר
תוֹרַת הָעוֹלָה ח"ג פנ"ו) בְּטַעַם מַה שֶׁהוֹלְכִים
בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה אֶצֶל הַנֶּהָר, כִּי הֵנָּה כִּידוּעַ דְּמֵן
הַיָּם וְהַמַּיִם הַרְבִּים שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, בָּאִים לְהַפִּיר
וּלְתַת לֵב כִּי ה' הוּא בּוֹרֵא הָעוֹלָם וּמְקִיָּמוֹ,
כִּי נִכָּר לַעֲיֵן כֹּל שֶׁה' אוֹמֵר לֵים עַד פֶּה
תָּבוֹא, וּבְרֵאוּתָנוּ זֹאת נֹתְנִים לֵב שֶׁה' הוּא
רֹקֵעַ הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם, וַיִּסַּד וּמַעֲמִיד הָעוֹלָם
כָּלוּ וַיּוֹשְׁבֵיו עַל הַמַּיִם, וְכֹאמֹר בְּפִרְשַׁת
בְּרֵאשִׁית, שֶׁלִּפְנֵי בְּרִיאַת הָאָרֶץ הָיָה כֹּל
הָעוֹלָם מְלֵא מַיִם עַד שֶׁהַצִּיב הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא גִבּוּלָם. וְעַל כֵּן כְּאֲשֶׁר הוֹלְכִים לַנֶּהָר
וְנוֹתְנִים לֵב לְזָכֹר וּלְרֵאוֹת כֹּחַ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא הַמְּקִיָּם כָּל הַבְּרִיאָה, מַעֲוֵרֵר הַדָּבָר
לְזָכְרוֹן מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וְכַעֲנִין זֶה הַיּוֹם
תַּחֲלַת מַעֲשִׂיךָ, וְהַתְּבוּנוֹת זֶה מִשְׁפִּיעָה

השנה ועד אחרית שנה", והינו שההשגחה על ארץ ישראל אינה נעשית על ידי שום שרים עליונים אלא רק הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו דורש אותה תמיד, מה שאין כן בחוץ לארץ שההשפעות עוברים דרך השרים של האמות. והוא מחמת שבארץ הקדש אנו נמצאים בפלטין של מלך, ובגדל קדשתה אנו קרובים אל ה' יתברך, על כן גם מקבלים שם את כל ההשפעות ממנו לבד שלא דרך שום שר ובלי שום מעוט. אבל בחוצה לארץ, הדבר דומה לאדם המרחק מבית המלכות המבקש לבוא לפלטין של מלך, שתכף בבואו לחצר המלך עובר דרישות וחקירות ובדיקה רבה אם ראוי הוא לכנס כלל, וכל שכן באם רוצה לכנס להיכלות הפנימיים ולהתקרב אל המלך, עובר הרבה חקירות ובדיקות עד שזוכה לכנס אל המלך, כדי שיוכל לקבל מתנת המלך מידו הרחבה. כן על דרך זה כדי לזכות לקבל השפעת המלך מלכו של עולם וברכתו הקדושה והרחבה, שלא דרך השרים במעוט אחר מעוט, צריך יגיעה רבה להתקרב אל ה' יתברך בכח התורה והמצוות (עיי' כתובות קיא, א וברש"י ד"ה כך אסור), אשר על ידי זה גם הנמצאים בחוצה לארץ יכולים לקדש הארבע אמות שלהם שיהיו בבחינת ארץ ישראל, ומתקרבים אל המלך בלי שום מחיצות, כמבאר בספרים.

ואם כך הוא בכל השנה על אחת כמה וכמה בראש השנה, שבו אנו

ממליכים עלינו את ה' יתברך, וכמו שאמרו (ראש השנה טז, א) אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, ואנו מבקשים אף ורק על כבוד שמים, שזהו עבודת התפלות של ראש השנה, וחפצים באמת להיות קרובים אל ה', לכן תכף בליל ראש השנה כאשר מתחילים את תפלות היום ומבקשים פניו יתברך, אומרים המזמור הזה "לה' הארץ ומלואה", שכשם שבארץ ישראל אנו קרובים אל ה' ומקבלים השפעתו וברכתו מאתו יתברך לבד שלא דרך שום שר, שזהו המכון ב'לה' הארץ', כן בזה היום יהיה אף בתבל ויושבי בה' דהינו בחוץ לארץ, דעל ידי שישאל חפצים להיות קרובים אל ה' ומרבים לעסוק בתורה ובמצוות, אזי בכח זה בראשית השנה גם בני ישראל שבחוצה לארץ זוכים לקבל השפעת וברכת ה' מאתו לבד שלא דרך השרים.

ומבאר בזה היטב מה שידוע מהאר"י הקדוש (פרי עץ חיים שער ראש השנה פ"ז עי"ש) שאמירת מזמור זה מסגל לפרנסה, דבזה שבאים אנו בזה היום להיות קרובים אל ה' ולהיות אף תבל ויושבי בה קרובים לה' כהארץ הקדושה, על ידי זה זוכים לבחינת "אשר ה' אלקיך דרש אתה ועיני ה' אלקיך בה" וגו', וממילא נזכה לשפע ברכה וכל טוב סלה, ושנה טובה וכתובה וחתימה טובה, אמן כן יהי רצון:

בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו
בבני מרון (ראש השנה טז, א).

עוד אמרו שם (יח, א) וכלם נסקרים
בסקירה אחת. והקשה בספר הקדוש
בני יששכר (תשרי ב, לג), וכי רק בראש השנה
הוא כן, הלא גם במשך כל השנה כל
העולמות אין להם כח קיום רק מהשגחתו
ושפעו וחיותו הממחיה אותם בלי הפסק,
נמצא שבכל זמן ועדן כלם נסקרים
בסקירה אחת.

השי"ת מעריך את ישראל לעומת האומות ועל
ידי זה הם זוכים בדין

ובתב לחרץ, דהנה אצל אברהם אבינו
בהתפללו על סדום מצינו שאמר
(בראשית יח, כג כה) "האף תספה צדיק עם
רשע", וקשה וכי סלקא דעתך שה' הטוב
ישוה צדיק לרשע חס ושלום, ומי חשיד
קדשא ברין הוא למעבד דינא בלא דינא
(ברכות ה, ב) עוד צריך באור דאם כן היתה
כונתו, מדוע היה צריך להאריך כל כך
ולומר שוב "חללה לך מעשת כדבר הזה
להמית צדיק עם רשע" וגו', גם מהו הלשון
'השופט כל הארץ'.

רק הבאור בזה הוא, דהנה בערך רוממות
גדלתו יתברך שמו, אין שום נברא
יוצא ידי חובתו נגד בוראו, אבל ה' יתברך
שמו אינו דן את האדם אלא לפי ערך שאר
שוכני בתי חמר, וכאשר מעריך איש יחידי
שכובש תאותו לעמת שאר האנשים
החמריים, הנה לצדיק יחשב. וזהו שאמר

אברהם אבינו עליו השלום 'האף תספה
צדיק עם רשע', הינו אותו שהוא צדיק רק
בהצטרפות הרשע, שכשמעריכין מעשיו
נגד מעשי הרשע הריהו צדיק, על זה אמר
'חלילה לך וגו' להמית צדיק עם רשע',
הינו מי שהוא צדיק כזה רק מחמת
ההצטרפות עם הרשע ודאם כן והיה
כצדיק כרשע, שהצדיק לא יוכל להצדיק
ולצאת ידי חובתו נגד היוצר והיה כרשע,
והרשע יחשב שמוטב לו להתענג בעולם
הזה כראוי לצדיק, כיון שגם הצדיק לא
יצדק לפניו יתברך, 'חלילה לך השפט כל
הארץ', רצה לומר הלא אתה שופט כל
הארץ יחד לפי ערך שוכני בתי חמר,
ומעריך מעשה הצדיק לעמת מעשי
הרשעים, להחשיבו על ידי זה כצדיק.

וזהו שאמרו 'וכלם נסקרין בסקירה אחת',
והוא בכדי להעריך הצדיק נגד
הרשע, שאף על פי שאינו צדיק גמור, מכל
מקום כלפי הרשע יהא נחשב כצדיק, ע"כ
תכן דבריו.

ובל זה הוא מגדל רחמי ה' יתברך,
שכאשר בא לדון בר ישראל מעמיד
לעמת זה את התנהגות הגוים, ועל ידי זה
אף היהודי הגרוע ביותר הוא טוב יותר
מאשר הגוי הטוב ביותר, כידוע מצדיקים
זי"ע, וממילא נחשב כל יהודי כצדיק. ובזה
אפשר לבאר נוסח התפלה 'ובכן תן פחדך
וכו' ואימתך על כל מה שבראת וייראוך כל
המעשים' וכו', 'ובכן תן כבוד ה' לעמך',
והינו דכשכא לדון את עמו ישראל מראה

לכל איך נראים הגויים, וממילא מטיל בזה אימה על הגויים, ויוצא מזה כבוד לבני ישראל שהכל מודים בכבודם ותהלתם, ויש לו פתחון פה לזכותם בדין.

בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון (ראש השנה טז, א).

בראש השנה שוים כל ישראל קטן כגדול

איתא בספר הקדוש ארון עדות (נצבים ד"ה אתם [השביעי]), "אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם" (כט, א), 'היום' כידוע (זוהר ח"ג רלא, א) רומז לראש השנה שבו הקדוש ברוך הוא בבחינת מלך, והנה כל מלך יש לו חיל צבא שבו עבדים פשוטים וגם שרים וגבוהים העומדים בראש הצבא, והפשוטים חולקים להם כבוד ומתנהגים על ידיהם, אולם בבוא המלך עצמו לפקד את חילו אז אפסה כל שררה, וגם השרים היותר גבוהים עומדים אז בשורה יחד עם הפשוטים כנודע. כן בראש השנה יום הדין הגדול הקדוש ברוך הוא בעצמו מפקד את חילו, וכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון כמאמר המשנה (ראש השנה א, ב), ולכן אמרה תורה 'אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם', כלומר היום בראש השנה כלכם נצבים יחד לפני המלך, ואין כל שררה וחלוק כבוד זה לזה, רק 'ראשיכם שבטיכם זקניכם וגו' מחטב עצים עד שאב מימיו' כלכם עומדים שנה, עכ"ל.

ועל פי דבריו הקדושים אפשר לפרש הגמרא על המשנה הנ"ל (יח, א), מאי כבני מרון, חד אמר כבני אמרנא [ככבשים], חד אמר כמעלות בית מרון, וחד אמר כחילות של בית דוד. ואפשר

'למענך אלהים חיים' - שגם מידת הדין תסכים ונוכל לפרש בזה גם מה שמבקשים זכרנו לחיים וכו', שצריך באור כפל הלשון 'זכרנו לחיים' ו'וכתבנו בספר החיים', וכן מה שמזכירים כאן שם אלקים 'למענך אלקים חיים' שהוא מדת הדין. אך יש לומר הפרוש בזה, 'זכרנו לחיים' הינו שאנו מבקשים מה' הטוב שיזכרנו לחיים, ועל איזה חיים בקשתנו, 'מלך חפץ בחיים' חיים כאלו אשר מלך מלכי המלכים חפץ, חיים של תורה ומצוות, וזהו שאומרים 'וכתבנו בספר החיים' בה"א הידיעה, החיים הידועים והנרצים לילך בדרך התורה, וממילא מזה לבד, מאפן בקשתנו על חיים, כבר נראה ונכר מעלתנו לעמת הגויים אשר כל רצונם בחיים הוא לשם הנאתם. וכאשר מעריכים איך נראים הגויים ואיך אנחנו בני ישראל לעמתם, אזי גם מדת הדין מודה שראוי ויאות לתן לנו חיים כאלו, וזהו 'למענך אלוקים חיים', שגם מדת הדין מסכמת שראוי לתן לנו שנה טובה ושנת גאולה.

יחי רצון שנזכה לשנה טובה כתיבה וחתומה טובה אמן.

לְבָאָר פִּלְגֶתֶתְם, דָּחַד אָמַר שְׁאָף שְׁבִרָאשׁ
הַשְּׁנָה הַצַּדִּיק שְׁוָה לְכֻלָּם כְּנֹזֵכֶר, מְכַל מְקוֹם
עֲדִין הוּא בִּבְחִינַת מְנַהִיג, כְּמוֹ הַצֶּאֱנָן
הַמְּכַרְחִים שִׁיָּהָא לְהֵם רוּעָה, וְזֵהוּ הַכּוֹנֵנָה
כְּבָנִי אִמְרָנָא. וְחַד אָמַר כְּמַעֲלוֹת בֵּית מְרוֹן,
הֵינִי שְׁלַצְדִּיק יֵשׁ מַעֲלָה פְּחוּתָהּ מְזֵה, וְהוּא
כְּמוֹ מַעֲלָה צָר שְׁעוֹבְרִים כָּלָם זֶה אַחֵר זֶה
בְּשׁוּרָה אַחַת, אֵף מְכַל מְקוֹם הַחֲשׁוֹב חֲשׁוֹב
קֹדֶם לַעֲבֹר, הֵינִי שִׁישׁ לְהַצַּדִּיק אֵיזָה עֲנִין
הַתְּנַשְׂאוֹת וְחֲשִׁיבוֹת יוֹתֵר מִשְׁאָר הָעָם. וְחַד
אָמַר כְּחִילוֹת שֶׁל בֵּית דָּוִד, שֶׁהַחִילִים
בְּעַמְדָם לִפְנֵי דָוִד הַמֶּלֶךְ אֵין שׁוֹם חֲשִׁיבוֹת
לְאַחַד עַל חֲבֵרוֹ, אֲלֹא כָּלָם בְּטָלִים לִפְנֵי
וְעוֹמְדִים בְּשׁוּרָה אַחַת, דִּהְיִינוּ שְׁאִין
בְּיוֹם זֶה שׁוֹם הַתְּנַשְׂאוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ ה'.

ענין הנסיעה לצדיקים לראש השנה

אָמְנָם לְכַאוּרָה עַל פִּי זֶה יִפְלֹא עַל מְנַהֵג
חֲסִידִים שֶׁהַקְפִּידוּ בְּדוּקָא לְהִיּוֹת
אֲצֵל צַדִּיקִים בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה, וְהָרִי לִפִּי
הָאִמּוֹר אֲזִי בִּזְהָ הַיּוֹם כָּלָם עוֹמְדִים בְּשׁוּרָה
אַחַת בְּשׁוּרָה, וְאֵין לְהַצַּדִּיק מַעֲלָה יִתְרָה עַל
שְׁאָר הָאֲנָשִׁים.

אָבֵן הָעֲנִין הוּא, דְּזֵה יְדוּעַ דְּוִדָּאִי מַה
שֶׁהַמֶּלֶךְ מְמַנֶּה שָׂרִים לֹא בַחֲנָם הוּא,
אֲלֹא מֵאַחֵר שֶׁהַשָּׂרִים עָבְדוּ וְעָמְלוּ קָשָׁה
בְּמַסִּירוֹת גְּדוּלָּה עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְמַה שֶׁהִגִּיעוּ,
וְאֵם כֵּן וְדָאִי שְׁאִין הַמֶּלֶךְ זֶז מַחְבִּיבוֹתוֹ
כְּלִפִּי הַשָּׂרִים הַנִּכְבָּדִים. אָמְנָם מַה שְׁאָמְרוּ
חַז"ל שֶׁבִּזְהָ הַיּוֹם כָּלָם עוֹמְדִים בְּשׁוּרָה לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ, הֵינִי בְּשִׁבְלִי שְׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיוּ גַם

הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים נִרְצִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יַחַד
עִם הַגְּדוֹלִים, וְכַמְּשָׁל לְהַמֶּלֶךְ הַרְוָאָה אֶת
הַחֲבֵרִים וְהַתְּלַמִּידִים שֶׁל הַשָּׂרִים, נִרְצִים אֵף
הֵם לִפְנֵי מַחֲמַת גְּדָל חֲבֵתוֹ לְהַשָּׂרִים, וְעַל
כֵּן עַל יְדֵי זֶה שְׁעוֹמְדִים בְּשׁוּרָה אַחַת
בְּהַתְּבַטְלוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וּמִרְאִים
הַתְּחַבְּרוּתָם עִם שְׁאָר הָעָם, עַל יְדֵי זֶה כָּלָם
נִרְצִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּגְדָל חֲבֵתוֹ לְהַשָּׂרִים,
וּמִמִּילָא נִמְצָאִים כָּלָם זָכָאִים בְּבֵית דִּין שֶׁל
מַעֲלָה, כִּי בְּהַתְּחַבְּרוּתָם עִם שְׁאָר הָעָם
מִתְּגַדֵּל חֲשִׁיבוֹת וּמַעֲלַת הָעָם, עַל דְּרָךְ
דְּאִיתָא (יומא ט, א) בְּרִישׁ לְקִישׁ דְּמֵאֵן
דְּמִשְׁתַּעֲי בְּהִדְיָה בְּשׁוּקָא יְהִיבִי לֵה עֶסְקָא
בְּלֹא סִהְדִי. לְכֵן בִּזְהָ הַיּוֹם אֵף שְׁבַעֲמַדְנוּ
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כָּלָם עוֹמְדִים לִפְנֵי בְּשׁוּרָה
אַחַת בְּהַתְּבַטְלוֹת גְּמוּרָה, אָכֵן דּוּקָא מִפְּנֵי
כֵּן הַקְפִּידוּ הַחֲסִידִים לְמַצָּא בִּיחַד עִם
הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, כִּי עַל יְדֵי הַתְּחַבְּרוּת
הָעָם עִמָּם מִתְּעוֹרֵר חֲבֵתוֹ יִתְבָּרֵךְ עַל כָּלָם,
וְנִמְצָאִים כָּלָם זָכָאִים בְּדִין כְּאִמּוֹר.

פתיחת ספרי מתים - לעורר זכות הצדיקים
שנסתלקו כבר

וּבִזְהָ אִפְשָׁר לְהַמְלִיץ עַל דוֹרְנוּ זֶה דוֹר עֲנִי,
מַה שְׁאָמְרוּ חַז"ל (ראש השנה לב, ב)
סְפָרִי חַיִּים וְסְפָרִי מֵתִים פְּתוּחִים, וְהַקְשׁוּ
בְּסְפָרִים הַקְדוּשִׁים (אֲלִישִׁךְ קֹהֶלֶת יב, יד. וְע"ע
תולדות יעקב יוסף פנחס, שפת אמת מסכת ר"ה טז,
ב) מַהוּ הָעֲנִין לְפָתַח סְפָרִי מֵתִים שֶׁכָּבֵר מִתּוֹ
הָרִי הֵם כָּבֵר נְדוּנוּ מְזֵה זְמַן רַב, וּמַה עוֹד
יֵשׁ לַעֲשׂוֹת בָּהֶם דִּין כְּהִיוֹם. אֲלֹא נוֹדַע מַה
שְׁאָמַר הַרְבֵּי ר' בּוֹנִים מִפְּשִׁימָחָא וְצִלְלָה"ח,

בימי הדין הקדוש ברוך הוא מחשיב לזכותינו גם את המחשבות הטובות

אך הענין הוא, דהנה הקדוש ברוך הוא בגדל אהבתו לישראל רוצה לזכות אותנו בדין, אך דא עקא שעומדים משטינים ומקטרגים לטען שאין אנו ראויים לזה מצד מעשינו, אך זאת ידוע כי באמת רצוננו לעשות רצונך אלא השאור שבעסה הוא שמעכב (ברכות יז, א), ונמצא שמצד המחשבה והרצון ודאי גדלה זכותנו, כי תמיד בכל עת יש לנו מחשבות טובות ורצון לעשות נחת רוח לבורא עולמים, אלא היצר הרע הוא שאינו מניחנו לעשות כן למעשה. וכיון שכן, הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו שידוע היטב המחשבות, ומחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה (קדושין מ, א), מחשיב את זה לזכות גמור, ומכח זה רוצה לזכותנו בדין. ולכן בהגיע ימי הדין, שבהם מתקבצים המקטרגים חס ושלום לתבע דין על מעשינו, מחשיב לנו ה' יתברך כל המחשבות טובות כמעשים טובים, וכותבם בספר, להראות ברמה את רב זכויותינו בפני המשטינים התובעים דין מחמת מעשינו, ועל ידי זה אין שטן ואין פגע רע.

וזהו 'ליודע מחשבות ביום דין', הינו ביום זה אשר יש חס ושלום בחינת דין וקטרוג המשטינים וצריכים לזכויות נגדם, אזי הקדוש ברוך הוא באהבתו וחמלתו מביט ו'יודע מחשבות' ישראל כי באמת רצוננו לעשות רצונך ורק היצר הוא

דכשם שצריך לרבי בעולם הזה כף צריכים לרבי גם בעולם העליון, ואמר על עצמו שלו יש רבי בעולם העליון הוא מחר"ל מפראג זי"ע. ועל דרך זה גם אנו יכולים לומר, שלנו גם יש רבי בעולם העליון והוא כ"ק אאמו"ר וצללה"ח, ועל כן נפתחים ספרי המתים, בכדי לעורר זכותם ומעשיהם הטובים להדבוקים ומקשרים בהם (עיין חתם סופר דרוש לכ"ז אלול שכתב מעין זה), ובאם אנו במצב שאין לנו הכח לתלות בצדיקים בעולם הזה, אזי תולים ברבי שבעולם העליון, ומשתדלים לדבק בדרךיו.

ויהי רצון שעל ידי זה נזכה לכתב בספרן של צדיקים, עם ביאת גואל אמן:

ליודע מחשבות ביום דין לכוּבש פּעמו
ברין (פיט לאל עורך דין).

יש להבין מה נתפון הפיטן להדגיש הרבותא והשבח בזה שהקדוש ברוך הוא יודע מחשבות ביום דין דוקא, והרי תמיד הקדוש ברוך הוא יודע מחשבות. גם צריך לבאר כפל הלשונות 'זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים למענה אלקים חיים', דלשון 'וכתבנו בספר החיים' הוא ככופל מה שנאמר כבר 'זכרנו לחיים', אלא שהלשון 'זכרנו' הוא בזכרון ובבחינת מחשבה בלבד, ואלו הלשון 'וכתבנו בספר' הוא בחינת דבור ומעשה, ומה ראו הגאונים להאריך בכל זה בנוסח התפלה הזאת.

שְׁמַעְכֶּב, וְלִכְּנ מְלֻקֵּט ה' יִתְבָּרַךְ וְאוֹסֵף אֶת כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה וּמִצָּרְפָם לַמַּעֲשֶׂה, וְעַל יְדֵי זֶה 'לְכוּבֶשׁ כַּעֲסו' וּמִדַּת הַדִּין 'בְּדִין'.

בראש השנה מצטרפים המחשבות הטובות למעשים שנעשו בלא מחשבה

[*]^{(עוד אפשר לומר באפן אחר קצת, דהנה אמרו חז"ל מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה (קידושין מ, א), ולכאורה צריך באור למה באמת ההנהגה בן הרי למעשה לא עשה כלום, ואם נאמר שהקדוש ברוך הוא עושה בן לפנים משורת הדין, הרי אמרו חז"ל (בבא קמא נ, א) כל האומר הקדוש ברוך הוא ותָרַן הוא יוֹתֵרו חֲיִיו. אלא דנודע שכל אחד צריך לעבד את הבורא במחשבה בדבור ובמעשה, והנה אפלו בעת שזוכים לעשות מצות, אבל אם עושים זאת בלא מחשבה בלא התבוננות ובלי חיות, עדין חסר משלמות המצוה. אך בעת שיש לאדם מחשבה טובה בלא מעשה, אזי מצרף הקדוש ברוך הוא את זאת המחשבה-טובה אל המעשה שכבר עשה מכבר בלא מחשבה, ומצטרפים יחדיו למעשה מצוה שלם הכולל מחשבה ומעשה.}

וְהִנֵּה בְּכָל הַשָּׁנָה כְּשֶׁעוֹשִׂים מִצְוֹת בְּלֹא מַחֲשָׁבָה בְּדֶרֶךְ מִצְוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כּוֹעֵס עָלֵינוּ

חֵס וְשָׁלוֹם (עיין בישעיהו כט, יג - יד), אֲךְ כְּשֶׁבֹא רֹאשׁ הַשָּׁנָה וַיֵּשׁ לְכָל אֶחָד מִחֲשָׁבָה טוֹבָה, אֲזִי מִצָּרְפִּים אֶת הַמַּחֲשָׁבָה-טוֹבָה הַזֹּאת אֶל הַמַּעֲשִׂים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּלֹא מַחֲשָׁבָה, וְנִשְׁלָמִים הַמִּצְוֹת שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה בְּשִׁלְמוֹת הַנִּרְצִית. וְזֶה הַפְּנוּה 'לְיוֹדֵעַ מַחֲשָׁבוֹת בְּיוֹם דִּין' הֵם הַמַּחֲשָׁבוֹת-טוֹבוֹת שֵׁישׁ לְכָל אֶחָד בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּמִצָּרְפָם לַמַּעֲשִׂים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה, וְעַל יְדֵי כֵן 'כּוֹבֶשׁ כַּעֲסו בְּדִין', הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסִיר אֶת הַכַּעַס שֶׁהָיָה לוֹ עַל יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁךְ כָּל הַשָּׁנָה].

וְזֶהוּ שֶׁאֵנוּ מְבַקְשִׁים 'זְכָרְנוּ לַחַיִּים', וְעַל יְדֵי מָה נִהְיָה זְכוּרִים לִפְנֵי יִתְבָּרַךְ לְטוֹבָה, הוּא עַל יְדֵי שֶׁה' יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ וּמְכִיר כָּל מַחֲשָׁבוֹתֵינוּ הַטּוֹבוֹת וּמִצָּרְפָם לַמַּעֲשֶׂה, וּמְקִים בָּהֶם 'וְכַתְּבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים' לְהַחֲשִׁיבָם וּלְכַתְּבָם כְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, בְּזֶה מֵרָאָה רַב זְכוּיֹתֵינוּ בְּרָמָה, וְנִסְתָּם פִּי הַמְקַטְרָגִים שֶׁבִקְשׁוּ לְבַדֵּק בְּמַעֲשֵׂינוּ, וְזִכּוּתֵנוּ נִגְלִית לַעֲיֵן כָּל, וְנִנְזָה לְהַזְכֵּר לַחַיִּים.

וַיֵּשׁ לּוֹמַר דְּזֶהוּ עֲנִין 'אִמְרוּ לִפְנֵי מַלְכוּיֹת וְכוּ', זְכוּרֹנוֹת כְּדִי שִׁיעֲלָה זְכוּרֹנָם לִפְנֵי לְטוֹבָה', וַיֵּשׁ לְהִבִּין מִהוּ יַעֲלָה 'זְכוּרֹנָם' דִּיקָא. אֲךְ לְהֶאֱמֹר, שֶׁהִסּוֹד לְהִבִּיא לְכַתִּיבָה וְחַתִּימָה טוֹבָה הוּא בְּכַח זְכוּת הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁלָּנוּ, לִכְּנ בִּימֵי הַדִּין אֵנוּ בָּאִים לַעֲזֹרֵר זְכוּרֹנָם הַטּוֹב, וְזֶה עֲנִין

להבת

ליל ראש השנה

דוד

שצט

הזכרונות להעלות זכרוננו לפני יתברך לטובה כאשר הוא יתברך יודע ומכיר בכל מחשבותינו הטובות ומצרפם למעשים טובים, ומרבה זכויותינו.

יתן ה' שנופה שמלכד המחשבות טובות אף המעשים שלנו יהיו טובים ומרצים לפני אדון הכל, ונזכה לכתובה וחתומה טובה, אמן כן יהי רצון:

(*) אתם נצבים היום בלכם לפני ה' אלוקיכם וגו' (דברים כט, ט).

צריך באור מה הפונה באמרו 'היום', ובספרים הקדושים פשוט על פי דברי הזהר הקדוש (ח"ג ולא, א) בכל אתר 'ויהי היום' דא ראש השנה, וצריך לבאר מה שנומז כאן ענין ראש השנה. גם יש לדקדק מדוע נקט הכתוב 'בלכם', מאחר שממשיך לפרט 'ראשיכם וכו' מחוטב עציף וגו' כל איש ישראל'.

גם יש להבין הענין מה שנוהגים לאכל בראש השנה מאכלים שונים לסימנא טבא (כריתות ו, א טוש"ע תקפ"ג), דלכאורה בימים נוראים אלו היה מן הראוי יותר להרבות בתורה ובתפלה לסימנא טבא, ומה ראו חכמים לתקן לזה ענין אכילה דוקא.

וביציא בזה יש להבין את המובא בשלחן ערוך (שם סעיף א' בהגהה), ונוהגין

לאכל בשר שמן וכל מיני מתיקה, והוא פלא אשר ביום קדוש כזה נצטוינו לנהוג בענינים כגון אלו.

בכה קדושת ראש השנה אפשר למסור עניני הגשמיות להשי"ת

ויבאר הענין על פי הידוע, אשר מלכד מה שצריכים לעבד את ה' בתורה ותפלה ומצות כראוי, אף לא בזה בלבד באים לשלמות עבודת ה', אלא שגם בענינים הגשמיים כאכילה וכדומה צריכים לעבדו יתברך, ולמסור הכל לכבוד ה', להיות כל כוננתו בהם לשם שמים, וכידוע אשר זהו העבודה הקשה שבמקדש. ואמנם במשך כל השנה, ובפרט אותם הטרודים בפרנסתם, קשה לתקן ענין זה, אבל בבוא יום ראש השנה שהקדוש ברוך הוא ברב טובו נתן לנו יום זה לעמד ולהתבונן בדרכנו ולהתחדש בקבלת על מלכותו יתברך, הנה אז אנו באים להבין שגם הגשמיות צריכים אנו לשעבד אליו יתברך, ומכח סגלת היום נשפע לנו הכח והיכלת לבוא לזו המדרגה, למסור גם את עניני הגשמיות לה' הטוב, ובזה אנו מקבלים על מלכותו יתברך באמת, ובאים לדרך האמת בעבודת הבורא, לעבדו תמיד בכל ענינינו.

וענין זה מרמז בפסוק 'אתם נצבים', 'אתם' הוא אותיות 'אמת' (לקט יושר ראש השנה, דגל מחנה אפרים נצבים) ה'רומז לדרך

לזכות למסר לה' הטוב גם את ענייני האכילה, לבטל רצוננו ולהיות כל פונתנו לנחת רוח לפניו יתברך.

וביחוד בזו השנה שחל ראש השנה בשבת, שכידוע ששבת גם כן מסגל מאוד לענין זה, וכמבאר בדברינו במקום אחר (עיין לעיל פרשת בראשית ד"ה ויכולו), על מה דאיתא ברש"י על נשמה יתרה (ביצה טז, א תענית כז, ב), שהנשמה יתרה מרחיבה דעתו לאכילה ושתיה, ופרשנו שזהו מעלה ומדרגה גדולה שאפשר לבוא בשבת קדש דוקא, שעל ידי גדל קדשת היום יכולים למסר גם את ענייני האכילה לכבוד הבורא, וזהו מעלת הנשמה יתרה.

ובזה אפשר לישב לשון המשנה 'יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת', דאיתא בשם הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב וצללה"ה שדקדק מהו 'יום טוב של ראש השנה', והוי לה למימר 'ראש השנה שחל להיות בשבת'. ויש לבאר, דכאשר חל ראש השנה להיות בשבת, על ידי זה הוא באמת בחינת 'יום טוב' שמשמעו רבוי שמחה וסעודה, כי מכת קדשת ראש השנה ביחד עם קדשת השבת יכולים בנקל להגיע למדרגה הנזכרת, למסר הכל לה', ועל ידי כן יכולים להרבות בשמחה ובסעודה לשם שמים.

ועל פי זה יתבאר מה שהביאו הפוסקים (ב"ח ומג"א סימן תקצ"ז) שהמהרש"ל לא אכל דגים בראש השנה כדי למעט תאוותו,

האמת שצריכים לילך בה בעבודת ה', וגם הלשון 'נצבים' מורה על ענין זה, על פי אמרם ז"ל שקר אין לו רגלים (שבת קד, א), ועל ידי מה באים לדרך האמת בעבודתו יתברך, ולקבל באמת על מלכותו בזה 'היום' דא ראש השנה, על ידי 'כלכם לפני ה' אלקיכם', על ידי שתשעבדו כל עצמותכם ['כלכם'] גם את ענייני הגשמיות שלכם 'לפני ה' אלקיכם', כדברינו שבה היום אפשר לבוא למדרגה הנעלית הזאת, למסר אף את הגשמיות להיות בבחינת 'לפני ה' אלקיכם'.

ובזה יובן מדוע חרדים ומתעוררים כל כך באמירת 'לדוד מזמור' בליל ראש השנה, ואם משום דאיתא בשם האר"י הקדוש (פרי עץ חיים שער ראש השנה פ"ז עי"ש) שאמירת מזמור זה בליל ראש השנה מסגל לפרנסה, הלא בזהר הקדוש מגנה מאוד שאלת צרכיו בראש השנה, כדאיתא צנחין ככלבין וכו' (תקוני זהר כב, א) אף הענין הוא, שבה שאנו אומרים לה' הארץ ומלואה, אנו מוסרים הכל לכבוד ה', וזה מדרגה נפלאה אשר אנו זוכים לה בראש השנה דוקא כאמור.

וזהו גם הענין שעושים בליל זה סימנים דוקא על ידי אכילה, וגם מה שיש להרבות במאכלים שמנים ומתוקים, וכמאמר הכתוב (נחמיה ח, י) "אכלו משמנים ושתו ממתיקים ושלחו לאין נכון לו" (כמובא בפוסקים שם), והוא בכדי להראות שדוקא מכת הימים הנוראים האלה יש ביכולתנו

דאף דאיתא שיש להרבות במיני מתיקה, מכל מקום כיון שענין האכילה בזה היום הוא כדי להראות שגם את עניני הגשמיות אנו משעבדים ומוסרים לה' יתברך, לבל לכוון להנאתנו אלא לשם שמים, ועל כן המהרש"ל כדרכם של צדיקים שתמיד מתיראים בעצמם שמא לא יצאו ידי שמים בעבודתם, ושמא יכשלו בדבר שאינו הגון, לכן היה חושש לנפשו שמא לא יוכל למסר אכילתו להיות בלתי לה' לבדו כראוי לו לפי מדרגתו וכפי גדל קדשת היום, לכן לא היה אוכל בראש השנה.

יעזר ה' שנוזה באמת לזה, שנקבל עלינו באמת ובתמים מעתה אף לכל השנה לעבדו יתברך תמיד גם בעניני הגשמיות, ועל ידי זה נתקן את קומת אדם, ונקרב את הגאולה, ונזכה לכתב בספרן של צדיקים, אמן כן יהי רצון:

לראש השנה שחל בשבת

יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת (ראש השנה כט, ב).

איתא מהרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב וי"ע, דמה שנקט התנא 'יום טוב' ולא אמר 'ראש השנה שחל להיות בשבת', וכבשאר מקומות שנוזכר לשון ראש השנה בלבד, ופרש כי 'יום טוב' הוא כאשר 'ראש השנה חל להיות בשבת', דהרי איתא שהקדוש ברוך הוא מקים כל התורה כלה,

אם כן בשנה כזו כביכול מכרח הקדוש ברוך הוא לכתב לנו שנה טובה וחיים טובים, דאם לא כן הרי אסור לכתב בשבת ואיך יכתב גזר הדין בשבת, אלא שפקוח נפש דוחה שבת (שבת קלב, א), ולכן אין לו אלא לכתבנו לחיים טובים, ולכן כשחל בשבת הוא 'יום טוב'.

ואף כי מי יבוא בסוד קדושים להבין כונתו, מכל מקום אפשר לרמז בדברי קדשו בדרך זה, דהנה לפי פשוטו אין דבריו מובנים, שהרי גם כשאנו חל בשבת אסור לכתב בראש השנה מצד שהוא יום טוב, ועל כרחך שכתובת הקדוש ברוך הוא אשר אין לו דמות הגוף אינו ענין למעשה כתיבת ידי אדם ומתרת ביום טוב, ואם כן אף בשבת שרי דמאי שנא. אלא שיש לבאר באפן אחר מה שבשבת דוקא בהכרח לכתב את בני ישראל לחיים משום פקוח נפש, ובזה יתבאר גם איך יתכן שבשבת שבה אין תוקעין בשופר, יכולים ישראל לזכות בדין יותר מאשר בשנה שתוקעים בשופר הממתיק הדינים, ובמה נשלם חסרון תקיעת שופר.

השופר מביא להכנעה ועל ידי זה אין הדינים שורים

ונקדים לבאר ענין תקיעת שופר על דרך העבודה, ואיך על ידי תקיעת שופר נמתקים הדינים. דהנה מצינו תקיעת שופר בעוד שלשה מקומות, בקבלת התורה כאמור "ויהי קול השופר" (שמות יט,

יט), לעתיד לבוא כדכתיב "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול" וגו' (ישעיה כז, כג), וכן בכבוש הארץ על ידי יהושע מצינו גם שתקעו בשופר כאשר הפילו את חומת יריחו (יהושע פרק ו).

והענין בזה, כי ענין השופר מורה על שפלות והכנעה יתרה, כידוע שהשופר בא להחריד ולהכניע לב האדם, ולכן מצינו ענין השופר בשלושה מקומות הנזכרים, כי שלשה דברים אלו נקנים דוקא על ידי הכנעה (על פי ברכות ה, א), התורה נקנית על ידי הכנעה כמבאר בהרבה מאמרי חז"ל, וכגון מה שאמרו (תענית ז, א) מה מים מניחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך וכו'. ועל כן היתה קבלת התורה מתוך קול שופר, כי קבלת התורה היתה צריך להיות מתוך הכנעה ושפלות יתרה, וקול השופר היה מורה על גדל הכנעתם של ישראל ושכירת לבם.

ובן ארץ ישראל נקנית על ידי הכנעה, כי ענין ישיבת ארץ ישראל צריך להיות מתוך הכנעה, וכדאיתא בספרים הקדושים (תורת אבות בשם הרה"ק רבי מרדכי מלכוביץ) על הפסוק "טובה הארץ מאד מאד" (במדבר יד, ז), שרומז על מדת מאד מאד הוי שפל רוח (אבות ד, ד), שארץ הקדש שיכת למדת ההכנעה, ולכן בכח סגלת מדת הכנעה ושפלות זכו לרשת את הארץ. והענין הוא פשוט, כי ארץ ישראל הוא מקום השראת השכינה, כדכתיב "תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה" (דברים יא,

יב), והרי אמרו (סוטה ה, א) שעל בעל גאונה, אומר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולים לדור בו, ממילא בהכרח שארץ ישראל נקנית על ידי הכנעה, ועל כן מצינו קול שופר המורה על הכנעה בכבוש יהושע. וכן לעתיד לבוא ינחלו שוב את הארץ כדכתיב "צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה" (תהלים לז, כט), ועל כן לעתיד לבוא יתקע בשופר גדול.

וזהו גם ענין מצות תקיעת שופר בראש השנה, להביא לידי הכנעה, וכענין מאמר חז"ל (ראש השנה לד, א) גנוחי גנח וילולי יליל, כאדם המליל וגונח במר נפשו מתוך שפלות והכנעה יתרה, שכאשר מתבונן כל אחד במצבו השפל מכניע ומשפיל את עצמו עד שבא לגנח ולילל, וזהו קול השופר. ועל ידי הכנעה ובטול זה מסתלקים כל הדינים מעלינו, וכמ"ש ב"ק זקני מאזרוב זצללה"ה בשם כ"ק זקני היהודי הקדוש זצללה"ה (ברכת טוב תולדות, ובקדושת היהודי ענינים אות עה) שדין אין יכול לשרות אלא על דבר שהוא יש, ועל דבר שהוא אין אין שייך לשרות דין, כי על מה יחול. ולכן כשאדם מבטל היש שלו, אין חל עליו מדת הדין מאחר שאין לה על מה לחול, וזהו ענין בטול הדינים הנעשה על ידי תקיעת שופר.

שבת גם היא מביאה להכנעה

והנה גם ענין שבת קדש מורה על הכנעה וענוה, כי בשמירת שבת קדש אנו

מעידים על בריאת העולם כלו וכל אשר בו על ידי השם יתברך, ועל ידי שמירת השבת מתעוררים לזכר את מי שאמר והיה העולם, ועל ידי שמתבוננים בגדלות הבורא ממילא באים לשפלות והכנעה, וכמ"ש הרמב"ם ז"ל (פ"ב מהלכות יסודי התורה ה"ב) בשעה שיתבונן במעשיו וברואיו הנפלאים וכו', ויכשמשב בדברים האלו כו' יודע שהוא ברך קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות וכו'.

ובזה יתבאר מה שאומרים בשבת קדש שחל בו ראש השנה יום זכרון תרועה, שיום שבת קדש עצמו הרי הוא מזכיר ענין התרועה, כיון דענין השופר להביא להכנעה וענוה, וזהו גופא גם ענין שבת קדש כאמור.

מעלת ראש השנה שחל בשבת

ועל פי זה נוכל לבאר פונת דברי קדש הרה"ק מברדי"ש זי"ע, כי כאשר ראש השנה חל בשבת קדש, הרי מצד קדשת השבת זוכים כבר למדת הכנעה והתבטלות אשר הוא סגלה לבטל הדינים, וזהו אולי פונת דברי קדשו, שכאשר חל ראש השנה בשבת יש יותר כח מאשר כשחל בחל, דאף על פי שלא תוקעין בשופר, מכל מקום כיון שבשבת קדש עצם

היום גם בלא קול השופר ממתיק הדין כנזכר, אזי מחמת גדל ענין ההכנעה והבטול הנעשה על ידי שבת קדש, כביכול מכרח הקדוש ברוך הוא לכתב גזר דינו לטובה, מאחר שאין לדין על מה לחול. ומה שאמר שהטעם הוא משום פקוח נפש, אפשר לפרש על פי המבאר בדברי האור החיים הקדוש (בראשית ד"ה ולמה), שבה ששומרים בני ישראל את השבת, על ידי זה יכול הקדוש ברוך הוא להשפיע בעולם הכח המתיק ומחדש את העולם לעוד ששה ימים, וזהו נעשה גם כן על ידי הבטול שבשמירת שבת קדש, בזה שמאמינים שדוקא על ידי שביתתנו ממלאכה יתחדש ויתקיים העולם, ונמצא שכל העולם מתקיים בזכות ישראל שמצילים את העולם מלחזור ולהבטל חס ושלום. וזהו הזכות שמגן על ישראל, ובפרט כי בראש השנה הוא יום בריאת העולם, כמו שאומרים 'זה היום תחלת מעשיך' (ברכת זכרונות דמוסף, ועיין ראש השנה כז, א), אם כן ביום זה ביותר עומד לנו הזכות אשר בזכות ששומרים בני ישראל את השבת העולם מתקיים. וזהו פונת טעם פקוח נפש, ששיך בשבת קדש דוקא יותר מכשחל בחל.

יעזר ה' יתברך שנוזכה לגמר חתימה טובה וכל טוב סלה, אמן:

ר"ה - תקיעות יום א'

קדם התקיעות

וְכַרְנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חַפְּצֵי חַיִּים וְכַתְּבָנוּ
בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַן אֱלֹקִים חַיִּים.

רַגִּיל הָיָה כ"ק אָמוּר וְצִלְלָה"ה לְפָרֵשׁ קֶדֶם
הַתְּקִיעוֹת בְּשֵׁם כ"ק אָבִיו וְצִלְלָה"ה,
דִּהְיִי שֶׁל אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְהַפְּנִסָה שְׁצָרִיד
וְכַדוּמָה, הַכֹּל הוּא לְמַעַן כְּבוֹד שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ,
וְזֶהוּ 'וְכַתְּבָנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים', אֲשֶׁר הֵם
'לְמַעַן אֱלֹקִים חַיִּים', עַכְד"ק.

בתקיעת שופר מתגלה שישראל עושים המצוות לשם שמים

וְנִבְּאוּ לְבָאֵר דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים בִּיתֵר בְּאוֹר,
וְכֵן מָה שִׁיכּוּתָם לַתְּקִיעַת שׁוֹפָר. כִּי
הִנֵּה עֶקֶר הַקְּטְרוּגִים לְמַעַלָּה הוּא מָה
שְׁטוּעֵנִים שְׁאִין הַכּוֹנֵה שֶׁל אִישׁ יִשְׂרָאֵל
לְמַעַן כְּבוֹד שְׁמוֹ, וְאִין עֶקֶר דַּעְתָּם לְהַרְבוֹת
כְּבוֹד שְׁמִים, כְּדֹאִיתָא בְּזִהַר הַקְּדוּשׁ (ח"ג
וּלֵא, א) וְלִכֵּן עֶקֶר הָעֵצָה לְבַטֵּל הַקְּטְרוּגִים,
הוּא לְגִלּוֹת דַּעְתָּנוּ וּרְצוֹנָנוּ לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא, כִּי כָּל כּוֹנֵנֵנוּ וּרְצוֹנָנוּ הוּא לְמַעַן
כְּבוֹד שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו
יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

וּבְזֶה יֵשׁ לְבָאֵר עֲנִין תְּקִיעַת שׁוֹפָר, דֹּאִיתָא
בְּגִמְרָא (ראש השנה טז, א) אָמַר רַבִּי
יִצְחָק לְמָה תּוֹקְעִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּפְרִיד

הַגְּמָרָא לְמָה תּוֹקְעִין רַחֲמָנָא אָמַר תְּקַעוּ,
וּמִשְׁנֵי אֵלָּא לְמָה תּוֹקְעִין וּמִרִיעִין כְּשֶׁהֵם
יוֹשְׁבֵין וְתוֹקְעִין וּמִרִיעִין כְּשֶׁהֵם עוֹמְדִים,
כְּדִי לַעֲרַבְבַּ הַשָּׁטָן. וַיֵּשׁ לְהַבִּין, הֲלֹא כִּיִּין
שָׂבָא רַבִּי יִצְחָק לְתַן טַעַם מְדוּעַ חוֹזְרִין
וְתוֹקְעִין כְּמָה פְּעָמִים, מְדוּעַ נִתְּנוּ בְּגִמְרָא
טַעַם עַל עֶקֶר מִצְוֹת תְּקִיעָה, שֶׁהִיא מִחֲמַת
רַחֲמָנָא אָמַר תְּקַעוּ וְאִם מִחֲמַת שְׁתַּחֲלָה לֹא
הַבִּינָה הַגְּמָרָא כּוֹנֵנָתוֹ, מִכָּל מָקוֹם לְאַחַר
שֶׁהִבִּינוּ שָׂכָן הִיא כּוֹנֵנָתוֹ, לְשֵׁם מָה הַבִּיאוּ
הֵהוּא אָמִינָא וְהַמְסַקְנָה בְּזֶה]. אֲדָּא יֵשׁ לוֹמַר,
כִּי בְּאַמַּת רַבִּי יִצְחָק בָּא כֵּן לוֹמַר טַעַם עַל
עֶקֶר מִצְוֹת שׁוֹפָר, וְזֶהוּ שֶׁהִתְחִיל וְאָמַר לְמָה
תּוֹקְעִין, הִינּוּ מָה טַעַם יֵשׁ לְמִצְוֹת תְּקִיעַת
שׁוֹפָר, וְכַדְמִצִּינוּ בְּרֹאשׁוֹנִים שֶׁחֲפָשׂוּ לְתַת
טַעַם וְרָמְזוּ עַל זֶה (עֵיין אַבּוּדְרָהָם רֹאשׁ הַשָּׁנָה
בְּשֵׁם רס"ג, וּבְרַמְבַּם"ס הַלְכוֹת תְּשׁוּבָה פ"ג ה"ד) וְעַל
זֶה מִשְׁנֵי הַגְּמָרָא לְמָה תּוֹקְעִין [בְּתַמִּיחָה],
רַחֲמָנָא אָמַר תְּקַעוּ, שְׁאִדְרַבָּה זֶה גּוּפָא
שֶׁרַחֲמָנָא אָמַר תְּקַעוּ וְאִין לָנוּ טַעַם בְּדִבְרֵי
לְכֵן דְּוָקָא אָנוּ תּוֹקְעִין, כִּי כָּל כּוֹנֵנֵנוּ הִיא
רַק לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְלֹא יוֹסִיף לָנוּ
מֵאוּמָה נְתִינַת טַעַם לְמַצְוָה.

וְזֶהוּ גַם הַמֶּשֶׁךְ הַגְּמָרָא לְמָה תּוֹקְעִין
וּמִרִיעִין כְּשֶׁהֵן יוֹשְׁבֵין וְתוֹקְעִין
וּמִרִיעִין כְּשֶׁהֵן עוֹמְדִין, כְּדִי לַעֲרַבְבַּ הַשָּׁטָן,
וּפְרִשׁ רַש"י, כְּשִׁישְׁמַע יִשְׂרָאֵל מִחֲבִבִין אֶת

רק לצרף עצמם, וכמו שאמרו חז"ל שלעתיד לבוא אומר להם הקדוש ברוך הוא כל מה שעשיתם לצרף עצמכם עשיתם, תקנתם גשרים לטול מהם מכס וכו' (עבודה זרה ב, ב), וזהו 'אשרי העם יודעי תרועה', כי רק עם ישראל בכוחו לעבד ה' למען כבוד שמים.

ועל כן מוטל עלינו בעת הזאת לקבל עלינו לשעבד עצמנו לרצון הבורא, וביוחד בשני דברים אשר נקל לכשל בזה, האחד הוא ענין הדבור בבית המדרש בעת התפלה, שכאשר אנו מבקשים מאת ה' יתברך שנה טובה מכרחים אנו להראות לפניו יתברך שמו כי רוצים אנו להרבות כבוד שמו, ולקבל עלינו ברצון להשמר מלדבר באמצע התפלה חס ושלום. והשני להזהר מנבול פה חס ושלום, אשר זהו נדאי הפך רצון הבורא.

ובזכות אלה הדברים שנקבל עלינו, נזכה להכתב בספרן של צדיקים לאתור לחיים טובים, ויקים בקרוב מה שכתוב "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול" וגו' (ישעיה כז, כג), וכידוע מה שפרשו במאמר הכתוב "סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא" (קהלת יב, יג), ש'סוף דבר' הינו בימות המשיח, אז יהיה 'הכל נשמע' רק להרבות כבוד שמים בעולם 'את האלקים ירא', פן נזכה במהרה לקבל פניו הקדושים, אמן:

המצות מסתתמין דבריו. וקשה להבין איך מוכח שמחבבין את המצות בזה שחוזרין ותוקעין כמה פעמים. אך יש לומר שזהו המשך להאמור לעיל מנה, כי רחמנא אמר תקעו ואין לזה טעם, ואף על פי כן אין אנו מקיימים מצוה זו כמתוך הכרח ולצאת חובתנו בלבד, אלא מחזרים לתקע כמה פעמים לקיימה באופן הרצוי ביותר, שזה מורה על גדל תשוקתנו רק לעשות רצונו יתברך, ובזה נגלה לעין כל שאף בשאר כל המצות אנו מחבבים ומשתוקקים רק לעשות רצונו יתברך, ועל ידי זה מתבטל הקטרוג הנזכר. וזהו ענין תקיעת שופר אשר על ידו סרים ומתבטלים כל הקטרוגים מעלינו.

וזהו באור מאמר חז"ל במדרש (ויקרא רבה כט, ד) "אשרי העם יודעי תרועה" (תהלים פט, טז), וכי אמות העולם אינם יודעין להריע, והלא כמה וכו', אלא אשרי העם היודעים לרצות את בוראם בתרועה. וצריך באור במה עם ישראל הם דוקא יודעי תרועה, ובמה מפיסים את בוראם על ידי תקיעת שופר. אך הוא כדברינו, שבזה שבתקיעת שופר אנו מקיימים המצוה בהדור אף בלא טעם, אנו מראים ומגלים אשר כל רצוננו ותשוקתנו הוא רק לעשות רצון הבורא, וזה פונתם ז"ל 'היודעים לרצות את בוראם', שבזה מראים שכל תשוקתם הוא לעשות רצון בוראם. וזה הכח ישנו רק בעם ישראל, אבל הגויים הם ההפך הגמור מזה, כי כל כוננתם תמיד הוא

וְכָרְנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים וְכַתְּבֵנוּ
בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹקִים חַיִּים.
יֵשׁ לְדַקְדָּק מְדוּעַ כּוֹפְלִים תַּבַּת 'חַיִּים', וְהִיא
אֶפְשָׁר לומר 'זָכְרָנוּ וְכַתְּבֵנוּ לַחַיִּים', גַּם
יֵשׁ לְהַבִּין מֵהוּ 'לְמַעַנְךָ אֱלֹקִים חַיִּים'.

מִהַמְצוּת שְׁעוֹשֶׂה אָדָם בִּינְתִים. וְלִזָּה אָנוּ
אוֹמְרִים 'וְכַתְּבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ
אֱלֹקִים חַיִּים', כְּדֵי שְׁנוּכַל לִפְרֹעַ מֵהַ
שְׁנַת־חִיבָנוּ לָךְ, עַכְד"ק.

זכרנו לחיים' בהכרח

וּבִיְתֵר בְּאוֹר אֶפְשָׁר לִפְרֹשׁ עַל פִּי מֵאֲמֹר
חַז"ל (ראש השנה טז, א) אָמְרוּ לִפְנֵי
מַלְכוּת כְּדֵי שְׁתַּמְּלִיכוּנִי עָלֶיכֶם, דְּהֵנָּה
בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אָנוּ מִמְּלִיכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא עַל כָּל הָעוֹלָם, וְכִמּוּ שְׂרֹאִים
שֶׁסֹּדֶר הַתַּפְּלָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה סוֹבֵב כָּלוּ עַל
עֲנִין זֶה, אֲמָנָם נֹדַע אֲשֶׁר אֵין מֶלֶךְ בְּלֹא עֵם
(עפ"י פְּרָקִי דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר ג, כד הקמח ראש השנה),
וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חַפֵּץ בִּקְיוּמֵינוּ
בְּכֵדֵי שְׁנָקִים מְצוּתֵינוּ בְּזֶה הָעוֹלָם וְנִמְלִיכּוֹ
עָלֵינוּ. וְזֶהוּ שְׁאָנוּ אוֹמְרִים 'זָכְרָנוּ לַחַיִּים
מֶלֶךְ', שֶׁכִּיּוֹן שְׁאֵין מֶלֶךְ בְּלֹא עֵם, אִם כֵּן
מִהֶהֱכַרְתָּ שֶׁתִּזְכְּרֵנוּ לַחַיִּים טוֹבִים, כִּי אֵתָּה
הוּא שֶׁחַפֵּצְתָּ לְבְּרָאוּתֵנוּ לְעִבּוּדְתֶּךָ, כִּי לָנוּ
הִיא נֹחַ אִם לֹא נִבְרָאנוּ וְעַכְשָׁו שֶׁבְּרָאָתָנוּ
יֵשׁ לָנוּ רַק לְקִים מְצוּתֶיךָ וְתוֹרָתֶךָ, לְכֵן
'זָכְרָנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים' כְּדֵי שְׁנוּכַל
לְעִבְדְּךָ וּלְהַמְלִיכְךָ.

'זכרנו בספר החיים' - שנתקשר לשורשינו שבתורה

אָךְ אָנוּ מוֹסִיפִים לְבַקֵּשׁ 'וְכַתְּבֵנוּ בְּסֵפֶר
הַחַיִּים', כִּי אֵין דֵּי לָנוּ שֶׁתִּתֵּן לָנוּ
חַיִּים, כִּי הֵלֵא יִשְׁנָם חַיִּים אֲשֶׁר הֵם
בְּבַחֲנִית מֵיתָה רַח"ל, דְּרִשְׁעִים בְּחִיָּהֶם
קְרוּאִים מֵתִים, אָךְ אָנוּ מְבַקְשִׁים לֹא רַק

וּב"ק וְקָנִי מֵאוֹסְמְרוּכָא וְצִלְלָה"ה (תולדות אדם
ד"ה זכרינו) בְּאֹר תַּבּוּת 'זָכְרָנוּ לַחַיִּים
מֶלֶךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים', עַל פִּי מֵאֲמֹר הַגִּמְרָא
(עירובין יג, ב) שְׁתֵּי שָׁנִים וּמַחְצָה נִחְלָקוּ בֵּית
שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל וְכו', וְנִמְנוּ וְגִמְרוּ נֹחַ לוֹ
לְאָדָם שְׁלֹא נִבְרָא יוֹתֵר מִשְׁנִבְרָא. נִמְצָא
שֶׁמִּצַּד הָאָדָם עֲצָמוּ הָיָה נֹחַ לוֹ יוֹתֵר אֶלּוּ
לֹא הָיָה נִבְרָא כָּלֵל, רַק הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
רָצָה בְּבְרִיאַת הָאָדָם, וְלִזָּה אָנוּ מִתְּפַלְּלִים
'זָכְרָנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים', הֵינּוּ שֶׁהִרִי
רַק אֵתָּה הוּא הַחַפֵּץ בַּחַיִּים שְׁלָנוּ, כִּי מִצַּדָּנוּ
הִיא נֹחַ לָנוּ אִם לֹא נִבְרָאנוּ, וְעַל כֵּן עַכְשָׁו
שֶׁבְּרָאָתָנוּ 'זָכְרָנוּ לַחַיִּים', עַכְת"ד.

וְחַמְשֵׁי הַתַּפְּלָה 'וְכַתְּבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים
לְמַעַנְךָ אֱלֹקִים חַיִּים', שֶׁמִּעֲתִי
לִפְרֹשׁ בְּשֵׁם הָרַח"ק רַבִּי יִחְזַקְאֵל מִקְוִיָּמִיר
וְצִלְלָה"ה, כִּי מֵהַ שְׁאָמְרוּ חַז"ל (ירושלמי
תענית ב, א. בראשית רבה טז, ד) הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא מֵאֲרִיךְ אֶפִּיָּה וְגַבִּי דִּילָה, הַכּוֹנֵה הִיא כִּי
הָאָדָם הוּא בְּעַל חוֹב לְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כִּי
הוּא מַחֲזִיב לְשֹׁמֵר מְצוּתָיו, וְכַאֲשֶׁר אֵינוּ
פוֹרֵעַ חוֹבוֹ אֵין הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲנִישׁוֹ
תַּכְף וּמִיד, כִּי אִם יַעֲנִישׁ אוֹתוֹ כְּרָגַע אֲזִי
שׁוֹב לֹא יִפְרֹעַ אֶת חוֹבוֹ, כִּי כִּיּוֹן שֶׁמֵּת נַעֲשֶׂה
חֶפְשִׁי מִן הַמְצוּת (שבת ל, א), וְלִזָּה הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא מֵאֲרִיךְ אֶפִּיָּה וְגַבִּי דִּילָה

שִׁפְרוּ מַעֲשֵׂיכֶם (ויקרא רבה כט, ו), עַל יְדֵי שְׁנֵתְעוֹרֵר עִתָּה לְתַקֵּן מַעֲשֵׂינוּ.

להתחזק בעניני פרישה ממותרות ובפרט
בעת שמחה

וְלִזְמִינָה רִאִיתִי לְעוֹרֵר עַל הָעֵנִין הַנִּזְכָּר, שֶׁכָּל נַחֲשֵׁב שְׂדֵי לָנוּ לְלַמֵּד וּלְשַׁמֹּר מִצְוֹת הַתּוֹרָה לְבָד, אֲלֵא נִצְרָךְ לְהִיטֵב בְּבַחֲנֵינָה 'וְכַתְּבֵנוּ בַסֵּפֶר הַחַיִּים', שְׁנֵתְקַשֵּׁר וְנִתְדַבֵּק בְּשִׁרְשֵׁינוּ שְׁבִתוֹרָה הַקְדוּשָׁה, וְיִהְיֶה כָּל מַעֲשֵׂינוּ כְּפִי הָרְאוּי לְהִתְנַהֵג עַל פִּי הַתּוֹרָה, כִּי יִשְׁנֶם דְּבָרִים שֶׁלֹּא כָּתוּב לְהִדְיָא בַתּוֹרָה אִיךְ לְהִתְנַהֵג בָּם, אֲבָל מִצַּד רוּחַ הַתּוֹרָה צְרִיכִים לְדַעַת אִיךְ לְהִתְנַהֵג, וּכְגוֹן עֵנִין דְּבָרֵי מוֹתָרוֹת, אֲשֶׁר עֵנִין זֶה צָרִיךְ תִּקּוֹן בְּיוֹתֵר בְּדוֹרְנוּ, דָּאִין זֶה לְפִי רוּחַ הַתּוֹרָה לְהִתְנַהֵג בְּמוֹתָרוֹת. וּכְגוֹן כַּאֲשֶׁר ה' יִתְבָּרֵךְ מִזְכֵּה אוֹתָנוּ לְעֶרֶךְ שְׁמִיחָה לְבָנֵינוּ, אֲזִי אֶסוּר בְּהַחֲלִט לְכַזֵּב עַל זֶה מִמּוֹן יוֹתֵר מְדִי, וּבְשִׁבִיל שְׁמִיחָה שֶׁל לֵילָה אַחַת לְכָלוֹת מָמוֹנוּ, וּכְבָּר אֶמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרָכָה שֶׁהַתּוֹרָה חֹסֶה עַל מָמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל (ראש השנה כז, א), וְאֶמְרוּ (סוטה יב, א) צְדִיקִים מִמּוֹנֶם חֲכִיב עֲלֵיהֶם יוֹתֵר מִגּוֹפֶם. וּבִמְקוֹם זֶה יֵשׁ לָתֵן מִמָּמוֹנוּ לְצִדְקָה וּלְחֶסֶד, וּלְעֲשׂוֹת הַשְׁמִיחָה כְּמוֹ שְׁנֵהֲגוּ אֲבוֹתֵינוּ, וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.

וְעֵנִין שְׁנֵי רִאִיתִי לְעוֹרֵר עַל מְכַשְׁלָה נּוֹסֶפֶת אֲשֶׁר מִצּוֹיָה בְּדוֹרְנוּ, אֲשֶׁר בְּרוּךְ ה' יֵשׁ לָנוּ בְּדוֹרְנוּ הִרְבָּה אֲבָרְכִים לוֹמְדֵי תּוֹרָה, אֲבָל מֵאִדְךָ יִשְׁנֶם כָּאֵלָה שְׁמִכְרָחִים לְצִאת

חַיִּים גְּרִידָא, אֲלֵא 'הַחַיִּים' [בַּה"א הִידִיעָה] הַטּוֹבִים וְהַנֶּרְצִים, חַיִּים שֶׁל תּוֹרָה וְיִרְאֵת שְׁמִים. וְזֶהוּ שְׁאוּמְרִים 'וְכַתְּבֵנוּ בַסֵּפֶר הַחַיִּים', הֵינּוּ בַסֵּפֶר אֲשֶׁר הוּא עֵץ חַיִּים לְמַחְזִיקִים בָּהּ, דִּידוּעַ שִׁישׁ לְכָל אֶחָד שֶׁרֶשׁ בַּתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, וְזֶהוּ 'וְכַתְּבֵנוּ' הֵינּוּ שְׁנֵגְלָה אֶת שִׁרְשֵׁנוּ אֲשֶׁר בַּתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה וְנִתְקַשֵּׁר אֵלָיו, וְזֶהוּ 'וְכַתְּבֵנוּ בַסֵּפֶר הַחַיִּים' שְׁנֵהֲיָה דְּבוּקִים וְחַיִּים אֶל הַתּוֹרָה הַנִּקְרָאת תּוֹרַת חַיִּים. וְכַאֲשֶׁר נִתְקַשֵּׁר עִם שִׁרְשׁ נִשְׁמַתָּנוּ שְׁבִתוֹרָה, עַל יְדֵי זֶה נִזְכֶּה שֶׁכָּל חַיֵּינוּ יִהְיוּ כְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה, וְיִקָּיֶם בָּנוּ 'לְמַעַנְךָ אֱלֹקִים חַיִּים', שֶׁכָּל מַעֲשֵׂינוּ יִהְיוּ רַק לְמַעַנְךָ, הֵינּוּ שְׁנֵהֲיָה רַק לְמַעַן ה' לְעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ, וּכְמוֹ שֶׁהִבְאֵנוּ מִפִּי קֹדֶשׁ כ"ק אֲמוּרָה זְצִלְלָה"ה בְּשֵׁם כ"ק אָבִיו זְצִלְלָה"ה, וּבָזֶה וְדֹאִי שְׁנֵבֹאוּ לְקָיִם מִצְוֹתֶיךָ כַּאֲשֶׁר אָנוּ מְחַיִּיבִים לָךְ, וְכַנִּזְכָּר לְעִיל.

וְחֵנָּה אָנוּ עוֹמְדִים כְּעֵת לְפָנֵי תִקְיעַת שׁוֹפָר, וְאָנוּ צְרִיכִים לְרַחֲמִים מְרַבִּים לְסַלֵּק מֵעֲלֵינוּ אֶת מִדַּת הַדִּין וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת מִדַּת הַרַחֲמִים. וְהֵנָּה כְּתִיב "עֲלֶה אֱלֹקִים בְּתִרְעוּעָה ה' בְּקוֹל שׁוֹפָר" (תהלים מז, ו), וְנוֹדַע אֲשֶׁר שֵׁם אֱלֹקִים מוֹרָה עַל מִדַּת הַדִּין וְשֵׁם ה' עַל מִדַּת הַרַחֲמִים, וְזֶהוּ שְׁאֵמֶר הַכָּתוּב 'עֲלֶה אֱלֹקִים בְּתִרְעוּעָה', הֵינּוּ שְׁבַכְדִּי לְסַלֵּק מֵעֲלֵינוּ אֶת מִדַּת הַדִּין לְזֶה דִּי בְּתִרְעוּעָה בְּלִבָּד, אֲךְ ה' בְּקוֹל שׁוֹפָר' הֵינּוּ דְלֵהֲמִשִּׁיךְ אֶת מִדַּת הַרַחֲמִים עֲלֵינוּ שֶׁהִיא בְּחִינַת שֵׁם ה', זֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי 'קוֹל שׁוֹפָר', מְלִשׁוֹן

לעסק על המחיה והכלכלה, ובאלה מצוי שמזניחים לגמרי את למוד התורה, ואפלו לא קובעים עתים לתורה. אבל לא נכון הדבר כלל, אלא על כל אחד ואחד לעסק בתורה כפי יכולתו גם אלו העוסקים למחיתם, לכן אבקש לקבל על עצמנו עתה להתחזק בענין זה.

יעזרנו ה' ויתקים בנו "עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר" (תהלים מז, ו), שמלבד שתסתלק מעלינו מדת הדין גם ימשך עלינו רחמים וחסדים, על ידי שנשפך ונטיב מעשינו ונזכר, ונזכה לכתיבה וחתומה טובה שנת גאלה וכל טוב, אמן:

יום תרועה יהיה לכם (במדבר כט, א).

הטעם שמצוות תקיעת שופר נזכרה בתורה רק בדרך רמז

יש להתבונן בענין מצות שופר שהיא מצוה חשובה כל כך, עד כדי שאמרו חז"ל שעל ידה מתערבב השטן מלקטרג (ראש השנה טז, ב, זוהר ח"ג צט, ב), והרבה יחודים וכוונות נאמרו בה, ואם כן פלא הוא מדוע לא נזכר בתורה להדיא שצריך לתקע בשופר, ורק נזכר זאת ברמז במה שנאמר "יום תרועה יהיה לכם", והצרכנו ללמד מיוכל שהכוונה לשופר (ראש השנה לג, ב)

יש לבאר בזה, דהנה איתא בגמרא (ראש השנה טז, א) אמרו לפני מלכויות

זכרונות ושופרות, מלכויות כדי שתמליכוני עליכם כו' ובמה בשופר, הרי שעל ידי השופר אנו ממליכים עלינו את הקדוש ברוך הוא. והענין הוא על פי מה שאמרו חז"ל (ברכות נח, א) מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא, וכדאיתא בקדמונים (אבודרהם בשם רבי סעדיה גאון) בטעם תקיעת שופר, אשר המנהג היה שבזמן שהמליכו מלכים היו תוקעים בשופר, ובזה היו מורים שמקבלים על עצמם על מלכותו לעשות כל אשר יצוה. ומוכן אשר לא יצדק שיבוא זאת במצות המלך לתקע לפניו בשופר, כי המלכת המלך הוא מה שהקהל מעצמו חפץ בו ובוחר בו למלך, ומחמת זה הקהל מעצמו מריע בקול שופר להורות שמקבל מלכותו.

ועל דרך זה הוא ענין תקיעת שופר בראש השנה, שביום זה אנו ממליכים את ה' יתברך עלינו, ובתקיעת השופר אנו מורים שאנו מקבלים על עצמנו עתה עול מלכותו ומצוותיו. ועל כן גם במעמד הר סיני וביובל מצינו ענין התקיעה בשופר מאותו הטעם, כי בעת קבלת התורה היתה תחלת קבלת עול מלכותו יתברך עלינו, ותחלת היותנו לעם, וכן הוא בזמן היובל שעל ידי שאנו מקימים מצות שחרור עבדים ושיבת השדות לבעליהן, אנו מראים בזה שאין אנו משעבדים לאחרים, אלא יש לנו רק שעבוד אחד והוא על מלכות שמים.

ובזה מוכן מה שמצות תקיעת שופר נזכרה בתורה רק ברמז, כי כיון שהתכלית

מתוך הרגשה שפך הוא רצוננו ונחפצים אנו לקבל על עצמנו על מלכות שמים באהבה וברצון. לכן נאמרו לשעה הזאת כל הכונות של תקיעת שופר, אשר התכלית המכונן בזה הוא שעל ידם נבוא לקבל מלכותו יתברך שמו ברצון, ובזה ממילא בטלים כל הדינים.

קבלות למעשה בעניני כוונת קריאת שמע וקדושת שבת

ובינן שבעת הזאת באים אנו למדרגה זאת של קבלת על מלכות שמים ברצון, על כן מה מאד ראוי שנקבל על עצמנו עתה כמה קבלות למעשה, שבה נוכיח שההתעוררות שלנו לקבל על עצמנו על מלכות שמים היא התעוררות אמתית עד למעשה.

לקבל על עצמנו לזהר בכל יום בעת קריאת שמע לכוין בפסוק 'שמע ישראל' את הכונות שצריכים לכוין כמובא בשלחן ערוך (סימן ס"א), ולהמליך הקדוש ברוך הוא בשמים ובארץ ולכוין שהוא יחיד ומושל בארבע רוחות, ובזה נראה שאנו חפצים לקבל עלינו מלכות שמים.

לקבל על עצמנו קבלה אודות שבת קודש, והוא על פי מה דאיתא ברש"י (שמות לא, יד) 'מחלליה' הנוהג בה חל בקדשתה, ומזה סמך ב"ק אאמו"ר וצללה"ה לאסר בהחלט לקרא עתונים אף של החרדים ביום שבת קודש, כי יש בזה משום מעשה חול.

המכון בתקיעת שופר הוא לקבל עלינו עול מלכותו ומצוותיו יתברך שמו, אם כן צריך דבר זה לבוא בהתעוררות מלמטה כאמור, על כן לא כתבה התורה מצות תקיעת שופר אלא ברמז, להורות לנו שאנו צריכים להתעורר מצדינו באתערותא דלתתא לחפץ ולקבל עול מלכותו יתברך שמו, אשר על זה מורים אנו בתקיעת שופר.

והינו כמו שאיתא בשם היהודי הקדוש וצללה"ה (קדושת היהודי ערך ישועה ורחמים), "משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה" (תהלים עו, ט), דבאם חס ושלום מתעורר מן השמים דין, אין התכלית בעצם להביא דין חס ושלום, אלא משמים רצו להשמיע אלו הדינים לא כדי להנהיג בהם את העולם, אלא רק בכדי לעורר את בני האדם וליראותם, וכאשר 'ארץ יראה', שיושבי הארץ מקבלים עליהם יראת שמים ועל מלכותו יתברך, ממילא על ידי זה 'ושקטה', בטלים כל הדינים.

וכל זה נעשה ביום ראש השנה, שהקדוש ברוך הוא מעמיד עולמו בדין בכדי לעורר אותנו ליראת שמים ולקבל על עצמנו על מלכותו יתברך, ועל כן ביום זה מטל עלינו חוב גדול וקדוש לקבל על מלכות שמים במצות תקיעת שופר, ועל ידי זה באם חס ושלום שורים דינים עלינו להעבירם ולבטלם. אבל מאידך, כאמור צריכים אנו לקבל על עצמנו כל זאת בעצמנו מרצוננו הטוב, לא מחמת שמחביים אנו על כך במצות המלך, כי אם

טעם. וכיוצא בזה קשה על דברי הפיטן שאמר 'באין מליץ ישר מול מגיד פשע תגיד לי' עקב דבר חק ומשפט, וצריך באור היאך שיד כאן חק ומשפט יחד.

גדלות אברהם בעקידה - מה שלא הרהר
אחר הקב"ה

ואפ"ש לתרץ על פי דברי ב"ק האדמו"ר מפאטמער וצ"ל שהקשה, מה היה הנסיון של אברהם בעקדת יצחק, הרי גם כל אדם פשוט אם יבוא אליו הקדוש ברוך הוא ויאמר לו תשחוט את בנך, בודאי שהיה שומע ומקיים דבריו. ובאר דהחדוש היה, כי הקדוש ברוך הוא הבטיח לאברהם (בראשית כא, כב) "כי ביצחק יקרא לך זרע", הינו שממנו יקום כל עם ישראל, ואברהם אבינו היה הראשון שהאמין בה' ופרסם האמונה בה' (עיין בראשית טו, ו. רמב"ם הלכות עבודה זרה פ"א ה"ג), ועתה אמר לו הקדוש ברוך הוא לשחט את בנו, והיה יכול להפנס בספקות לחשב מי ימלא את מקומו אחריו, ומי יפרסם אמונת ה' בעולם, וזו היא קשיא גדולה. אך התורה העידה (בראשית כב, ו) "וילכו שניהם יחדיו", ופרש רש"י, אברהם שהיה יודע שהולך לשחט את בנו, היה הולך ברצון ושמחה כיצחק שלא היה מרגיש בדבר, והלך לעקד את יצחק בלי שום שאלות וספקות חס ושלום, אלא האמין בה' יתברך בתמימות. נמצא

ועל ידי שנקבל על עצמנו אלה הקבלות, בזה נראה שאנו חפצים באמת לקבל עלינו על מלכות מלך מלכי המלכים ולהתקרב אליו, וכדברינו, לא מפני שאנו כבר עבדים לו ומחזיקים וכפויים לקבל מלכותו, כי אם שגם מרצוננו חפצים אנו ליראה את שמו ולקבל עלינו עליו. ועל ידי זה אף הקדוש ברוך הוא יחפץ בנו ויקרבנו, בבחינת "בנים אתם לה' אלקיכם" (דברים יד, א), ויוציא אותנו מעבדות לחרות, בביאת גואל צדק, אמן בן יהי רצון, ונזכה לכתב בספרן של צדיקים:

(*) אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני שופר של איל שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם (ראש השנה טז, א).

צריך להבין למה הזכר כאן לענין התקיעות שיצחק הוא בן אברהם, ולא נאמר בסתם 'עקדת יצחק', הרי הדבר ידוע שיצחק בנו של אברהם הוא.

"תקעו בחדש שופר וגו' כי חק לישראל" הוא משפט לאלהי יעקב" (תהלים פא, ד-ה), הקשו בספרים הקדושים (בני יששכר תשרי ג, ב), דתחלה אומר שמצות השופר היא חק בלא טעם, ותכף נאמר שמצות השופר היא בחינת משפט שיש לו

* מאמר זה נאמר על ידי רבינו זצוקלה"ה בראש השנה האחרון לחייו, בבכיות עצומות וזעקות נוראות, זכותו יגן עלינו [ועיין עוד בארחות דוד סוף ערך אמונה].

שהחדוש במעשה העקדה והכח הגדול של אברהם אבינו, לא היה עצם מה ששמע בקול הקדוש ברוך הוא, אלא בזה שלא הרהר אחר מעשיו של הקדוש ברוך הוא, עד כאן תכן דבריו.

והנה אברהם אבינו הכניס הלח הזה בדורות הבאים, וזה רמזו חז"ל כאן באמרם 'כדי שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם', שעקר הנסיון של העקדה של יצחק היה בזה שהיה 'בן אברהם' והיה צריך להמשיך את עבודתו הקדושה של אברהם, ומכל מקום לא הרהר אברהם כלום על זה, ואת זאת זוכר לנו הקדוש ברוך הוא.

תקיעת שופר מורה על אמונתם התמימה של ישראל על אף כל צרותיהם

והנה מצות תקיעת שופר מרמזת על ענין אמונה פשוטה, ועל כן נאמר בו 'כי חק לישראל הוא', כמו שאברהם אבינו היה אצלו כל דבר בבחינת חק, ולא חקר ושאל אודותיו. ומה שנאמר 'משפט לאלקי יעקב', הינו שגם את אותם המצות שהם כן בבחינת משפט עם טעם שכלי, גם אותם עושים בני יעקב בבחינת חק, מתוך אמונה פשוטה כדבר חוק. וזהו 'באין מליץ ישר תגיד ליעקב דבר חק ומשפט', שיזכר לנו הקדוש ברוך הוא ענין זה שאצל בני יעקב החק והמשפט הם דבר אחד, שכשם שכאשר הם מקימים החקים אינם חוקרים אחריהם, כמו כן גם

את המשפט הם מקימים מפני שכן הוא צו ה' ואינם חוקרים אחריהם, וזהו המליצת-ישר הגדולה ביותר שיש בראש השנה על ישראל.

ועל זה מרמז אפן התקיעות, שצריך לתקע אחרי התרועה פשוטה לאחריה (ראש השנה לג, ב), כי על התרועה דרשו חז"ל (שם) שהוא גנוחי גנח וילולי יליל, שזה מרמז על היסורים הגדולים שעברו ועוברים על ישראל במשך הדורות, אף אף על פי כן אנו תוקעים פשוטה לאחריה, שבכל זאת אנו נשארים באמונה תמימה וישרה. וזהו שנהגו ישראל לתקע בסוף כל התקיעות תקיעה גדולה (מהרי"ל מנהגים הלכות ראש השנה, מטה אפרים סימן תקצו), לרמז שאנו נשארים לנצח באמונה פשוטה.

והנה גם אנו נמצאים כבר יובל שנים במצב כזה, ואנו מבקשים מה' יתברך, שיראה איך עם ישראל מקדש שם שמים, ומאמין באמונה פשוטה, אף אחרי כל הגנוחי גנח שיש לנו זה כחמשים שנה, ובזכות זה אנו מבקשים כעת לכתב בספרן של צדיקים, ולזכות לגאולה שלמה, אמן.

עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר
(תהלים מז, ו).

יש לבאר כפל הלשון ושנוי הלשונות בכתוב זה.

תְּרוּעָה", וְכִי אַמּוֹת הָעוֹלָם אֵינָם יוֹדְעִים לְהַרִיעַ, אֲלֵא אֲשֶׁרִי הָעַם הַיּוֹדְעִים לְרָצוֹת אֶת בּוֹרֵאם בְּתִרוּעָה. וַיֵּשׁ לְהִבִּין בְּמָה יוֹדְעִים לְרָצוֹת אֶת בּוֹרֵאם בְּתִרוּעָה יוֹתֵר מִתְרוּעַת הַגּוֹיִים הַיּוֹדְעִים גַּם הֵם לְהַרִיעַ. וַיֵּשׁ לְבָאֵר ד' תְּרוּעָה רומֶזֶת לְשִׁבְרוֹן הַלֵּב, וְעַל דֶּרֶךְ מָה שֶׁכָּתוּב "תִּרְעַם בְּשִׁבְט בְּרָזֶל" (תהלים ב, ט) שְׁעֲנִינוּ לְשׁוֹן שְׁבִירָה, שְׁעֲנִין הַתְּקִיעַת־שׁוֹפָר הוּא שִׁבְרוֹן הַלֵּב, כִּדְאִיתָא (ראש השנה לג, א) גְּנוּחֵי גִנָּח וְיִלּוּלֵי יִלִּיל, שְׁמוּרָה עַל הַכְּנָעָה וְשִׁבְרוֹן הַלֵּב. וְהִנֵּה הַכֹּחַ הַזֶּה לְהִיּוֹת בְּשִׁבְרוֹן הַלֵּב וְהַכְּנָעָה וּלְשַׁפֵּר הַמַּעֲשִׂים, יִשְׁנוּ רַק אֶצֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ מָה שֶׁאֲמָרוּ, שֶׁאֲמַנְם אַמּוֹת הָעוֹלָם יוֹדְעִים לְהַרִיעַ הֵינּוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה הַתְּקִיעָה, אֲבָל אֶת עֵקֶר הַכֹּחַ שֶׁל הַתְּרוּעָה דִּהְיִינוּ שִׁבְרוֹן הַלֵּב, זֹאת אֵינָם יוֹדְעִים כָּלֵל. וְזֶהוּ 'אֲשֶׁרִי הָעַם הַיּוֹדְעִים לְרָצוֹת אֶת בּוֹרֵאם' עַל יְדֵי שֵׁשׁ בָּהֶם הַכֹּחַ שֶׁל 'תְּרוּעָה' וְשִׁבְרוֹן הַלֵּב.

וּבִזְוָה מוֹכֵן אֵיךְ עַל יְדֵי תְּקִיעַת שׁוֹפָר מְסַתְּלִים הַדִּינִים, כְּנֶרְמֹז בַּפִּסּוּק "עֲלֶה אֱלֹקִים בְּתִרוּעָה", שְׁמִדַּת הַדִּין עוֹלָה וּמְסַתְּלֶקֶת עַל יְדֵי הַתְּרוּעָה. וְהוּא עַל פִּי מָה דְאִיתָא בְּשֵׁם הַיְּהוּדִי הַקָּדוֹשׁ זְצִלְלָהּ"ה (קדושת היהודי ערך ישועה ורחמים), כִּי בְּאֵם אָדָם רוֹאֶה שְׁחַס וְשְׁלוֹם דִּינִים בָּאִים עָלָיו, הַעֲצָה לָזֶה הִיא לְהִיּוֹת בְּהַכְּנָעָה וְעֲנוּה, כִּי כְּאֶשֶׁר הָאָדָם אֵינוֹ מַעֲרִיךְ עֲצָמוֹ לֵישׁ וּדְבָר מָה, אֵין מְקוֹם לְהִדְיָנִים לַחֹל. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה פָּרְשׁוּ בַּסְּפָרִים הַקָּדוֹשִׁים (קדושת לוי, עבודת

וַיֵּשׁ לֹמַר עַל פִּי מָה דְאִיתָא עַל הַפִּסּוּק (בראשית כא, יז) "כִּי שָׁמַע אֱלֹקִים אֶל קוֹל הַנֶּעֱר בְּאֶשֶׁר הוּא שָׁם", וּפִרְשׁ רַש"י ז"ל, לְפִי מַעֲשִׂים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עִכְשָׁו הוּא נִדּוֹן וְלֹא לְפִי מָה שֶׁהוּא עֹתִיד לַעֲשׂוֹת, לְפִי שֶׁהָיוּ מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת מְקַטְרָגִים וְאוֹמְרִים, מִי שֶׁעֹתִיד זִרְעוֹ לְהַמִּית בְּנֵיךְ בְּצִמָּא אֶתְּהָ מַעֲלָה לוֹ בָּאֵר, וְהוּא מְשִׁיבָם עִכְשָׁו מָה הוּא כו', אֲמָרוּ לוֹ צְדִיק, אָמַר לָהֶם לְפִי מַעֲשָׂיו שֶׁל עִכְשָׁו אֲנִי דָנוּ, וְזֶהוּ 'בְּאֶשֶׁר הוּא שָׁם', ע"כ. וְהִקְשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים (פירוש רבי חיים פלטיאל, פני דוד להחיד"א בשם נימוקי הרי"ד) הָרִי בֶּבֶן סוֹרֵר וּמוֹרָה מְצִינוּ שֶׁהָיָה נִדּוֹן עַל שֵׁם הָעֹתִיד, וּמִדּוּעַ כָּאֵן לֹא דִין הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׁמַעְאֵל עַל שֵׁם הָעֹתִיד, וּמָה גַם שֶׁכִּבְרַת עֲתָה הָיָה בַעַל עֲבָרָה, כִּדְמַצִּינוּ שֶׁהָיָה מִצְחָק (שם ט, וברש"י) דִּהְיִינוּ עֲבוּדָה זָרָה וּשְׂאֵר עֲבֻרוֹת חֲמוּרוֹת. וּפִרְשׁוּ, דְּבִאוּתָהּ שְׁעָה עָשָׂה יִשְׁמַעְאֵל תְּשׁוּבָה בְּשִׁבְרוֹן לֵב, כִּדְחִזִּינוּ מִדְּכָתִיב (שם, יז) "וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת קוֹל הַנֶּעֱר", לָכֵן אֵף עַל פִּי שְׁגָלוֹי הָיָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ גָּדֹל רַעְתּוֹ לְעֹתִיד, מְכַל מְקוֹם קְרוֹב ה' לְנִשְׁבְּרֵי לֵב, שֶׁכְּאֶשֶׁר אָדָם שָׁב בְּתִשְׁבּוּבָה בְּשִׁבְרוֹן לֵב, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ קוֹלוֹ וּמִקְבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ וּמוֹחֵל לוֹ, וְעַל כֵּן קִבֵּל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תְּשׁוּבָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ.

ריצוי התקיעות - על ידי שברון הלב והתשובה

וּבִזְוָה אֲפֶשֶׁר לְפָרֵשׁ גַּם מָה שֶׁאֲמָרוּ חז"ל (ויקרא רבה כט, ד) "אֲשֶׁרִי הָעַם יוֹדְעִי

עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר
(תהלים מז, ו).

יש לדקדק מה המכון באמרו 'בקול שופר' ולא 'בשופר'. גם מה דאיתא במדרש (ויקרא רבה כט, ד), "אשרי העם יודעי תרועה", וכי אמות העולם אינם יודעים להריע והלא כמה חצוצרות יש להם וכו', אלא אשרי העם היודעים לרצות את בוראם בתרועה. ויש להבין כמה מרצים ישראל את בוראם דוקא בתרועה, יותר מאשר בתפלות היום מלכויות וכו', שאנו מתפללים בראש השנה. ועל דרך זה צריך להבין גם מה שאמרו בגמרא (ראש השנה טז, א) אמרו לפני מלכויות זכרונות ושופרות, מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוכם לפני לטובה, ובמה בשופר, מדוע דוקא על ידי השופר עולה זכרונו לפני לטובה.

בכה הבכיות והגניחות והיללות נכנסים התפילות

אך הענין יתבאר על פי המבאר בדברי הרה"ק מפאטמער זצלה"ה (דברי יואל עקב טז, א), על מאמר חז"ל (ברכות לב, ב עיין שם) מיום שחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה, ואף על פי ששערי תפלה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו. והקשה דאם ננעלו שערי תפלה מהכנס תפלותנו להיכל ה', אם כן למה תקנו לנו להתפלל. ובאר, כי כל התפלות שבני ישראל מתפללים עולים

ישראל) את דברי הפיטון 'באין מליץ ישר', הינו דזה גופא שמחשיב האדם עצמו ל'אין' זהו בעצמו 'מליץ ישר'. וזהו 'עלה אלקים בתרועה', שמדת הדין שם אלקים עולה ומסתלקת בכח 'תרועה' דהינו מדת ההכנעה, שעל ידי ההכנעה ממילא אין מקום להדינים לחול, ואמר עוד 'ה' בקול שופר', שעל ידי התשובה הבאה מתוך ההכנעה, והקול הצועק לה' בתשובה ובקבלה לשפור המעשים, אזי על ידי זה מלבד הסתלקות מדת הדין אף נעשה מן הדין רחמים, וזהו שחזר ואמר 'ה' בקול שופר', וכמו שאמרו חז"ל (ויקרא רבה כט, ג) שבשעת תקיעת שופר הקדוש ברוך הוא עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, ומשפיע אך טוב לכלל ישראל.

ובכן כעת הזמן להשריש בעצמנו מדת ההכנעה ושברון לב, וזאת על ידי שנקבל על עצמנו אהבת חברים, כי כל מה שאדם פגום באהבה ואחווה ורעות, הוא מחמת שחושב עצמו ליש ודבר מה, ולכן מקפיד אחד על חברו, אבל כאשר האדם הוא בהכנעה ושברון לב ואינו נחשב בעיני עצמו לכלום, ממילא אין הוא בא לידי הקפדה. והתעוררות זו תגרם נחת רוח גדול למעלה, ולהמשיך עלינו רחמים וחסדים, ונזכה לגמר חתימה טובה ושנת גאלה, אמן:

ומגיעים עד שערי ההיכל שבשמים, ובזמן שהצדיקים מתפללים בבכיות ובדמעות אשר אז נפתחים השערים שהרי שערי דמעות לא ננעלו, ממילא נכנסים אז גם שאר כל תפלות ישראל בזכות דמעותיהם של הצדיקים, עכ"ל.

והנה שופר מורה על ענין בכיה, כאמרם (ראש השנה לג, א) גנוחי גנח וילולי ליל, ולכן אמר הקדוש ברוך הוא אמרו לפני מלכיות וזכרונות ושופרות וכו' כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר, כי כל התפלות שאנו מתפללים מלכיות וכו', הפל עולה ונכנס לשערי השמים על ידי השופר, שהוא כענין דמעות, ובכח הדמעות נפתחים לנו שערי רחמים לזכותנו בדין.

וזהו שנאמר 'עלה אלקים בתרועה', הינו מדת הדין השוררת כאשר כל השערים ננעלו ואין התפלות יכולות להכנס, אך על ידי 'בתרועה' שהוא ענין בכיות ודמעות, 'עלה' ונסתלק מדת הדין הנקרא 'אלקים', והינו משום שכל התפלות יכולות לעלות ולהכנס. וזהו 'ה' בקול שופר', שנפתחים שערי הרחמים בחינת שם הוי"ה, על ידי ה'קול שופר' שמורה על קול גניחות ויללות. ועל דרך זה מצינו (במדבר כ, טז, וכן דברים כו, ז) שנאמר "ונצעק אל ה' וישמע קלנו", ולא נאמר "וישמע תפלותנו", להורות כי קול בכיות ודמעות קרובות להתקבל יותר לפניו.

והנה הפה הזה מצוי רק אצל עם ישראל, אשר כידוע בכל הדורות נתיחדו עם ישראל בכח תפלותיהם בבכיות ודמעות לפני אביהם שבשמים, לא כן האמות אשר אין ענין זה מצוי אצלם כלל, וזהו שאמרו חז"ל אשרי העם היודעים לרצות את בוראם בתרועה, דהינו בכח הבכיות והגניחות של ישראל, אשר זה יודעים רק עם ישראל אשר כמה דמעות כנחל נשפכו על ידם כבר לפני בורא עולם, וביחוד בדור האחרון בעת החרבן, ובפרט כאשר הובלו תינוקות של בית רבן על ידי אבותיהם להקריבם על המוקד על קדוש שמו יתברך, ובעת התקיעות והתרועות מתעורר כח התרועה וכל הדמעות של ישראל, וממילא נפתחים שערי רחמים בפנינו. כן יהי רצון שעל ידי זה יתקבלו כל תפלותינו ברצון לפני אדון כל, ונזכה לכתיבה וחתומה טובה.

ואמנם בעת הזאת שהוא שעת רחמים, צריכים אנו לקבל על עצמנו לשפר מעשינו, כדי שימשך עלינו שפע הרחמים. ועל כן נשתדל לקבל על עצמנו להשתדל להתפלל ברגש ובפנימיות, ובכלל זה להזהר שלא לדבר בזמן התפלה. וקבלה נוספת, לראות שישכון בינינו אהבה ואחווה ושלוש ורעות. ובזכות זה נזכה לשנה טובה ולקבל פני משיח צדקנו, אמן:

אֲשֶׁרִי הָעַם יִדְעֵי תְרוּעָה ה' בְּאֹר פְּנִיךָ
יִחַלְבוּן (תהילים פט, טז).

אָמְרוּ חַז"ל (ויקרא רבה כט, ד) וְכִי אָמוֹת
הָעוֹלָם אֵינָם יוֹדְעִים לְהַרְיֵעַ, אֲלֵא
אֲשֶׁרִי הָעַם הַיְּהוּדִים לְרָצוֹת אֶת בּוֹרְאָם
בְּתִרְוּעָה. וַיֵּשׁ לְהַבִּין מַה הַכּוֹנֵה שִׁינְדֻעִים
לְרָצוֹת אֶת בּוֹרְאָם בְּתִרְוּעָה, אִיךָ עַל יְדֵי
קוֹלוֹת הַתְּרוּעָה בְּלִבָּד אָנוּ מְרַצִּים אֶת בּוֹרְאָנוּ.

וְחִנָּה אֵימָא בְּחַז"ל (ראש השנה טז, א) לָמָּה
תּוֹקְעִין וּמְרִיעִין כְּשֶׁהֵם יוֹשְׁבֵין
וְתוֹקְעִין וּמְרִיעִין כְּשֶׁהֵם עוֹמְדִין, כְּדִי
לְעַרְבֵב הַשְּׁטֵן. וּבְתוֹסְפוֹת בֶּשֶׁם יְרוּשָׁלַיִם,
שֶׁהַשְּׁטֵן סוֹבֵר שְׂזָהוּ שׁוֹפְרוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ
וּמִתְבַּהֵל וּפּוֹסֵק מִלְקָטָרְג עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.
וְהַתְמִימָהּ יְדוּעָה (תולדות יעקב יוסף קדושים),
דְּהָרִי כָּבֵד בְּשִׁנָּה שְׁעֵבְרָה רָאָה שְׁחוּזָרִין
וְתוֹקְעִין וְלֹא בָּא מְשִׁיחַ, וּמִדּוּעַ הוּא נִבְהֵל
כָּל שָׁנָה מַחֲדָשׁ.

תקיעת השופר - סימן לידע לשוב אל השי"ת
וַיֵּשׁ לְבָאָר הָעֲנִינִן, דְּהִנֵּה בְּעֲנִינֵי תְקִיעַת שׁוֹפֵר
יֵשׁ לוֹמַר עַל דְּרָךְ הַרְמָז, עַל פִּי מִשָּׁל
לְאָדָם שֶׁהָיָה מֵהַלָּךְ עִם בְּנוֹ הַקָּטָן בִּיעֵר
גָּדוֹל וְנוֹרָא זְמַן אָרוּךְ, וּבַעֲבוּר כִּי חָשַׁשׁ פֶּן
יִתְעַה בְּנוֹ בְּסִבְךָ הַיֵּעַר, קָבַע עִמּוֹ אוֹת וְסִימָן
עַל יְדֵי תְנוּעוֹת קוֹלוֹ, שֶׁעַל יָדָם יִדַּע לְאִיזָה
צַד לְפָנוֹת אִם לְמִזְרָח אִם לְמַעְרָב וְכו',
וְהַקּוֹלוֹת יִהְיוּ בִידּוֹ הַסִּימָנִים לְמִצּוֹא אֶת
אָבִיו וּלְשׁוּב אֵלָיו.

בְּמוֹ כֵּן הוּא עֲנִינֵי הַשׁוֹפֵר, כִּי הִנֵּה אָנוּ כְּבָר
אֶלְפֵי שָׁנִים הוֹלְכִים בְּחֻשְׁכַּת הַגְּלוּת

הַמְשׁוּל כִּיעֵר גָּדוֹל וְנוֹרָא, וּפֶן חָס וְשָׁלוֹם
לֹא גִלָּךְ בְּדֶרֶךְ הַיֵּשָׁר, עַל כֵּן בְּתַחֲלַת הַיּוֹתָנוּ
לְעַם נִתֵּן לָנוּ ה' יִתְבָּרַךְ אֶת תּוֹרָתוֹ בְּקוֹלוֹת
וּבְרָקִים וּבְקוֹל שׁוֹפֵר, לְהִיּוֹת בְּיָדֵינוּ לְאוֹת
וּלְסִימָן שְׁנוּכָל לְשׁוּב וּלְהִתְקַרֵּב אֵלָיו לְאַרְךָ
יָמִים. וְעַל כֵּן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אֲשֶׁר יוֹם זֶה נִתֵּן
לָנוּ ה' יִתְבָּרַךְ לְעֶמֶד וּלְהִתְבּוֹנֵן בְּדִרְכָּנוּ
וּלְהִתְחַדֵּשׁ בְּקִבְלַת עוֹל מְלָכוּתוֹ, נִתֵּן לָנוּ
מִצְוַת תְּקִיעַת שׁוֹפֵר, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִזְכָּר כִּי
זֶהוּ הַסִּימָן שֶׁנִּתֵּן לָנוּ אָבִינוּ שְׁבַשְׁמִים
שְׁנִשׁוּב אֵלָיו וּלְתוֹרָתוֹ וְלֹא נִתְעַה בִּיעֵר
הַגָּדוֹל שֶׁל חֻשְׁכַּת הַגְּלוּת, אֲלֵא נִזְכָּה לְעִלוֹת
עַל דְּרָךְ הַמֶּלֶךְ וּלְהִתְחַדֵּשׁ בְּשִׁמְרַת תּוֹרָתוֹ
וּמִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁבָּכַח זֶה גִּלָּךְ וְנִצָּא
מִן הַגְּלוּת הַמֵּר הַזֶּה, וְנִזְכָּה לְשׁוּב אֶל אָבִינוּ
שְׁבַשְׁמִים לְגִמְרֵי, בְּהִתְגַּלוּת כְּבוֹד שְׁמוֹ
יִתְבָּרַךְ בְּבִיאַת מְשִׁיחַ.

וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ אֲשֶׁרִי הָעַם הַיְּהוּדִים לְרָצוֹת
אֶת בּוֹרְאָם בְּתִרְוּעָה, הֵינּוּ שֶׁנִּתֵּן לָנוּ
הַכֹּחַ עַל יְדֵי אֵלוֹ קוֹלוֹת הַתְּרוּעָה, שֶׁעַל יָדָם
אָנוּ מְכִירִים וְחוֹזְרִים לְדֶרֶךְ הַיֵּשָׁר, וּמִתְרַצִּים
עִם הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ, וּמוֹכֵן שְׁבָאֲמוֹת הָעוֹלָם
אֵין שִׁיף כָּל זֶה.

תקיעת השופר מכינה אותנו לגאולה

וּבְזֶה יוֹבֵן דְּבָרֵי הַיְּרוּשָׁלַיִם הַנּוֹזְכִּים, כִּי
כְּאֲשֶׁר בָּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה אָזִי עַל יְדֵי
קוֹלוֹת הַשׁוֹפֵר אָנוּ עוֹמְדִים וְנוֹתָנִים לֵב כִּי
הֵם הַסִּימָנִים שֶׁנִּתֵּן לָנוּ ה' יִתְבָּרַךְ לְמַעַן
נִזְכָּר תְּמִיד אֶת מִתֵּן תּוֹרָתוֹ, וְאָנוּ נִזְכָּרִים
מִמַּעֲמַד הַר סִינַי שֶׁנִּגְלָה עֲלֵינוּ אָבִינוּ מִלְּפָנוּ

מפני שמקימים מצוותיו של הקדוש ברוך הוא שצוה להריע, אם כן כמו כן גם על ציצית ותפלין ושאר מצוות נוכל לומר יודעים לרצות את בוראם. ונבוא לבאר כעין מה שכתב שם בקצור מאד, ואנו נבאר הענין בהרחבת הבאור.

תקיעת שופר - קול פשוט מעומק הלב

ונקדמים המעשה אשר שמענו מב"ק **אאמו"ר** וצללה"ה על הפעל שם טוב הקדוש וצללה"ה, שהיה איש כפרי שהיה לו בן שלא ידע לקרא ולהתפלל אפלו אות אחת, ואותו הכפרי נסע לבעל שם טוב הקדוש ליום הכפורים ונטל את בנו עמו, כיון שפבר מלאו לבנו י"ג שנים והכרח לשמור עליו שיתענה ביום הכפורים. והנה החבריא קדישא בבית המדרש של הבעש"ט התפללו תפלות היום הקדוש בקול גדול ובאש קדש נפלא ונורא, ואותו הנער בראותו כל זה התעורר והשתוקק בתשוקה עצומה להצטרף אליהם בתפלתם, אך דא עקא שלא ידע להתפלל שום אות, ובכל תפלה שהתפללו גברה תשוקתו יותר ויותר אך לא יכל דבר מאומה. עד שבתפלת נעילה לא היה יכול יותר להתאפק, והנער בהיותו רועה צאן אביו, היה מנח לו בכיסו חליל מבלי ידיעת אביו, וכיון שפבר לא היה יכול לשאב בנפשו גדל התלהבותו ותשוקתו, נטל החליל והתחיל להריע, מאחר שרק זה ידע בדרך רועי הצאן, ונעשתה מהומה גדולה בבית המדרש ורצו לסלקו ולהענישו על

בקול השופר, מתוך כך בעמדנו בשעת התקיעות אנו מקבלים עלינו באמת לשמוע בקול ה' יתברך ככל אשר צונו בסיני, וללכת בדרך הישר על פי הסימנים האלו, לעשות רצונו יתברך באמת, אשר בכח זה נבוא ונשוב אל אבינו שבשמים, בהגלות כבודו שנית לעיני כל חי בביאת המשיח, ובקבלה אמיתית זו אנו כבר נעשים מוכנים לזה שיתגלה עלינו בביאת המשיח. וכל זאת יודע השטן, על כן מתבהל וסותם פיו מלקטרג בחשבו שהנה בא משיח, דמה שבעבר עדין לא בא כן דוד הוא רק מפני השאור שבעסה שמעכב לאחר זמן (על פי ברכות יז, א), אבל בשעת תקיעת שופר בכל שנה מחדש אנו נעשים מוכנים לביאת משיח, כי אף על פי שבפעל עדין לא נושענו, מכל מקום בכח הוא כן, שאנו באמת מוכנים לזה. לכן הבה נקבל עלינו עתה יחדיו עול תורה ומצוות באמת ובתמים, ונזכה השנה לביאת גואל צדק, **אמן כן יהי רצון:**

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך
יהלכון (תהלים פט, טז).

אמרו חז"ל (ויקרא רבה כט, ג) וכי אמות העולם אינם יודעים להריע, והלא כמה חוצצרות יש להם כו', אלא אשרי העם היודעים לרצות את בוראם בתרועה. והקשיא מפרסמת וכדכתב בספר הקדוש **פני ישישכר** (תשרי ד, ו), מה הוא הרצוי, אם

מעשהו, אף הבעל שם טוב מחה בהם והורה להביא הנער אצלו. ולאחר מכן ספר הבעל שם טוב, כי היה בשמים קטרוג גדול מאד וכל התפלות לא הועילו ולא יכלו לעלות, והנער הזה בקול תקיעתו בחליל, בגדל תשוקתו ושברון לבו בלי שום פניות, המתיק את כל הדינים, ע"כ.

ובזה מבאר ענין תקיעת שופר, דהנה בהגיע יום הדין, מתעוררים ישראל ומשתוקקים כל כך להתפלל לפני ה' בעת גדול ונורא כזה, אף להיות כי יודעים אנו בנפשנו שאין אנו יכולים להתפלל כראוי, וגם אנו זוכרים איך היו התפלה והתורה שלנו במשך כל השנה, שאף כאשר זוכים ללמד ולהתפלל מכל מקום איך יחשב זה כראוי להיות לפני מלך כל עולמים, ומה גם שבזה היום צריכים אנו לזכות לפניו בדין, הנה כי כן יהיה לבנו בעת נשגב זה להתפלל איזה תפלה אחת כראוי לפניו יתברך, אלא שאין אנו יודעים, וכדגמת בן הכפר. ועל כן בעת הזאת אנו תוקעים קולות פשוטים בלי דבור, ומה גם בקולות שברים ותרועה גנוחי גנח וילולי ליל (ראש השנה לד, א), אשר זה בודאי מתקבל לרצון לפני הקדוש ברוך הוא, מאחר שבזה פורץ מלבנו קול פשוט בלי פניות ובגדל שברון הלב, וכאותו הנער הרועה.

והנה הפסח הזה יש רק לבני ישראל שהם 'יודעי תרועה', שיש להם הדעת הזה להיות שבורים בלבם, ויודעים ומכירים אף

אחר רב מעשיהם הטובים, כי עדין לא עשו כלום כראוי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. אבל לא כן הגויים אשר אינם מבינים כלל הענין הזה, להיות שפלים ברוחם בשברון הלב, ומיד כשיעשו מעשה קל יחזיקו טובה לעצמם. ובה מבאר היטב מאמר המדרש אשרי העם יודעי תרועה היודעים לרצות את בוראם בתרועה, הינו שהם יודעים נאמנה שאחר כל תפלותיהם אין בכוחם להתפלל כפי הראוי להיות כלפי הקדוש ברוך הוא, ויעדין אין להם אלא לרצות את בוראם על ידי שתוקעין בקולות פשוטים בגדל שברון לבם. וזהו הרצוי אשר רק בני ישראל יודעים לרצות, ולא שאר האמות אשר אין להם כח הנפלא הזה.

'עלה אלהים בתרועה' - בכח ההכנעה והשפלות

ובזה יתפרש היטב הכתוב "עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר" (תהלים מז, ו), ולכאורה יש לדקדק שהתחיל במדת הדין 'אלקים', ומסיים במדת הרחמים באמרו 'ה' בקול שופר', וגם יש לדקדק מה שנאמר 'בקול שופר' ולא 'בשופר'. אף יש לומר שהכתוב מורה, שגם כאשר יש חס ושלום קטרוג גדול בשמים ומדת הדין, בחינת אלקים, ועל דרך שהיה במעשה הנזכר לעיל ביום הכפורים אצל הבעש"ט, מכל מקום 'עלה אלקים', שמתעלה ומסתלק מדת הדין, 'בתרועה' בזה שבני ישראל באים לבחינת 'תרועה' להיות בלב

וישועה, ונזפה כל אחד לכתיבה וחתמה
טובה, אמן כן יהי רצון:

עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר
(תהלים מז, ו).

יש לדקדק מדוע פתח ב'אלקים' שמורה
על מדת הדין, וסים בשם הוי"ה
שהוא מדת הרחמים. עוד צריך להבין
למה נאמר 'בקול שופר' ולא נאמר
'בשופר', כשם שנאמר (זכריה ט, יד) 'וה'
אלקים בשופר יתקע'.

"אשרי העם יודעי תרועה" (תהלים פט, טז),
ובמדרש (ויקרא רבה כט, ד) אמרו על
זה, וכי אין אמות העולם יודעים להריע,
כמה קרנות יש להן כמה בוקינוס יש להם
כמה סלפירגסי יש להם, ואמרת "אשרי
העם יודעי תרועה", אלא שהן מפירין
לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד
מכסא הדין לכסא רחמים, ומתמלא עליהם
רחמים והופך להם מדת הדין למדת
רחמים. ועדין צריך באור, במה הן מתרצין
דוקא עם קול שופר ולא עם יתר המצות.

בקול פשוט של השופר לא שייד פניות

ואפ"ר לפרש, דהנה המפרשים עמדו על
טעם מצות שופר, ופרשו כל אחד
על פי דרכו. ואפ"ר לומר עוד בזה, על פי
משל לאב שהלך לטיל עם בנו ביער גדול,

נשבר ורוח נמוכה, וזהו בידעם נאמנה אחר
כל תפלותיהם ומעשיהם, להכיר שפלותם
שלא מלאו חובתם כראוי להיות לפני מלך
עולמים הקדוש ברוך הוא. ומפרש עוד
האידן נסתלק מדת הדין, על ידי ה' בקול
שופר', כיון שאין כאן מקום למדת
הדין על מה לחול, כי אין סומכין על
שלמות תפלותיהם ומעשיהם, וישנו רק
קול שופר פשוט, ובזה רק מדת הרחמים
יכולה לשרות, ובדרך זה נתהפך מדת הדין
למדת הרחמים, וכמאמר חז"ל (ויקרא רבה
כט, ג).

ולעת הזאת שאנו עומדים לפני תקיעת
שופר וצריכים לעורר רחמים ורצון,
צריכים לזכר ולהשתדל מעתה להיות
במדה הזאת של שפלות ושברון הלב,
ולידע נאמנה שאין לנו לתלות במעשינו.
ועל כן יש לנו רק להחזיק ולהמשיך את
דרך אבותינו הקדושים, ולא לחפש דרכים
חדשות, רק לילך בדרך שקבלנו מאבותינו.
ובכלל זה אבקש שכל אחד יקבל על עצמו
שתי קבלות, האחת בענין השיחה באמצע
התפלה, אשר בדורנו נצרך כל כך לתקן
ענין זה, וכ"ק אאמו"ר וצללה"ה בקש
ועורר אותנו בזה תמיד. והשנית להשמר
מכל מיני לשון הרע בדבור ושמיעה,
ולשמע כל אחד לקול מורי וגדולי דורנו,
ולבל להשוות קטן וגדול.

ובזכות אלו הקבלות טובות נזכה שה'
הטוב יכתב לנו שנת גאולה

הרחמים, זהו רק על ידי 'קול' פשוט של 'שופר', שקולות אלה מתקבלים לפני אדון הכל, כי קולות אלו הם בודאי בלי שום פניה, אלא אדרבה הם נעשים בשכרון לב כמו שאמרו גנוחי גנוח וילולי יליל (ראש השנה לג, ב), ועל כן הם עולים לרצון, ועל ידי זה עומד הקדוש ברוך הוא מכסא דין ויושב על כסא רחמים.

אך בכדי שלא נהיה חס ושלום בבחינת נהמא דכסופא כנזכר בזהר הקדוש (עיין זוהר חדש ח"ב יח, א), עלינו לקבל על עצמנו קבלות טובות. ראשית, מה שאנו מדברים על זה בכל שנה, והוא לקבל על עצמנו שלא לדבר בעת התפלה, וכפי שב"ק אאמו"ר וצלה"ה הרעיש על זה עולמות, ירחם ה' שנוכל כבר לזכות לקיים זאת מעתה. שנית, אותם אלה שאין תורתם אמנותם, שיקבלו על עצמם ללמד בכל יום שעורים קבועים בתורה ובמוסר. ועל ידי הקבלות האלו לא נהיה חס ושלום בבחינת נהמא דכסופא, ויקים בנו על ידי תקיעת שופר 'עלה אלקים', ויהיה ה' בקול שופר' שתעורר עלינו מדת הרחמים, ונזכה כלנו לכתב בספרן של צדיקים לאלתר לחיים טובים, ולשנת גאולה וישועה, אמן.

ובאמצע הטיול אמר האב לבנו דהיות וביער אפשר בקל לטעות בשבילי הדרך, ולפעמים יכול לנתק קשר העבותות שהיו מקשרים המה בתחלה יחד, על כן הוא עושה עמו סימני קריאה בקול, שאף בעת שתהיה ברחוק אזכר היכן אתה, ועל ידי זה אוכל לבנו את דרכיך למען לא תלך בדרך לא טובה. וזהו ענין השופר, שבכל השנה אנו לומדים ומתפללים ומשתדלים לקיים רצון ה', אף מי יודע אם זה מתקבל לרצון על ידי הקדוש ברוך הוא, ושמא התפלות המלאים מחשבות זרות אינם מקרבים אותנו לאדון כל, ואולי אנו מתרחקים מאתו חס ושלום. אבל היות שיש לנו אב הרחמן הרועה לזכות אותנו בדין, נתן לנו סימן מיחד איך לקרא לו בקול שופר פשוט כדי לעורר זכרוננו יתברך, שבקול בעלמא אין שיף פניות וכדומה, וזה בודאי יתקבל לרצון לפני אדון הכל.

וזהו שאמרו 'אשרי העם יודעי תרועה' שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, שבני ישראל הם 'יודעי תרועה' שהם קבלו את הסימנים האלו, מחמת שהם בני מקום כמו שנאמר (דברים יד, א) "בנים אתם לה' אלקיכם", ולהם מסר האב הרחמן את קול התרועה שעל ידו יוכלו לרצותו. וזהו שאומרים 'עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר', הינו איך יהיה 'עלה אלקים' שתעלה ותסתלק מדת הדין בתרועה, לזכות לבחינת שם 'הוי"ה' מדת

אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני

בשופר של איל שאזכר לכם עקרת יצחק
בן אברהם (ראש השנה טז, א).

יש לדקדק לשון חכמים שאמרו 'יצחק בן
אברהם', הכי לא ידענו מיהו יצחק
אבינו עליו השלום, שצריך להזכירו באפן
כזה שיצחק הינו יצחק בן אברהם, ומה
באו להורות בזה הלשון 'בן אברהם'.

והנה באברהם אבינו עליו השלום כתיב
(בראשית יח, יט) "למען אשר יצוה
את בניו ואת ביתו אחריו", ועמד ב"ק
אאמו"ר וצללה"ה על הלשון 'אחריו', דהוא
מוכן ממילא.

ועל פי זה יתבאר ענין העקדה, דהנה
הקשו המפרשים (אברכנאל ואלשיך
וירא, ועיין זוהר ח"א קיט, ב) למה התורה
הקדושה הרימה על נס רק את עבודת
אברהם אבינו עליו השלום בענין העקדה,
כנאמר (ברכות כב, א) "והאלקים נסה את
אברהם" (בראשית כב, א) "עתה ידעתי כי ירא
אלקים אתה" (שם יב), הרי גם מצד יצחק
אבינו היתה כאן מסירות נפש ממש, שהלך
מרוצו הטוב לעלות לעולה, ולמה לא
נשתבח בו הכתוב על זאת, וכן יש להבין
מדוע לא מצינו שנאמר אליו שום דבור
מאת ה' יתברך בדבר עקדתו.

מדוע העקידה לא נחשבת נסיון ליצחק

אף הענין הוא, דיצחק אבינו עליו השלום
היה בטל ומבטל לגמרי לאביו אברהם
אבינו עליו השלום, בבחינת לית לה
מגרמה כלום, וכיון שכן אזי על ידי כח
המסירות-נפש שהיה לאברהם אבינו עליו
השלום לעמד בנסיון זה עוד קדם שנודע
ליצחק אבינו עליו השלום, ממילא אף
לאחר מכן כאשר נודע לו כי הוא עצמו
עומד לעלות לעולה, אזי בכח בטולו
העצום לאביו אברהם אבינו עליו השלום
נמשך עליו כח המסירות-נפש של אביו
בזה, ולא היה לו בזה שום קשי ושום נסיון
אלא "וילכו שניהם יחדו". ואף יצחק
אבינו עליו השלום ידע זאת נאמנה בגדל
בטולו, שזה הרצון והמסירות-נפש
שנתעורר אצלו מיד, לא מכח עצמו הוא
אלא מכח אביו אברהם. ומוכן בזה מדוע

לידע שהכל בזכות אבות

אף הענין הוא, כי התכלית הנרצח בעבודת
ה' היא, כי אפלו כאשר משיגים
מדרגות ואורות בתורה ובמצוות, עם כל
זאת צריך כל אחד לדעת שהכל בא לו רק
מצד זכות אבות, ולאחז במדת 'לית לה
מגרמה כלום'. וכענין שאמרו חז"ל (רבינו
בחי בראשית מט, כו בשם מדרש. ועיין בראשית
רבה סח, ב) "אשא עיני אל ההרים מאין יבוא
עזרי" (תהלים קכא, א), מהו 'ההרים' אלו
האבות, כי כאשר אנו צריכים לישועה
ורחמים אזי אין לנו לתלות במעשינו כלום,
אלא צריכים לצפות לישועתו יתברך משום
זכות אבות ולא בזכות עצמנו, 'אשא עיני'
ואצפה לרחמים 'מאין יבוא עזרי' רק
בזכות 'ההרים' אבותינו הקדושים, לא מצד
מעלת עצמו.

ולעלות במדרגות, הכל בא מכח וזכות האבות, והוא יסוד גדול בעבודת ה'.

בעת התקיעות - לתלות הכל בזכות אבות

וביחוד כשעומדים אנו כעת בשעת התקיעות, וצריכים אנו לרחמים מרבים בכלל ובפרט, ואנו עומדים כעני בפתח בלי כלום, יש לנו להתלות בזכות אבות. וזהו שאמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם, הינו שבשעה שתבואו לעורר רחמים בתקיעת שופר, תתנו על לב ענין עקדת יצחק בן אברהם דיקא, שבכח בטולו לאברהם אבינו עליו השלום בבחינת לית לה מגרמה כלום, נתקשר ונמשך עליו מדרגת אברהם אבינו עליו השלום וכח מסירת נפשו, ומכח זה עמד בנסיון העקדה בראצון גמור. וכן גם אנו נאחז במדת לית לה מגרמה כלום, ונדע שאין לנו לתלות במדרגת עצמנו כלל, אלא לתלות הכל רק בזכות אבותינו, ועל ידי זה אזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם, שעל ידי זה גם עליכם ימשך זכות וכח עבודת האבות הקדושים, לעורר עליכם רחמים וזכות עקדת יצחק בן אברהם. לכן עלינו לקבל על עצמנו עתה ללכת בדרכי אבותינו, ולדעת שאין לנו עצה אחרת אלא 'אשא עיני אל ההרים', ולהחזיק במנהגי אבות, ולא כאותם המתחדשים האומרים שאנו בעצמנו נוכל לברר הדרך אשר נהלך בו, וזו היא טעות גדולה.

לא הצורך להיות דבר ה' אליו בדבר העקדה, שכן לא היה לו שום נסיון בזה. ועל כן גם לא הצורך הכתוב לציין ולהזכיר שעמד בנסיון, בהיותו בטל ומבטל לגמרי לאביו אברהם אבינו עליו השלום, ואם כן כל מה שנאמר הדבור לאברהם אבינו עליו השלום על עמידתו בנסיון, נכלל בזה גם עמידתו של יצחק.

ובזה מוכן מה שנקטו בגמרא הלשון 'עקדת יצחק בן אברהם', דאף שאמנם גם הוא מעצמו היה מוכן ומזמן לזה למסור נפשו להשם, גם בלא הכח שקבל מאביו, כמבאר בדברי חז"ל על הפסוק אחר הדברים האלה (סנהדרין פט, ב. רש"י בראשית כב, א), מכל מקום היה בטל ומבטל לאברהם אבינו עליו השלום בבחינת לית לה מגרמה כלום, להתקשר רק באביו ולא לעמד בנסיון מכח עצמו, ותלה כל המסירות נפש רק באביו. וזהו עקדת 'יצחק בן אברהם', שכח עקדתו ומסירות נפשו בא לו מצד בטולו לאברהם אבינו עליו השלום, שעל ידי זה נתפשט ממילא כח המסירות נפש של אביו אברהם גם עליו.

ומדה זו למד והשריש בנו אברהם אבינו עליו השלום לדורות, כנאמר "למען אשר יצוה את בניו ואת בתיו אחריו", הלשון 'אחריו' מורה, כי זה עצמו צוה אברהם לדורות הבאים, שידעו נאמנה שאפלו כשיזכו לעסק בתורה ובמצוות

והלא מתחלה אמר שיעשה בזכות ברית אברהם ועקדת יצחק.

גם יש להבין מאמר הגמרא (ראש השנה טז, א) **אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל**, אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאלו עקדתם עצמכם לפני. ויש לדקדק מה בא להדגיש בזה שמייחסו שהוא 'בן אברהם', הלא ידוע זאת לכל. גם יש להבין מה שעמדו כבר בספרים הקדושים (פרי הארץ וירא), מה היא הרבותא הגדולה של עקדת יצחק, שהבטיח לנו הקדוש ברוך הוא שיזכר לנו זכות זאת לדורות, והלא אף בכל הדורות מצינו שמסרו בני ישראל נפשם על קדשת השם לאלפים ולרבבות.

מעקדת יצחק נמשך כח מסירות נפש לדורות הבאים

אמנם, הנה כבר אמרו חז"ל (שבת קל, א) **כל מצוה שמסרו ישראל נפשם עליה כו' עדין מתקימת בידם**, כי זהו יסוד גדול לעבודת השם למסר נפשו על תורה ומצוות, אשר דוקא על ידי המסירות-נפש זוכה שתתקיים בידו תורת ה' ומצוותיו. ועל כן בקריאת שמע נזכר ענין 'בכל נפשך' אפלו הוא נוטל את נפשך (ברכות סא, ב), לאשר זהו יסוד קיום כל התורה בקרב בני ישראל.

וחכמ' הזה ירשה היא לנו מאבותינו אשר הם כבשו לנו את הדרך בזה,

ומענין לענין באותו ענין, לעורר מסירות נפש האבות על הבנים, ראיתי בכאן לעורר מה שנחלש בדור האחרון, כי האב מלבד מה שייבחן את בנו בשבת צריך גם במשך כל השבוע להתענין בהם בלמודם, ובל יחשב שדי בזה שמוסר בנו לתלמוד תורה ולישיבות, וזה טעות גדול, כי הבה מרגיש ורואה שאביו אינו מתענין במצבו, וזה גורם חס ושלום שלא יקבל החנוך אשר צריך לקבל. לכן מטל עלינו כעת לקבל על עצמנו שגורבה לדרוש ולהתענין במצב חנוך הבנים, ובזכות ובכח זה יקום בנו בחינת 'את בניו אחירי', שהם גם כן ימשיכו וילכו בדרך אבותינו. ונזכר בזכות זה לשנה טובה וגמר חתימה טובה, ושנת גאלה, "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם" (מלאכי בסופו) ולקול שופר של מלך המשיח, אמן כן יהי רצון:

זכור ברית אברהם ועקדת יצחק והשב שבות אהלי יעקב והושיענו למען שמך (סליחות ערב ראש השנה פיוט זכור ברית).

צריך באור הלשון 'והשב שבות אהלי יעקב', דהיה לו לומר 'שבות עמך ישראל', ואם בא להזכיר זכות יעקב אבינו היה לו לומר באופן אחר, כגון בזכות תמימותו של יעקב, וכן מהו זה שתולה שבות אהלי יעקב בעקדת יצחק. עוד יש לדקדק מה שמסים 'והושיענו למען שמך',

ואברהם אבינו עליו השלום היה הראשון שמסר נפשו לה' יתברך בכבשן האש, ואחריו יצחק אבינו עליו השלום בשעת העקדה, והם הנחילו לנו הכח הזה. ומוכן בזה מה שזכר הלשון 'בן אברהם', להורות מנין בא כח המסירות-נפש ליצחק, מאברהם אביו אשר היה הראשון שמסר נפשו לכבוד ה' יתברך, ובזה השריש ומסר הכח לזרעו, וכן יצחק המשיך להוריש ולמסר בידינו זה הכח עד סוף כל הדורות. וזו היא הרבנותא של עקדת יצחק יותר מהמסירות-נפש של ישראל בכל הדורות, שכן מסירות נפשו היא פתחה לבני ישראל הדרך של מסירות הנפש לדורות. וזהו שאמרו 'ומעלה אני עליכם כאלו עקדתם עצמכם לפני', הינו שגם מה שמסרו בני ישראל נפשם בפעל בכל הדורות הכל הוא מכחו של אותו זקן אביהם, ועל כן צריך להזכיר עקדתו של יצחק דוקא, מחמת שעקר המסירות-נפש היתה אז, ומזה הכח הנחל כח המסירות-נפש לכל הדורות. וזהו הרבנותא שעל ידי שמזכירין העקדה מעלה אני עליכם כאלו עקדתם עצמכם, הינו שיחשב לכם כמסירות נפש שלמה, דהינו כיצחק אבינו עליו השלום שהתחיל ופתח בזה, והיה לו קשי יותר מהמסירות-נפש של הדורות הבאים שכבר קבלו כח זה מיצחק.

ועל ידי שאברהם ויצחק השרישו הכח של מסירות נפש לכל הדורות, בזה הכינו היסוד הנצרך לקיום התורה והמצוות בבני

ישראל לדורות, ובזה מבאר מה שאומרים 'זכור ברית אברהם ועקדת יצחק והשב שבות אהלי יעקב', שכן על ידי מסירות נפש זוכים לתורה, מאחר שזהו היסוד לקיום התורה כאמור, ועל כן אנו מבקשים שבזכות עקדת יצחק נזכה ל'שבות אהלי יעקב' דהינו למוד התורה. [וזהו שמסים 'והושיענו למען שמך', הינו למען קדשת שמך שנתקדש על ידי מסירות נפש של אבותינו, מפני זה אנו מבקשים לזכות ל'והשב שבות אהלי יעקב'.]

פתיחת ספרי מתים - להראות שמסירות הנפש נמשכת לדורות

ועל פי זה יתבאר מה שאמרו חז"ל (ראש השנה לב, ב) שבראש השנה ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, והקשו בספרים הקדושים (אלשיך קהלת יב, יד. וע"ע תולדות יעקב יוסף פנחס, שפת אמת מסכת ר"ה טז, ב) דבשלמא ספרי חיים שפיר נפתחים לדון את החיים על מעשיהם, אך מה ענין פתיחת ספרי מתים שכבר מתו, ואם כדי לדונם, לשם מה נצרך לדון את אותם שכבר מתו. אלא יש לומר, שביום זה שאנו צריכים לרחמי ה' יתברך לזכותנו בדין, על כן פותחים למעלה ספרי מתים להראות כמה יהודים נהרגו על קדוש השם במשך הדורות, ולהראות שנמשך ומתקנים בנו כח מסירות הנפש שהנחילנו אבותינו בעקדת יצחק, אשר זהו היסוד לקיום כל התורה והמצוות, ובזה נמתקים הדינים מעל

ישראל, כי מאחר שיש בנו כח מסירות נפש ודאי שיתקיים בידנו התורה והמצוות.

מדוע אין אומרים שירה ביום הדין

ויש לומר שעל כן אין אומרים שירה בראש השנה, מאחר שעקר הזכות של ישראל ביום זה הוא על ידי שמזכירים המסירות-נפש של בני ישראל במשך הדורות, איך שנספף דמם כמים על קדוש שמו יתברך, ממילא בעת כזאת אין יכולים לומר שירה. ועל פי זה ימתקו דברי התוספות בערכין (י, ב) מפני מה אין ישראל כו', אבל לא קאמר מפני מה אין אנו אומרים שירה, משמע שמלאכי השרת אומרים שירה. ולהאמור מובן החלוק בין ישראל למטה שאין אומרים שירה לבין המלאכים שאומרים כן שירה, והוא כיון דהטעם הנזכר שבעת זכרון הריגת בני ישראל בכל הדורות על קדשת השם לא שיך לומר שירה, זה שיך רק לגבי בני ישראל למטה בעולם הזה, אבל המלאכים הנמצאים בעולם האמת ורואים גדל מעלת אלו ההרואים למעלה, ומפירים ויודעים שהכל היה לטובה, הם שפיר יכולים לומר שירה גם בעת הזאת.

(*) [ויש להוסיף עוד, דמה שאמרו שספרי מתים נפתחים, שהכוונה לאותם שנהרגו על קדוש ה' כנזכר, והענין הוא לרמז שאנו גם כן מוסרים נפשנו בימים

אלו בתפלות ובתחנונות. וזהו שאנו מתפללים בימים אלו 'פתח שערי שמים לתפלתנו', שמבקשים שנזכה להנהיגה נסית מן השמים, שלזה זוכים כאשר מתנהגים במסירות נפש כידוע, מדה כנגד מדה, וכיון שבמים אלו אנו מוסרים נפשנו בתפלות ובתחנונות כאמור, אנו זכאים להנהיגה נסית, ונזכה לכל טוב סלה.]

וזהו 'זכור ברית אברהם ועקדת יצחק', הינו זכור את מסירות נפשם על קדוש שםך, ובזכות זה 'והשב שבות אהלי יעקב', אהלי יעקב רומז לתורה, שבזכות עבודת יצחק במסירות נפש זוכים לאהלי יעקב. כמו שרואים באמת בדורנו, שאחר שכלל ישראל הגיע למדרגות גדולות בענין מסירות נפש, שאלפים ורבבות מסרו נפשם על קדשת השם בשנות המלחמה, אזי מכח זה התחיל להתעורר 'שבות אהלי יעקב' לאחר המלחמה, ונתרבו בעלי תורה כהיום הזה.

וחנה לאחר החרבן היו הכל בטוחים שתכף ומיד יבוא מלך המשיח במהרה, וכמו שאמר ב"ק אממו"ר וצללה"ה שלא רצה לתקן הציון של זמני וצללה"ה משדליין, כי היה ודאי אצלו שתכף ומיד יבא מלך המשיח. אך בעונתינו מחמת שנאת חנם הגאולה מתעכבת, ועדין לא זכינו ל'שבות אהלי יעקב' בשלמות. לכן בעת הזאת כאשר

אברהם אבינו לא החזיק טובה לעצמו על
מעשה העקידה

וּנְרָאָה לְבָאָר בְּהַקְדָּם דְּבָרֵי בַעַל הָעֶשְׂרָה
לְמַאָה (דרוש ז) שֶׁכָּתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ,
קָשָׁה לָמָּה לִי לִוְקָחִים שׁוֹפֵר שֶׁהוּא קָרְנוֹ
שֶׁל אֵיל, שֶׁהוּא מוֹרָה עַל מָה שֶׁלֹּא שָׁחַט
אֶת יִצְחָק וְשָׁחַט אֵיל תְּמוּרָתוֹ, הֲיֵיה לָנוּ
לְקַח סִכִּין שְׁחוּזָה כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם
אֲבִינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּקַּח אֶת הַמֶּאֱכָלֶת לְשַׁחֵט
אֶת בְּנוֹ", וְהִיָּה יוֹתֵר מְקוֹם לְזָכֹר זְכוּת
הָעֶקְדָּה, וְהוּא מִמָּה שֶׁרָצָה לְשַׁחֵט אֶת בְּנוֹ.
וְהוּא שְׂבָאָמַת זֶה מָה שֶׁהֶמּוֹן מְבִינִים
שֶׁנִּסְיוֹן הָעֶקְדָּה הֵינּוּ שֶׁעָקַד אַבְרָהָם אֲבִינוּ
אֶת יִצְחָק בְּנוֹ עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, אֵין זֶה דְּבַר
רְאוּי לְהַפְלִיגוֹ, כִּי זֶה כָּל אָדָם הִיָּה עוֹשֶׂה
אִם יִצְוֶהוּ הַשֵּׁם כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה לְאַבְרָהָם, אָבֵל
הִיָּה בְּכָאֵן עֲנִין עֶמֶק שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם מָה
שֶׁלֹּא הִיָּה עוֹשֶׂה זֹלָתוֹ, וְהוּא שֶׁאֲבִינוּ
אַבְרָהָם הִיָּה מִן הַפֶּת שֶׁעוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל
מְקוֹם, וּמַעוֹלָם לֹא הִיָּה מַחְזִיק עֲצָמוֹ
לְצַדִּיק, וּבִזְמַן שֶׁעָשָׂה מִצְוָה לֹא הִיָּה יוֹדֵעַ
כָּלֵל שֶׁעָשָׂה אֵיזָה דְּבַר טוֹב, אָבֵל הִיָּה
בְּעֵינָיו כְּמוֹ הַפּוֹרֵעַ חוּבוֹ, שֶׁאֵף עַל פִּי
שֶׁפְּרִיעַת חוּב גַּם כֵּן מִצְוָה הִיא, אֲמָנָם לֹא
יִרְצֶה הַלֹּה שֶׁאָדָם בְּעוֹלָם יַחְזִיק לוֹ טוֹבָה
עַל שֶׁפָּרַע אֶת חוּבוֹ. כֵּן הַדְּבַר הַזֶּה, בְּאֵמַת
אָדָם אַחֵר גַּם כֵּן הִיָּה עוֹשֶׂה זֹאת, אָבֵל כְּמָה
הִיָּה גְדוֹל בְּעֵינָי עֲצָמוֹ וְכְמָה הִיָּה רוֹצֶה
שֶׁכָּל בָּאֵי הָעוֹלָם יַחְזִיקוּ לוֹ טוֹבָה עַל
שֶׁעָקַד אֶת בְּנוֹ יַחֲדוֹ אֶהוּבוֹ, יוֹתֵר מִזֶּה,

אָנוּ עוֹמְדִים לִפְנֵי תְקִיעַת שׁוֹפֵר הַבָּא
לְהַזְכִּיר עֲקֵדַת יִצְחָק, צְרִיכִים אָנוּ לְקַבֵּל עַל
עֲצָמָנוּ בְּמַסִּירוֹת נַפְשׁ לְהַרְבוֹת שְׁלוֹם
וְלִהְיוֹת בְּאַהֲבָה וְאַחֻוָּה וְרַעוּת, וּבִזְכוּת
הַקְּבֵלָה שֶׁנִּקְבַּל עָלֵינוּ בְּעַת הַזֹּאת, יִתֵּן לָנוּ
ה' שָׁנָה טוֹבָה כְּתִיבָה וַחֲתִימָה טוֹבָה וּשְׁנַת
גְּאֻלָּה, אָמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן:

(*) אָמַר רַבִּי אֲבָחוּ לָמָּה תוֹקְעִין בְּשׁוֹפֵר
שֶׁל אֵיל, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תִקְעוּ
לִפְנֵי בְשׁוֹפֵר שֶׁל אֵיל בְּרִי שְׂאוֹכֵר לָכֶם
עֲקֵדַת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם וּמַעֲלָה אֲנִי
עֲלֵיכֶם כָּאֵלוֹ עֲקֵדְתֶּם עֲצָמְכֶם לִפְנֵי (ראש
השנה טז, א).

יֵשׁ לְהַבִּין מַדּוּעַ כְּאֶשֶׁר תוֹקְעִים בְּשׁוֹפֵר
שֶׁל אֵיל נִחְשָׁב זֹאת כָּאֵלוֹ עֲקֵדְתֶּם
עֲצָמְכֶם, וְמָה שִׁיכּוֹת יֵשׁ לְתַקִּיעַת שׁוֹפֵר עִם
עֲקֵדַת יִצְחָק.

עוֹד (שם) בְּהַמְשָׁךְ הַגִּמְרָא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק
לָמָּה תוֹקְעִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, לָמָּה
תוֹקְעִין רַחֲמָנָא אָמַר תִּקְעוּ, אֲלֹא לָמָּה
תוֹקְעִין וּמְרִיעִין כְּשֶׁהֵם יוֹשְׁבִים וְתוֹקְעִין
וּמְרִיעִין כְּשֶׁהֵם עוֹמְדִים, כְּדִי לְעַרְבֵב אֶת
הַשֵּׁטֶן, וּפְרַשׁ רִשׁ"י, שֶׁלֹּא יִשְׁטֵן כְּשִׁישְׁמַע
יִשְׂרָאֵל מִחֻבִּין אֶת הַמִּצְוֹת מִסְתַּתְמִין
דְּבָרָיו. וַיֵּשׁ לְהַבִּין, אֵיזָה חֻבּוֹב מִצְוָה יֵשׁ
בְּזֶה שֶׁתוֹקְעִין וּמְרִיעִין מִיֵּשֶׁב וּמַעֲמָד, עַד
כְּדִי כֵּךְ שֶׁזֶה מַעֲרֵב וּמַבְלֵבֵל אֶת הַשֵּׁטֶן.

בשלמות. וכמו שהיה מרגלא בפמה רב"ק
אאמו"ר זי"ע בפרוש 'והסר שטן מלפנינו
ומאחרינו' שהכונה להשטן הבא קדם
המצוה ולאחריה, שלפני המצוה הוא
מבקש לעכב אותנו שלא לעשותה כדבעי,
ולאחר המצוה הוא רוצה להביא את האדם
לידי הרגשת התפארות וגאות ר"ל.

והנה הבחינה להבחין אם מעשי מצוותיו
נעשים כדבעי בלא פניות
והתפארות, הוא באם לאחר שמקים את
המצוה חוזר ומקימה שוב ושוב פנין שאינו
בטוח בעצמו שקימה כהגן ובשלמות, זה
מורה שאין מחזיק טובה לעצמו, ואין
מתגאה בכך שעשה המצוה כתקונה. וזהו
ענין תוקעין ומריעין מעמד ומישב, והינו
שחוששים שמא לא יצאו ידי חובת המצוה
כתקונה ועל כן תוקעין וחוזרים ותוקעין,
שזה מורה על חבוב מצוה, וקיום מצוה
כזאת בודאי מערבב את השטן, הרוצה
שכל עבודת האדם תהיה עם פניות
והרגשת גאות, וכשעושה האדם המצוה
בשברון לב ובחשש שמא לא יצא ידי
חובת כלפי שמאי, ובפרט בתקיעת שופר
בתקיעה ותרועה בגנוחי גנח וילולי יליל,
וכל מה דכיף טפי עדיף (עפ"י ראש השנה כו,
ב), זה מערבב השטן.

ועל כן אנו תוקעים דוקא בשופר של איל
זכר לעקדה, שמרמז על הבחינה
הנזכרת באברהם אבינו עליו השלום שהיה

אפלו מן השם יתברך היה רוצה שיחזיק
לו טובה על שיש לו צדיק כמוהו, לא כן
אבינו אברהם שהיה עוקד את יצחק בנו,
היה בעיניו כאלו עקד שם או איל אחד
ולא היה מחזיק טובה לעצמו.

וזהו שכתוב "וירא והנה איל אחר נאחז
בסבך בקרניו", מה שכתוב 'אחר' אין
לו מוכן כי היה די שיאמר 'וירא והנה איל
נאחז', אולם נראה שהתורה רמזה לנו בזה,
שעקדת יצחק לא היה יותר חשוב בעיניו
רק כמו עקדת איל אחד, לכן ספרה
שכאשר ראה שלא ישחט את יצחק לקח
איל אחר, כי יצחק היה גם כן בעיניו רק
כמו איל, וזאת היתה גבורתו של אברהם
מה שלא היה עושה כן זולתו, ולכן אין
נוטלין סכין בראש השנה להזכיר ענין
העקדה, כי זה כל אדם היה עושה כנזכר,
אבל לוקחים השופר של איל להזכיר הענין
הגדול שיצחק היה אצלו כמו האיל, ע"כ
מדבריו הנפלאים.

במצות תקיעת שופר מוכח שהאדם אין
מקיימה בהתפארות וגאות

והנה זו היא תכלית השלמות בקיום מצוות
תורה הקדושה, שאפלו כאשר זכה
לעשותן לא יבוא חס ושלום לשום
התפארות, ואדרבא שיהיה בהרגשה שמא
לא עשה המצוה כתקונה כדבעי, ובודאי
כל אדם כשישפשפש במעשי מצוותיו יבחין
כמה נגיעות יש בהם, ויבין שאין המצוות

וְנִזְכָּה לְכַתִּיבָה וְחַתִּימָה טוֹבָה וְכָל טוֹב
סָלָה, אָמֵן.

וְהָאֱלֹקִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם (בראשית כב, א).

הִנֵּה בְיָמִים אֵלֶּה אֲנוּ מְזַכְּרִים כְּמַעַט בְּכָל
הַתְּפִלוֹת 'אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ',
וְיֵשׁ לְבָאֵר עֲנִין זֶה, מְדוּעַ מְזַכְּרִים תָּמִיד
'אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ'.

בעת עקידת יצחק נטלו מאברהם אבינו
כל מדרגותיו

וְאַפְּשָׁר לְבָאֵר, דִּהְיָה יְדוּעַ הַקְּשִׁיָּא, מַה
הָיָה הַנִּסְיוֹן שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ
עָלָיו הַשְּׁלוֹם בַּעֲקֵדַת יִצְחָק, אֲשֶׁר זֶה נִחְשָׁב
לְנִסְיוֹן הַגָּדוֹל מִכָּל שְׂאָר הַנִּסְיוֹנוֹת, הֲרִי
אַבְרָהָם אָבִינוּ הִגִּיעַ כְּבָר לְמַדְרָגָה גְּדוּלָּה
וְנִפְלְאוּ, אַחֲרֵי שֶׁכָּבַר הָיָה בְּכַבְּשֵׁן הָאֵשׁ
וְנִתְּנָסָה בְּכִמְהָ נִסְיוֹנוֹת, וּבְיָדָיו זָכַף עֲצָמוֹ
מִכָּבַר מִכָּל אֱהָבוֹת, וְרַק אֶהְבֵּת ה' הָיְתָה
תְּקוּעָה בְּלִבּוֹ, אִם כֵּן מַה גָּדֹל הָרַעַשׁ בְּזֶה
שֶׁעָקַד אֶת יִצְחָק בְּנוֹ מִחַמַּת רָצוֹן בּוֹרְאוֹ.
וְאֵיטָא בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים (עֵיין פְּרִי הָאָרֶץ
וּחִידוּשֵׁי הַרִּי"ם פֶּרֶשֶׁת וִירָא) לְבָאֵר בְּזֶה, עַל דֶּרֶךְ
הַמַּעֲשֵׂה שֶׁהָיָה אֵצֶל הַבַּעַל שֶׁם טוֹב זִי"ע,
שֶׁפַּעַם אַחַת הֶעֱמִידוּהוּ בְּנִסְיוֹן שְׁנִלְקָחוּ
מִמֶּנּוּ כָּל הַמַּדְרָגוֹת וְלֹא זָכַר מְאוּמָּה מִכָּל
תּוֹרָתוֹ, עַד שֶׁהִזְכִּירוּ לוֹ אֶת אוֹתִיּוֹת הָא"ב,
וְקָרָא הָאוֹתִיּוֹת בַּחֲיוֹת בְּכָל כּוֹחוֹ, וְהִתְאַמֵּץ
וְהִשְׁתַּוְּקַק לַעֲבֹד ה' כְּמִקְדָּם, עַד שֶׁעַל יָדֵי זֶה
חָזַר לְמַדְרָגָתוֹ הָעֲלִיּוֹנָה. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה הָיָה

בו הַתְּמִימוֹת וְשִׁבְרוֹן הַלֵּב לְקַיֵּם מִצְוֹת ה'
כְּדָבָעִי, וְכִשְׁכֹּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל תּוֹקֵעַ בְּשׁוֹפָר
שֶׁל אֵיל, וְלִבּוֹ נִשְׁבֵּר לַעֲבֹדֶת ה' וּמִשְׁתַּוְּקַק
בְּכָל כּוֹחוֹ לַעֲשׂוֹת רָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ כְּרָאוֹי, וְאֵין
בוֹ שׁוֹם הַרְגֶּשֶׁת יִהְיֶה חֵס וְשְׁלוֹם, הֲרִי זֶה
'כָּאֵלוּ עֲקֵדְתֶּם עֲצָמְכֶם', הִינּוּ שְׁמוּסֵר נִפְשׁוֹ
וְכָל מַעֲיָנָיו נִתְּנִים רַק לְקַיֵּם מִצְוֹת ה'
כְּרָאוֹי. וּבְזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַמְּדַרְשׁ (וִיקְרָא
רְבָה כט, ד) וְכִי אֵין אָמוֹת הָעוֹלָם יוֹדְעִים
לְהַרְיֵעַ, כְּמָה קִרְנוֹת יֵשׁ לָהֶן כְּמָה בּוֹקִינּוּס
יֵשׁ לָהֶם כְּמָה סִלְפִּירְגָּסִי יֵשׁ לָהֶם, וְאַתָּה
אוֹמֵר "אֲשֶׁרִי הָעַם יוֹדְעֵי תְרוּעָה", אֲלֹא
אֲשֶׁרִי הָעַם אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שִׁיּוּדְעִים לְרָצוֹת אֶת
בוֹרְאָם בְּתְרוּעָה, מַה עוֹשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוא, עוֹמֵד מִכְּסֵּא דִין וְיוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא
רַחֲמִים. וְלִפִּי מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר יֵשׁ לְפָרֵשׁ
'שִׁיּוּדְעִין לְרָצוֹת אֶת בוֹרְאָם' הִינּוּ שְׂאִינָם
מִסְתַּפְּקִין בְּתִקְיעָה עֲצָמָה אֲלֹא מִבְּקָשִׁים
לְרָצוֹת אֶת בוֹרְאָם לִהְיוֹת בְּטוֹחִים שֶׁהֵיְתָה
הַמִּצְוָה כְּרָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל כֵּן חוֹזְרִים
וְתוֹקְעִין וּמְרִיעִין, וְזֶהוּ מַדְרָגָה גְּדוּלָּה
מִקְיֹום הַמִּצְוֹת, וְעֲנִין זֶה נוֹהֵג רַק בְּעַם
יִשְׂרָאֵל, וְלֹא בָּאֲמוֹת הָעוֹלָם שֶׁעוֹשִׂין הַכֹּל
לְגִרְמִיָּהוּ מִתּוֹךְ פְּנִיּוֹת, שֶׁתִּכְּף שְׁעוֹשִׂין
מַשְׁהוּ מִיַּד מִתְמַלְאִים גְּאוּנָה וְגִדְלוֹת
וִיהִירוֹת, וְקִיּוֹם הַמִּצְוָה בְּאִפֶּן שֶׁל חִבּוּב
הַמִּצְוֹת פּוֹעֵל שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוא עוֹמֵד
מִכְּסֵּא דִין וְיוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים.

כֵּן יְהִי רָצוֹן שֶׁתִּהְיֶה מִדַּת הַדִּין לְרַחֲמִים,
וְעַל יְדֵי הַשְּׁפַע שִׁשְׁפַּע עַל יִשְׂרָאֵל בְּכָל
טוֹב מִמִּילָא יִכְרִיו בְּאַבְיָהֶם שִׁבְשָׁמִים,

ספרי המתים להשוות עבודתנו לעמת עבודת אבותינו שפבר מתו.

והעצה כנגד קטרוג זה היא, שלכל הפחות נהיה רוצים ומבקשים להמשיך בדרך אבותינו, שעל ידי זה אפשר להשיב למקטרגים כי באמת אף אנו רוצים להיות כמותם, אלא שבדור זה נתרבו נסיונות אשר לא שערו אבותינו, דור של הסתר בתוך הסתר, בנסיונות מרים וקשים, וזה הוא המעכב בעדנו מלעבד את ה' בדחילו ורחימו כראוי בדרך שעבדו אבותינו, אף בכל יכלתנו אנו מנסים ללכת בעקבותיהם ומחזיקים במנהגי אבות. ובאופן זה שאנו מתאמצים ומשתוקקים גם כן למדרגת אבותינו, על ידי זה יהא נמשך גם עלינו זכותם הגדולה וצדקתם ועבודתם בגדל אהבה, על דרך המעשה מהפעל-שם-טוב זי"ע הנזכר לעיל, וכענין עקדת יצחק, שכאשר גם בשעת ההסתר והחשף משתוקק לאהבת ה' יתברך ולעבדו כראוי, על ידי זה זוכה שנמשך עליו באמת האהבה והמדרגות שהיו להם.

וזהו שאנו חוזרים ומזכירים תדיר 'אלוקינו ואלוקי אבותינו', להורות שאף אנו רוצים להתקשר ל'אלוקינו' בדרך שה' יתברך היה 'אלוקי אבותינו' שעבדוהו ביראה ואהבה שלמה ודבקות אמתית, ואנו משתוקקים מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, ועל ידי זה אנו זוכים באמת להתקשר עמם, כענין שאמרו 'מתי יגיעו', שמעשינו מתקשרים ונוגעים במעשיהם

גם בעת עקדת יצחק, שנלקחו מאברהם אבינו כל מדרגותיו, עד שממילא חזר להרגיש אהבת אב לבן והיה לו קשי להעלותו לעולה, ואף על פי כן עקד את בנו, וזה היה הנסיון הגדול.

וזהו דאיתא במסורה "וירא את המקום מרחק" (בראשית כב, ד), "מרחוק ה' נראה לי" (ירמיה לא, ב), שבשעה שבא להעלותו לעולה היה נראה לו ה' מרחוק, שנטלו ממנו כל המדרגות והבהירות, ואף על פי כן עמד בנסיון והתחזק והשתוקק לאהבת ה' יתברך, עד שאחר כך חזר על ידי זה למדרגתו העליונה באהבת ה' יתברך ביתר עוז.

אנו מתאמצים ומשתוקקים לילך בעקבות אבותינו

ובן הוא הענין בהגיע יום הדין ויש חס ושלום מסטינים למעלה, וכמבאר בחז"ל (ראש השנה לב, ב) אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, שפבר הקשו בספרים הקדושים (אלשיך קהלת יב, יד. וע"ע תולדות יעקב יוסף פרשת פנחס, שפת אמת מסכת ר"ה טז, ב) מה ענין שפתוחים הספרי-מתים הלא המתים פבר נדונו זה מפבר. אף יש לומר, שקטרוג המקטרגים הוא על זה שאבותינו היו עובדים את ה' בחיות גדול ונפלא ובגדל אהבה, ואנחנו איננו עובדים את ה' כמותם. וזהו יושב על כסא דין וכו' וספרי מתים פתוחים לפניו, שהמקטרגים פותחים

להבת

ר"ה - תקיעות יום ב'

דוד

תכט

שופר, נתעורר לקשר עצמנו למעשי
אבותינו, בבחינת ברית אבות, ובזכות זה
נזכה לכתיבה וחתומה טובה ולגאולה, אמן
פן יהי רצון:

השלמים בגדל מדרגתם, ונמשך גם עלינו
גדל זכותם.

על פן כאשר אנו עומדים כעת לפני תקיעת

ר"ה - תקיעות יום ב'

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך
יחלבו (תהלים פט, טז).

הקשו חז"ל (ויקרא רבה כט, ד), וכי אמות
העולם אינם יודעים להריע, אלא
אשרי העם היודעים לרצות את בוראם
בתרועה. ויש לבאר במה בני ישראל
מראים את בוראם על ידי תקיעת שופר.

גם לבאר מה שאמרו חז"ל (ראש השנה טז,
א) למה תוקעין, רחמנא אמר תקעו,
ולכאורה הרי פונת שאלת הגמרא היא מה
טעם מצות שופר, ובמה משיב על זה בכך
שרחמנא אמר תקעו.

קול השופר מזכיר לנו את קבלת התורה

והנה מצינו שהקדמונים חפשו לתן טעם
ורמז על מצות שופר. ויש לבאר
הענין על דרך משל, לאב ובנו יחידו שהיו
מהלכים בדרך בתוך יער גדול, וחשש האב
פן ואולי יתרחק ממנו בנו יחידו לרגע

ויתעה בסבך היער, ולא ידע איך למצוא
את אביו, על פן קבע עם בנו שסימן זה יהא
מסור בידו, והוא קולו של אביו, שכאשר
ישמע הקול הזה יפיר שהוא קול אביו ויבין
על ידי זה איך לשוב ולבוא אל חיק אביו
וילכו יחדיו כמקדם.

והנמשל, דהנה הקדוש ברוך הוא התגלה
עלינו במתן תורה ונתן לנו את
תורתו שנאחז בה ונלך בדרכיו, אף פן
ואולי נסור לרגע ממנה ונתעה חס ושלוש
מדרכיו, על פן הופיע עלינו בקול השופר
אשר זה יהיה לנו לסימן לידע איך להתקרב
אליו. וכל אחד יודע בנפשו איך במשך
השנה יתרחק מדרכי התורה ונשכח ממנו
ענין מעמד הר סיני וקבלת התורה, אף
בהגיע ימי ראש השנה שאותם נתן לנו ה'
יתברך כדי להתבונן בדרכינו ולהתחדש
בקבלת עול מלכותו יתברך, הנה לזה נתקן
לנו ענין השופר, שעל ידי הקול הזה נתן
לב לזכור מעמד הר סיני שהיה בקולות

ובְּרָקִים וּבְקוֹל הַשּׁוֹפָר, וְנִזְכָּר אֲשֶׁר זֶהוּ
הַסִּימָן אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים, וְזֶה
יַעֲזֹר אוֹתָנוּ לְשׁוּב וּלְהִתְקַרֵּב אֶל אֲבִינוּ
שְׁבַשְׁמִים וּלְהִדְבֵּק בְּדַרְכֵי ה'.

בְּיָדֵינוּ, וּמַעֲתָה אָנוּ רוֹצִים רַק לְדַבֵּק בָּךְ,
וְזֶה מְרָמָז גַּם ד'רַחֲמָנָא אָמַר 'הֵינּוּ הַתּוֹרָה,
וְאָנוּ מְקַבְּלִים עַל עַצְמָנוּ מַעֲתָה לְקִים כָּל
הַנֶּאֱמָר בַּתּוֹרָה.

וְזֶהוּ שְׁאָמְרוּ 'אֲשֶׁרִי הָעַם הַיּוֹדְעִים לְרַצוֹת
אֶת בּוֹרְאָם בַּתְּרוּעָה, כִּי עֲנִין הַשּׁוֹפָר
הוּא לְהַזְכִּיר בְּמַעֲמַד הַר סִינִי, אֲשֶׁר זֶה שִׁיף
רַק בְּבִנְיַי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר קִבְּלָנוּ אֶת הַתּוֹרָה
וְעָמְדוּ רַגְלֵינוּ עַל הַר סִינִי, וְלֹא בְּאֻמוֹת
הָעוֹלָם אֲשֶׁר לֹא רָצוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה
כְּמֵאֲמָרָם ז"ל (עבודה זרה ב, ב), וְלֹא שִׁיף
בָּהֶם עֲנִין זֶה כָּלֵל.

יֵשׁ לוֹמַר שֶׁזֶהוּ כּוֹנֵן רַש"י עַל מֵאֲמַר חז"ל
שֶׁתּוֹקְעִים בַּשּׁוֹפָר כְּדִי לַעֲרֹבֵב אֶת
הַשָּׁטָן (שם ריש ע"ב), וּפֶרֶשׁ רַש"י,
שֶׁכְּשׁוֹמַע יִשְׂרָאֵל מִחֻבְּבֵין אֶת הַמִּצְוֹת
מִסִּתְמִין דְּבָרָיו, וְצָרִיךְ בְּאוֹר הַיָּכֵן רוֹאֶה
הַשָּׁטָן בַּתְּקִיעַת שׁוֹפָר שֶׁמִּחֻבְּבֵין יִשְׂרָאֵל אֶת
הַמִּצְוֹת. אֲלָא הוּא עַל פִּי הַמְּבַאֵר, שֶׁעֲנִין
הַשּׁוֹפָר מוֹרָה עַל קִבְּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁבְּזֶה אָנוּ
אוֹמְרִים לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁרָצוֹנוּ
לַעֲשׂוֹת רָצוֹנְךָ, וּבְזֶה רוֹאֶה אֵיךְ שֶׁמִּחֻבְּבֵין
אֶת אֶת הַמִּצְוֹת.

וְזֶה אוֹמַר הַמְּדַרְשׁ יוֹדְעִים לְרַצוֹת אֶת
בוֹרְאָם בַּתְּרוּעָה, כִּי בְּבוֹא יוֹם רֹאשׁ
הַשָּׁנָה וְתוֹקְעִים אָנוּ בַּשּׁוֹפָר, בְּזֶה אָנוּ
מְרָצִים אֶת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ וְאוֹמְרִים לְפָנָיו,
הִנֵּה עָתָה אָנוּ נִזְכָּרִים בְּקוֹל הָאֱמִתִּי, וְרוֹצִים
מַעֲתָה לְדַבֵּק בָּךְ, בְּבַחֲיִנַת "וְאַתָּם הַדְּבָקִים
בַּה' אֱלֹקֵיכֶם חַיִּים כָּלְכֶם הַיּוֹם" (דברים ד, ד),
וְזֶהוּ שֶׁמִּמְשִׁיךְ הַכְּתוּב 'ה' בְּאוֹר פָּנֶיךָ
יִהְלָכוּ', שֶׁאַחַר שֶׁאָנוּ נִזְכָּרִים וְרוֹצִים לְשׁוּב
אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָנוּ מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ שִׁירָאָה לָנוּ
אוֹר פָּנָיו.

לְבֵן עָתָה הוּא הַזְמַן לְקַבֵּל עַל עַצְמָנוּ עוֹל
תּוֹרָה וּמִצְוֹת בְּאֵמֶת, וּבְרֹאשׁ
וְרֵאשׁוֹנָה לְקַבֵּל עָלֵינוּ לְלַמֵּד הַתּוֹרָה כְּרֹאוֹי,
וְאֵף אוֹתָם הַטְּרוּדִים בְּיוֹתֵר עַל הַמַּחְיָה וְעַל
הַכִּלְכֵּלָה, מִכָּל מְקוֹם שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶצְלֵךְ אֵף
אֶחָד כְּדִבְרֵי הַזֶּה שְׁיֻכַּל לַעֲבֹר עָלָיו יוֹם בְּלִי
לְמוֹד הַתּוֹרָה, וּלְכָל הַפְּחוֹת יִלְמַד שְׁעָה
אַחַת, בְּבַחֲיִנַת (עבודה זרה יח, א) יֵשׁ קוֹנֶה
עוֹלָמוֹ בְּשְׁעָה אַחַת. וְעֲנִין שְׁנִי, לְקַבֵּל עַל
עַצְמָנוּ לְלַמֵּד הַלְכוֹת שְׁבֵת וְהַלְכוֹת בְּרֻכּוֹת
הַנֶּהֱנִין, וּבְזֶה נוֹכַח לְזַהֵר בַּמִּצְוֹת הַלָּלוּ,
מִצְוֹת שֶׁמִּירַת שְׁבֵת וּמִצְוֹת לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם
ה' אֱלֹקֶיךָ וְגו' (שמות כ, ז) וּבְזֻכּוֹת זֶה נִזְכָּה
לְשֵׁנָה גְּאֻלָּה, אֲמֵן כֵּן יִהְיֶה רָצוֹן:

וְזֶהוּ גַם מֵה שֶׁאָמְרוּ ז"ל לְמָה תוֹקְעִין, הֵינּוּ
מֵהוּ טַעַם מִצְוֹת תְּקִיעַת שׁוֹפָר, וְעַל זֶה
בָּאָה הַגְּמָרָא לְפָרֵשׁ הַטַּעַם, 'רַחֲמָנָא אָמַר
תְּקַעוּ, הֵינּוּ שֶׁרַחֲמָנָא נָתַן לָנוּ הַסִּימָן שֶׁל
הַתְּקִיעָה בְּשִׁבְלִי שֶׁנִּחְזֹר לְהִדְבֵּק בּוֹ, וְעַל יְדֵי
הַשּׁוֹפָר אָנוּ מְרָאִים בְּעַצְמָנוּ לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא שֶׁנִּזְכָּרְנוּ בְּזֶה הַסִּימָן שֶׁמִּסְרַת

עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר
(תהלים מז, ו).

פרש זקני הקדוש מוהרש"ל מלענמשנא
זי"ע, 'עלה אלקים', שמדת הדין
עולה ומסתלקת, בכח 'תרועה' מלשון חבה
ורעות, שעל ידי רעות ואחדות מסתלקת
מדת הדין, עכד"ק.

ויש להוסיף על דבריו, דאמנם הכתוב
ממשיך ואומר 'הוי"ה בקול שופר',
כי בזה עדין אין די במה שמסתלק מדת
הדין, כי עדין צריך גם להמשיך עלינו
רחמים רבים, ולזה אמר הפסוק 'הוי"ה'
שזהו מדת הרחמים, זאת הוא על ידי 'בקול
שופר', וכדאיתא במדרש (ויקרא רבה כט, ד)
כשישראל תוקעין בשופר הקדוש ברוך הוא
עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים.

ובאור הענין הוא, דהנה דוד המלך אמר
בתהלים (קמב, א-ב) "משכיל לדוד
בהיותו במערה תפלה, קולי אל ה' אזעק
קולי אל ה' אתחנן וגו'. ולכאורה, כיון
שכל המזמור הוא ענין תפלה, כאמרו 'קולי
אל ה' אזעק' וגו', ולא נזכר בו שום דבר
מוסר וחקמה, מה ראה לפתח בלשון
'משכיל' שמורה על השכלה וחקמה (עיין
מזמור לב, נב ועוד), הלא תפלה הוא ענין של
צדקות וחסידות ולא של חקמה.

דוד המלך גם כשהתפלל בקול היה זה
בלא פניות

אך הנה יש שני אופנים של תפלות, האחת
היא תפלה בקול רם, ובאופן זה יותר

שיך שיתערבו במחשבתו פניות ותהיה
תפלתו שלא לשמה כי אם לשם הרואים
או מחמת ההרגל וכיוצא בזה. ואפן שני
של תפלה היא תפלה בתוך עמק הלב,
ותפלה כזאת היא בודאי לשמה וטהורה
מפניות, אחר שהם דברים שבתוך לבו
בלא רואה, ומבקש מקירות לבו מאת ה'
להושיעו בצר לו. אמנם נצרך חכמה
נפלאה, שאף כאשר תהיה התפלה בקול
רם, תהיה מתוך עמק הלב אל ה' באמת,
בלא שום פניה ושמץ גאות.

וזהו פרוש הכתוב 'משכיל לדוד בהיותו
במערה תפלה', שדוד המלך עליו
השלום היה בעל חכמה נפלאה בענין
התפלה, שאפלו כאשר היתה תפלתו בקול
רם כאמרו 'קולי אל ה' אזעק', מכל מקום
היתה התפלה בבחינת 'בהיותו במערה',
מתוך עמק הלב, שהתפלל אל ה' באמת
בלא פניות. וכל תכין המזמור מורה על
תפלה לה' בלבד בלא פניות, קולי 'אל ה'
אזעק, קולי 'אל ה' אתחנן, אשפוך 'לפניו'
שיחי, זעקתי 'אליה'.

על ידי קול פשוט של השופר בלא פניות -
עולים תפילות כל השנה

וזהו ענין קול שופר שהוא קול פשוט
היוצא מתוך עמק הלב, וכמאמר
חז"ל (ראש השנה לד, א) גנוחי גנוח וילולי
יליל, והוא מתוך מה שמעיק לאיש יהודי
בתוך מצפוני לבו, ובפרט בנתינו אל לבו
איך עברה עליו השנה, וגם איך נראה כבוד

רחמים רבים, ונזכה לכתב לשנה טובה
ולביאת גואל צדק, אמן:

תקעו בחדש שופר בפסח ליום חגנו כי
חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב
(תהלים פא, ד).

הנה אף על פי שלא נתפרש להדיא טעם
מצות תקיעת שופר, מכל מקום
כבר נתנו בה הקדמונים הרבה טעמים,
ואם בן תמוה למה נאמר 'כי חק
לישראל הוא' שמשמע שתקיעת שופר
אינה אלא חק בלא טעם. ועוד דהפסוק
עצמו סותר זה מיד, באמרו 'משפט
לאלקי יעקב', שבחינת משפט הם מצוות
המובנות בשכל.

גם יש לבאר מה שאמרו חז"ל (ראש השנה
טז, א) תקעו לפני בשופר של איל כדי
שאזכר לכם עקדת יצחק בן אברהם. וכבר
עמדו בזה, הרי כלל ישראל סבל במשך
הדורות הרבה נסיונות והריגות, ומה
המעלה המיוחדת שיש לעקדת יצחק יותר
משאר ההריגות, שדוקא זכות זאת יזכר לנו
הקדוש ברוך הוא. ובכלל יש להבין מה
הרבותא של עקדת יצחק, הרי אברהם
אבינו עליו השלום שמע הצווי מפי הקדוש
ברוך הוא ממש, אם כן ודאי שישמע בקול
ה', דהרי אפלו אנשים פשוטים כמונו אלו
היינו שומעין דבר ה' אלינו מפי ה', מיד
היינו מקימים בשמחה רבה את צווי ה'.

שמים בגלות וכמה עליו לתקן, על ידי זה
נותן גניחה אמיתית מעמק הלב. וכיון שהיא
בתוך הלב היא בודאי בלי פניות כי אם
תפלה אל ה' באמת, וזהו דבר גדול וחביב
לפני הקדוש ברוך הוא למעלה, ועל ידי זה
נתמלא ברחמים עלינו, ועולה לפניו זכות
כל התורה והתפלה של ישראל של כל
השנה, גם מה שמערב בהם פניות, מכל
מקום על ידי קול אמת הזה מתוך עמק
הלב אל ה' לבדו, זה מרצה על הכל לפני
ה', כי את המחשבה טובה זו של עתה
בראש השנה, הקדוש ברוך הוא מצרפה
למעשים של כל השנה, ומעורר ומגלה כי
גם שאר תורה ותפלה של ישראל הוא
באמת לה' לבדו, ועל ידי זה נמשך רחמים
רבים על ישראל.

וזהו גם ענין מה שאמרו במדרש (ויקרא רבה
כט, ג) שעל ידי קול השופר עומד
הקדוש ברוך הוא מכסא דין, הינו שאינו
מביט אל הפניות שיש בתורה ותפלה של
ישראל, אלא 'יושב על כסא רחמים' הינו
שרואה ומביט בפנימיות כונת ישראל
שהיא בלתי לה' לבדו.

ובכן בעת הזאת, כל אחד מעמנו יערוך
חשבון הנפש ויראה עד כמה הוא
צריך לגנוח, לב יודע מרת נפשו איך עבר
עליו כל השנה, וגם יתן אל לבו איך נראה
כבוד שמים כיום, ויתבונן כמה עליו לתקן,
ומזה עצמו יתעורר לתן אנוחה עמקה
מעמק הלב, אשר תעמד ותרצה לפני
הקדוש ברוך הוא עלינו, וימשך עלינו

לקיים המצוות בתמימות בלא הבנה

אך הענין יתבאר כן, דהנה ישנם שני חלקים במצוות התורה, חקים ומשפטים, שישנם מצוות שכליות שמוכן טעמם בשכל, וישנם מצוות שאין טעמם מוכן בשכל כלל, בבחינת חק. אכן הכלל הוא, שבזמן שמקימים את מצוות ה', אזי בכל המצוות אפלו השכליות, צריכים לקיים כאלו אין להם הבנה על פי שכל כלל ובבחינת חק, כי אם לא כן יש לחוש שאינו עובד אלא את עצמו, שעושה כהבנת שכלו ואינו עובד להקדוש ברוך הוא, על כן צריך לשעבד שכלו ורצונו, ולראות כאלו המצוה נוגדת את שכלו, ואף על פי כן מקימה מחמת כי כן צוה לו המלך ה', ללא טעם והבנה כלל.

סותרים אמונתו ודבריו. ובכל זאת לא הרהר אברהם אבינו עליו השלום אחרי מדותיו של הקדוש ברוך הוא, והלך תכף לקיים את המצוה עליו מפי ה' יתברך, אף שהיה זה נגד השכל. לעמת זאת כל מה שכלל ישראל בכל הדורות מסרו עצמם להרג על קדוש שמו יתברך, אינו הפך מן השכל, כי זאת יכול להתקבל על שכל האדם שמחייב הוא למסר נפשו לכבוד הבורא הגדול והנורא, לא כן עקדת יצחק אשר היתה כלה משללת כל הבנה מצד השכל כאמור, ועם כל זאת הלך אברהם אבינו עליו השלום ויצחק בנו לקיים מצוות ה' יתברך בתמימות, וזהו הרבנותא המיוחדת של העקדה שזכותה עומדת לכלל ישראל בכל הדורות.

וזהו 'תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו' כי חק לישראל הוא 'וגו', הינו דאנו צריכים לקיים המצוה בבחינת חק, ולראות כאלו אי אפשר להבינה על פי שכל, וזהו 'בכסה', שצריך לראות כאלו טעם מצוה זו נפלא ומכסה מלהבינו, אף על פי שבאמת הוא 'משפט לאלקי יעקב', שיש טעמים לתקיעת שופר, אמנם זהו רק 'לאלקי יעקב', אבל ישראל כשמוקימים המצוה יעשוה בדרך 'חק'. וכח זה אנו למדים מעקדת יצחק, לקיים את צווי ה' אף על פי שהוא נגד השכל. ולכן אמר הקדוש ברוך הוא 'תקעו לפני בשופר של איל', שזה מורה על קיום מצותו יתברך אף על פי שהוא קשה ומשלל מהבנה על פי שכל, רק

וזה היה גדל הנסיון של עקדת יצחק, שהיו לאברהם כמה וכמה תמיהות על צווי הקדוש ברוך הוא על העקדה, האחד מה דאיתא במדרש (ויקרא רבה כט, ט) אתמול אמרת "כי ביצחק יקרא לך זרע" והיום אתה אומר "והעלהו שם לעלה" דאיה הבטחת הקדוש ברוך הוא אשר יצחק אבינו ימשיך דרכו ויקימנה לדורות. ועוד, שהרי אברהם היה מפרסם אמונת ה' יתברך ומפריש את בני אמות העולם מעבודה זרה, באמרו כי דרך עובדי עבודה זרה להעביר ולשרף את בניהם באש לאלהיהם, ולא כן חלק אלוקינו, ועתה באם ישחט את בנו יהיה ללעג וקלס בפיהם, שמעשיו

וְזָהוּ שְׁאֲמָרוּ חַז"ל (ויקרא רבה כט, ד) עַל מֶה דִּכְתִּיב (תהלים פט, טז) "אֲשֶׁרִי הָעַם יוֹדְעֵי תְרוּעָה", וְכִי אֵין אֲמוֹת הָעוֹלָם יוֹדְעִים לְהָרִיעַ, כִּמְה קָרְנוֹת יֵשׁ לָהֶן, אֲלֹא שֶׁהֵן מְכִירִין לַפֶּתוֹת אֶת בּוֹרְאָן בְּתְרוּעָה, הֵינּוּ שֹׁבִיזֵה שְׁאֲנוּ עוֹשִׂים קוֹלוֹת שְׁלֹא נִטְעָה בְּעוֹלָם הַזֶּה הַדּוּמָה לִיעֵר שֶׁבּוּ נִמְצָאִים חַיּוֹת רְעוֹת, הַבּוֹרֵא מִתְרַצָּה לָנוּ, כִּי הַכֹּחַ הַזֶּה לְהַחְזִיק בְּמִסְרֵת אֲבוֹת יֵשׁ רַק לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל, מֶה שְׁאֵין כֵּן לְאֲמוֹת הָעוֹלָם.

לְכֵן מִטֵּל עָלֵינוּ כְּעֵת לְקַבֵּל עָלֵינוּ לְהַחְזִיק בְּמִנְהַגֵּי אֲבוֹת, וּבְזֶה לְהִרְאוֹת שְׁאֲנוּ מִמְּשִׁיכִים דְּרָכָם, וְיִקְבֵּל עַל עֲצֻמוֹ כֹּל אֶחָד וְאֶחָד שִׁישׁ לוֹ בְּמִסְוֶה מִבֵּית אֲבוֹתָיו אֵיזָה מִנְהַג טוֹב, לְהַמְשִׁיךְ לְהַחְזִיק בּוֹ וְלֹא לְזַלְזֵל בָּזֶה, וּלְמַסֵּר וּלְהַעֲבִיר זֹאת גַּם לְבָנָיו אַחֲרָיו בְּכַדִּי לְהַכְשִׁיר הַמֶּשֶׁךְ הַדּוּרוֹת, וְעַל יְדֵי זֶה שֶׁנִּמְשָׁךְ בְּמִסְרֵת אֲבוֹת נִזְכָּה לְקָרֵב עֲצֻמּוֹ לְבוֹרֵא, וּבִזְכוּת זֶה נִזְכָּה לְהַכְתֵּב בְּסִפְרָן שֶׁל צְדִיקִים, אֲמֵן.

תִּקְעוּ בַּחֲדָשׁ שׁוֹפָר פַּפֹּסָה לְיוֹם חֲגֻגוֹ כִּי חֵק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לְאֻלְקֵי יַעֲקֹב (תהלים פא, ד).

יֵשׁ לְדַקְדָּק וּלְבַאֵר חֲלוּקֵי הַלְשׁוֹנוֹת 'יַעֲקֹב' וְ'יִשְׂרָאֵל', 'חֵק' וְ'מִשְׁפָּט'.

גַּם יֵשׁ לְבַאֵר מֶה שְׁאֲמָרוּ חַז"ל (ראש השנה טז, א) לָמָּה תוֹקְעִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, לָמָּה

מִחֲמַת כִּי כֵן הוּא מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ ה', כְּדִי שְׁאֲזַכֵּר לָכֶם עֲקֵדַת יִצְחָק בֶּן אֲבִרְהָם.

וּמִבְּלָל עֲנִין זֶה שֶׁל קִיּוֹם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ אִךְ עַל פִּי שְׁאֵין לוֹ הִבְנָה בְּשִׁכְל, הוּא הַזְהִירוֹת בְּמִנְהַגֵּי יִשְׂרָאֵל, וְיָדוּעַ כִּמְה אֲבוֹתֵינוּ מְסָרוּ נַפְשָׁם עַל כָּל מִנְהַג יִשְׂרָאֵל, עַל כֵּן צְרִיכִים אָנוּ לְקַבֵּל עָלֵינוּ לְקִים כָּל מִנְהַג וּמִסְרֵת אֲבוֹתֵינוּ. וּבִזְכוּת זֶה נִזְכָּה לְכַתִּיבָה וּחְתִּימָה טוֹבָה, וְלִשְׁנֵת גְּאֻלָּה וּבִיאַת מְשִׁיחַ, אֲמֵן כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן:

קוֹל הַשּׁוֹפָר מוֹרָה עַל רְצוֹנֵינוּ לִילֵךְ בְּדְרָכֵי אֲבוֹת

(*)[וּבְעֲנִין] הַהֲלִיכָה בְּדְרָכֵי הָאֲבוֹת, הַמֶּשֶׁל בָּזֶה לְאֵב שֶׁהֵלֵךְ עִם בְּנוֹ הַקָּטָן בְּתוֹךְ יַעַר עֲבוֹת, וְהִיָּה אֲבִיו יֵרָא שְׁמָא בְּנוֹ לֹא יָדַע לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיֶּשֶׁר וְיִתְעַה בְּעֵבִי הַיַּעַר, עַל כֵּן אָמַר לוֹ, אֲנִכִּי אַעֲשֶׂה קוֹלוֹת וּלְפִי זֶה תִּבִּין אֵיזוֹהִי הַדֶּרֶךְ הַיֶּשֶׁרָה שְׁאֵתָה צְרִיךְ לְלַכֵּת בָּהּ בְּכַדִּי שְׁלֹא יִפְגְּעוּ בָּךְ חֹס וְשָׁלוֹם חַיּוֹת רְעוֹת, וְכֵן עָשָׂה, וְעַל יְדֵי זֶה זָכָה לְלַכֵּת בְּדֶרֶךְ הַיֶּשֶׁר. וְכִמּוֹ כֵּן בְּקוֹל הַשּׁוֹפָר אָנוּ עוֹשִׂים קוֹלוֹת, לְסִימָן שְׁאֲנוּ רוֹצִים לְהַמְשִׁיךְ לְלַכֵּת בְּדֶרֶךְ אֲבוֹת, בְּכַחֲסִינָה (תנא דבי אליהו פרק כה) מְתִי יִגִּיעוּ מַעֲשֵׂי לְמַעֲשֶׂה אֲבוֹתֵי אֲבִרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, כִּיּוֹן שֶׁכָּל דּוֹר וָדוֹר יֵשׁ חַיּוֹת רְעוֹת הַרוֹצִים לְהַטּוֹת אוֹתָנוּ מִן דֶּרֶךְ הַיֶּשֶׁר שְׁלֹא נִחְזִיק בְּמִנְהַגֵּי אֲבוֹת, וְאָנוּ עוֹשִׂים קוֹלוֹת וְסִימָנִים בְּכַדִּי שֶׁנִּשְׁאָר לְהַחְזִיק בְּמִנְהַגֵּי אֲבוֹתֵינוּ.

תוקעין [בתמיה] הלא רחמנא אמר תקעו וכו', אלא למה תוקעין ומריעין כשהם יושבין וחוזרים ומריעין כשהם עומדים וכו'. וצריך באור, מה המכון במה שקבעו חז"ל בגמרא את ההוא-אמינא [למה תוקעין], באם באמת אין הכוונה לשאול למה תוקעין [והיו צריכים להביא רק השאלה שנושאלה במסקנא, למה תוקעין ומריעין כשהם יושבין וכו'].

התקיעה בתמימות מערבבת השטן

ואפ"ש לבאר, דהנה ידוע שיש בכלל ישראל תלמידי חכמים ופשוטי העם, והנה התלמידי-חכמים עוסקים תמיד להבין כל דברי התורה לאשורם בשרשם וטעמיהם, ומתוך כך חלק ה' אותם בבינה לקיים המצוות מתוך הבנה בטעמי המצוות ואמנם פשוטי העם מקיימים את המצוות בלי חקירה, אלא בדרך מסרת אבות. וכבר אמר החסיד רבי יוסף יעקב זצלה"ה (בספר אור החיים פרק ב) שבימי הגזרות בספרד, אזי פשוטי העם עמדו בנסיון יותר מאשר התלמידי חכמים, [וז"ל אליכם אישים אקרא, מגלות ספרד אני אשר גרשנו בעונותינו הרבים והעצומים, ורב המתפארים בחכמה וכמעט כלם, המירו את כבודם ביום מר, והנשים ועמי הארץ מסרו גופם וממונם על קדשת בוראם].

ועל פי זה יש לומר, שכונת הגמרא לומר בזה מליצה ישרה על כלל ישראל במצות תקיעת שופר. כי באמת תקיעת

שופר היא חק בלא טעם, וכדברי הרמב"ם ועוד שמצות שופר הוא גזרת הכתוב. ויש לומר שזאת היא כונת הגמרא לשאול למה תוקעין, הינו לא שבאו לשאול מה טעם המצוה, אלא כונתם לומר זאת בדרך של מליצה ישרה, למה הוא כן שבני ישראל תוקעים, הלא היו יכולים לשאל ולהקשות למה ומה טעם יש בדבר, וביחוד התלמידי-חכמים שעמלים להבין כל דברי התורה בטעם והבנה, ואף על פי כן תוקעים רק כי 'רחמנא אמר תקעו', ולא זו בלבד שמקיימים מה שכתוב בפרוש בתורה שזה אינו כל כך רבوتא, אלא עוד זאת שמקיימים אפלו את המנהגים. וזהו אמרם ז"ל למה בני ישראל תוקעין ומריעין כשהם יושבים וחוזרים ומריעין כשהם עומדים, שזהו כבר מנהג שהנהיגו רבותינו, וגם בזה לא מהרהרים לשאול למה כל זאת, אלא עושים צווי ה' בתמימות, וטורחים שוב ושוב בכל סדרי התקיעות והתרועות, ומליצה ישרה זו יש בה כדי לערבב השטן.

ובזה יובן הפסוק 'תקעו בחדש שופר וגו'', כי חק לישראל הוא, הינו שאף על פי שהוא חק, ויש בחינת 'ישראל' שהם החכמים בני העליה אשר יכולים לשאל ולחקר טעמי המצוות, אף על פי כן אינם נוהגים כן אלא עושים המצוה של שופר באהבה בלי חקירה, מחמת כי חק הוא אפלו אצל אלה המכנים 'ישראל', דמפל מקום בימי הדין בעת אשר הוא 'משפט', נעשים אף הם בבחינת 'יעקב' הם פשוטי

והנה ענין השופר מצאנו בתורה בשלשה מקומות, במתן תורה ביובל ובראש השנה, וצריך להבין מדוע דוקא במקומות אלו צריך להיות תקיעת קול השופר.

תכלית מצות תקיעת שופר הוא שברון הלב

ואפשר לבאר, דהנה קימא לן (שלחן ערוך או"ח סימן תקפה ס"ב) שברכת השופר היא 'לשמע קול שופר' ולא 'לתקע בשופר', כיון שהמצוה היא השמיעה ולא התקיעה, ועל כן התוקע לתוך הבור ולא שמע קול שופר אף על פי שתקע לא יצא ידי חובתו (שם סימן תקפו ס"א), ובטעם הדבר יש לומר, דנודע דכוננת התקיעה הוא על דרך שאמרו חז"ל (ראש השנה לג, ב) גנוחי גנח וילולי יליל, לעשות תשובה בלב נשבר ונדכה, כי בלי שברון לב אי אפשר להגיע לתשובה ולכפרת עוונות. ועל כן המצוה היא השמיעה, שממנה מגיעים לידי שברון לב, מה שאין כן על ידי תקיעה בלי שמיעה.

ולפי זה מבאר יפה למה נכתב בתורה דוקא לשון 'תרועה' ולא נזכר 'שופר', להורות שכל ענין התקיעה הוא התרועה המורה על שבירת הלב, גנוחי גנח וילולי יליל, כדרשת חז"ל.

ועל פי זה יש לומר, דזהו שמצינו שהשמיע הקדוש ברוך הוא קול שופר במתן תורה קדם קבלת התורה, לפי שבני ישראל הכינו עצמם בהכנה גדולה עד למאד לקבלת התורה, עד שאמרו חז"ל

העם שעומדים במדרגה הקטנה ואינם מבקשים לחקר כלל, וכעת כל בני ישראל אף בעלי המדרגה מקימים מצות שופר בדרך חק.

ואחר שהוא יסוד גדול לקיים המצות בתמימות, על כן ראוי לקבל על עצמנו קבלות בענינים אלו. (א) להקפיד לומר לפני כל מצוה 'לשם יחוד' כאשר תקנו תלמידי הבעל שם טוב זי"ע, אשר באמירה זו מראים שאנו רוצים לקיים המצוות אך ורק לשם ה', בלי פניות. (ב) וכן לקבל בעת הזאת לפני התקיעות לקיים מצות ה' בלי שום התחכמות. ועל ידי זה נזכה לשנה טובה וגמר חתימה טובה, אמן כן יהי רצון:

יום תרועה יהיה לכם (במדבר כט, א).

איתא בגמרא (ראש השנה לג, ב) תנו רבנן מניין שבשופר תלמוד לומר (ויקרא כה, ט) "והעברת שופר תרועה", אין לי אלא ביובל בראש השנה מנין, תלמוד לומר "בחדש השביעי", שאין תלמוד לומר בחדש השביעי, ומה תלמוד לומר בחדש השביעי, שיהיו כל תרועות של חדש שביעי זה כזה. ויש להבין, מדוע לא נאמר בתורה בפרוש 'יום שופר תרועה יהיה לכם', ולמה הצרכו ללמד זאת בגזרה שנה מיובל.

על ידי שברון הלב מתעוררת מדת הרחמים

וזהו "עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר" (תהלים מז, ו), דשם אלקים שהוא מדת הדין עולה ומסתלק מעל בני ישראל, על ידי 'בתרועה', דפרושו גנוחי גנח או ילולי יליל על חטאיו, דכאשר בני ישראל הם בבחינת רוח נשברה ולב נשבר ונדכה, מדת האלקים עולה למקומה לפי שאין לה על מה לחול, וכמו שהביא זקני הרב הקדוש מאזורוב בספר ברפת טוב בשם זקני היהודי הקדוש וצללה"ה, שכאשר האדם מחזיק עצמו לאין ואפס אין למדת הדין על מה לחול, וממילא מתגלה מדת הרחמים, וזהו 'הוי"ה בקול שופר', שם הוי"ה המורה על רחמים בא על ישראל מכח תקיעת שופר.

ומה שופר צריכים אנו ללמד לכל השנה, לעקר ולשרש מאתנו את המדות רעות של עניני בין אדם לחברו ששרשם בהרגשת אני ואפסי עוד, להתחזק עצמנו בשפלות ולהתרחק מגבהות הלב, שזהו שרש פרה ראש ולענה. וכדאי תא מזקני היהודי הקדוש דשופר ראשי תבות ש'רש פ'ורה ר'אש ו'לענה, ולפי האמור יש לפרש דבריו, שצריך על ידי השופר לעקר מאתנו את השרש הרע של כל עניני בין אדם לחברו, וללמד מהשופר להיות שפל ברוך.

ובזכות זה נזכה לגמר חתימה טובה, ויקים בנו ה' בקול שופר שתתעורר מדת הרחמים על ידי השופר,

(שבת פח, א) שבעת שאמרו נעשה ונשמע בערב קבלת התורה יצאה בת קול ואמרה מי גלה רז זה לבני לשון שמלאכי השרת משתמשים בו, וזה מורה על כך שהגיעו לדרגת מלאכי מעלה. ואם כן היה חשש שמא יבואו לידי גאות הלב, וממילא לא יהיו יכולים לקבל התורה, לכן השמיע להם קול שופר המשמיע קול רעדה כדי שעל ידי זה יבואו לשבירת הלב, ויקבלו התורה באימה וביראה ולא מתוך זחיחות הלב חס ושלום.

ועל דרך זה יש לבאר הטעם שנצטוונו לתקע בשופר בעת היובל, דהנה במצות היובל נאמר (ויקרא כה, י) "וקראתם דרור בארץ וגו' ושבתם איש אל אחזתו ואיש אל משפחתו תשב", שהעבדים יוצאים לחרות והשדות חוזרות לבעליהם, ואם כן יש לחוש שמא מתוך כך תזוה דעתם עליהם, ועל כן צוה ה' (ויקרא כה, ט) "והעברת שופר תרועה בחדש השביעי", שיתקעו בשופר תרועה בבחינת גנוחי גנח, כדי שעל ידי כן יבואו לשברון לב.

וזהו שאמרו חז"ל (ראש השנה טז, א) אמרו לפני בראש השנה מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, וזכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה בשופר. פי להגיע לידי מלכיות וזכרונות הוא רק על ידי שופר, על ידי שבירת הלב הבאה מכח השופר, פי בלאו הכי יכול לבוא לגאות שעליו אמרו חז"ל (סוטה ה, א) אין אני והוא יכולים לדור יחד.

אָביו נִשְׁמַע לוֹ הַיָּאָף יִלֵּךְ, עַל כֵּן קוֹבֵעַ עֲמוֹ
סִימָנִים עַל יְדֵי קוֹלוֹ הַפָּשׁוּט, שְׁעַל יְדֵי זֶה
יִוָּרֶה לוֹ הַדֶּרֶךְ אֵיךְ לָבוֹא וּלְשׁוּב אֵלָיו, שְׁאֵם
יִשְׁמִיעַ אֵלָיו קוֹל אָרוֹךְ יֵדַע לִפְנוֹת לְצַד זֶה,
וְאִם יִשְׁמִיעַ לוֹ קוֹלוֹת קְצָרִים יֵדַע לִפְנוֹת
לְצַד זֶה.

כֵּן הוּא עֲנִין תְּקִיעַת שׁוֹפָר, אֲשֶׁר בְּמִשְׁךְ
הַשָּׁנָה אָנוּ תוֹעִים בְּסִבְךָ הַיָּעַר, הוּא
גִּשְׁמִיּוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמִתְרַחֲקִים אָנוּ כָּל כֶּף
עַד שְׁאִין אָנוּ יְכוּלִים לִשְׁמַע אֶת קוֹל דְּבַר
ה'. וְעַל כֵּן נִתֵּן לָנוּ ה' יִתְבָּרֵךְ אֶת קוֹל
הַשׁוֹפָר שֶׁהוּא קוֹל פָּשׁוּט, וְהוּא סִימָן
לְעוֹרְרָנוּ לָלֶכֶת בְּדֶרֶכְיוֹ, שְׁעַל יְדֵי זֶה נִתְעוֹרֵר
וְנִזְכֹּר אֶת קוֹל הַשׁוֹפָר שֶׁשְׁמַעְנוּ בְּעַת קִבְּלַת
הַתּוֹרָה, וְעַל יְדֵי זֶה אָנוּ מְקַבְּלִים עַל עַצְמָנוּ
מִחֲדָשׁ עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם, וְכִמּוֹ שְׁאָמְרוּ ז"ל
(ראש השנה טז, א) אָמְרוּ לִפְנֵי מַלְכוּיּוֹת
זְכוּרֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת כּו'. כְּדִי שְׁתַּמְּלִיכוּנִי
עֲלֵיכֶם, וּמְקַבְּלִים עָלֵינוּ לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה
כְּאֲשֶׁר קוֹל הַשׁוֹפָר מוֹרֶה וּמַעֲוֵרֵר אוֹתָנוּ,
וּלְקִימָה כְּרָאוּי.

וַיֵּשׁ לוֹמַר דָּזָהוּ הַפְּרוּשׁ 'לְמָה תוֹקְעִין
וּמְרִיעִין בְּשָׁהֶם יוֹשְׁבֵינִי וְכוּ',
ד'יוֹשְׁבֵינִי מוֹרֶה עַל יְשיבָה בְּנִחַת אִישׁ תַּחַת
גִּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֲנָתוֹ (מַלְכִים א ה, ה) מִתּוֹךְ
הַרְחָבָה גִּשְׁמִיּוֹת, שְׁאֵז יֵשׁ חֲשָׁשׁ שֶׁל 'תּוֹרָה
מֶה תֵּהָא עָלֶיהָ' כְּדִמְצִינוּ בַּחז"ל (מִדְרַשׁ הוֹבָא
בְּטוֹר סִימָן רצ), וְאֵז הַשָּׁטָן רוֹצֵה לְקַטְרֵג עַל
כֶּף שְׁבָנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁקוּעִים חֹס וְשְׁלוֹם בְּתוֹךְ
הַגִּשְׁמִיּוֹת מִתּוֹךְ שְׁפַע הַבְּרָכָה, וְעוֹזְבוֹ אֶת
הַתּוֹרָה. וְעַל יְדֵי תְּקִיעַת שׁוֹפָר מְסַתְּמִין

וְאֵז מְבַטֵּחַ שְׁנוֹזָפָה בְּמַהֲרָה לְקַבֵּל מְשִׁיחַ
צִדְקָנוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

לְמָה תוֹקְעִין וּמְרִיעִין בְּשָׁהֶם יוֹשְׁבֵינִי
וְתוֹקְעִין וּמְרִיעִין בְּשָׁהֶם עוֹמְדִין כְּדִי
לְעִרְבָב הַשָּׁטָן (ראש השנה טז, ב).

פֶּרֶשׁ רַש"י, כְּדִי לְעִרְבָב שְׁלֹא יִשְׁטִין,
כְּשִׁישְׁמַע שִׁישְׂרָאֵל מִחֲבָבִין אֶת
הַמִּצְוֹת מְסַתְּמִין דְּבָרָיו. וַיֵּשׁ לְהִבִּין אֵיזֶה
חֲבוּב מִצְוָה יֵשׁ בָּמָה שְׁתוֹקְעִין כְּמָה
פְּעָמִים, הָרִי מְצִינוּ כְּמָה מִצְוֹת שִׁישׁ בָּהֶם
טְרַחָה רַבָּה יוֹתֵר, וְלֹא מְצִינוּ שִׁיאָמְרוּ
חז"ל עָלֵיהֶם שֶׁהֵם מְעִרְבִין וּמְשַׁתִּיקִין
הַשָּׁטָן כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ בָּזָה. וְהַתּוֹסְפוֹת (ד"ה
כדי) הִבִּיאוּ בְּשֵׁם יְרוּשְׁלָמִי, שְׁעַל יְדֵי
שְׁשׁוּמֵעַ שְׁחוּזָרִין וְתוֹקְעִין אוֹמֵר וְדָאִי זֶהוּ
שׁוֹפָר שֶׁל מְשִׁיחַ כְּדִכְתִּיב "יִתְקַע בְּשׁוֹפָר
גָּדוֹל", וּמִטָּא זְמָנָה לְמַתְבַּלֵּעַ כְּדִכְתִּיב
"בִּלְע הַמּוֹת לְנֶצַח", וּמִתְעַרְבָב וְלִית לֵה
פְּנָאִי לְמַעַבְד קְטִגוּרִיא.

קוֹל הַשׁוֹפָר הוּא סִימָן לַהֲנַחֲתֵינוּ בְּדֶרֶךְ הַיִּשָּׁר

וְאוּלֵי אֲפֶשֶׁר לְבָאֵר הָעֲנִין, דְּהֵנָּה מְצִינוּ
שְׁהַקְדָּמוֹנִים וְהַסְפָּרִים הַקְדוּשִׁים
חֲפָשׁוּ לְתַן רִמּוֹז וְטַעַם בְּעֲנִין תְּקִיעַת שׁוֹפָר.
וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ עַל פִּי מִשָּׁל לְאֵב שֶׁהֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ
רְחוּקָה עִם בְּנוֹ יְחִידוֹ, וְאָמַר לוֹ שְׁבַהֲהִיּוֹת
שְׁהוּלֵךְ הוּא בְּמָקוֹם סַפְּנָה, וּפֶן יִתְעַה מִמֶּנּוּ
בְּדֶרֶכּוֹ בְּסִבְךָ הַיָּעַר אוֹ הַמִּדְבָּר, וְיִתְרַחֵק
וְיִתְעַה כָּל כֶּף עַד שְׁלֹא יִהְיֶה קוֹל דְּבוּרוֹ שֶׁל

שְׂכִינָתָהּ לְקֹדֶשׁ אֲבִירָהּ הוּא וְכו'. אֵלָּא נִקְרָא
אֵל אֱלֹהֵינוּ עִם כַּח הַתְּשׁוּבָה, אֲשֶׁר עַל יְדֵי
זֶה תִּתְקַרֵּב הַשְּׂכִינָה לְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

להתחזק בענייני בין אדם לחבירו

וְחִנּוּךְ יָדוּעַ הוּא אֲשֶׁר בְּמַצּוֹת שֶׁל בֵּין אָדָם
לְמָקוֹם אֲכַשְׁרֵה דָרָא וּבְרוּךְ ה' כָּל
יִשְׂרָאֵל מַחְמִירִים עַל עֲצָמָם בְּהַדּוּר
הַמַּצּוֹת, אֲמֵנָם צְרִיכִים אֲנִי לְתַקֵּן כְּמוֹ כֵּן
גַּם אֶת הַמַּצּוֹת שֶׁל בֵּין אָדָם לְחֶבְרִי, כְּמוֹ
אֲסוּרֵי רַכִּילוּת וְלִשׁוֹן הָרַע וְצָרוֹת עֵין,
שֶׁבְּעֲנִינִים אֵלֶּי יֵשׁ לָנוּ מְאֹד מֵה לְתַקֵּן
וְלִהְדֹר, וְאִי אִפְשָׁר לְפָרֵט יוֹתֵר. לָכֵן נִקְבַּל
עַל עֲצָמָנוּ לְהַטִּיב דְּרָכָנוּ בְּזֶה, וּבִכְחַ
הַקְּבָלוֹת הַלָּלוּ וְהַתְּשׁוּבָה שֶׁאֲנִי עוֹשִׂים, עַל
יְדֵי זֶה לֹא נִהְיָה בְּבַחֲנֵינִי צָרוּחִין כְּכֻלָּבִין
כְּנֻזָּר. וְיִקְבַּל ה' תְּפִלּוֹתֵינוּ בְּרַחֲמִים, וְיִכְתֹּב
לָנוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שָׁנָה טוֹבָה וְכַתִּיבָה
וְחִתִּימָה טוֹבָה, אָמֵן:

'צווחין ככלבין' - נאמנים לאדונינו שבשמים

(*) וּבִדְרָךְ צָחוֹת וְכַמְלִיצָה יִשְׁרָה נוֹכַל
לוֹמַר, כִּי גַם לְשׁוֹן זֶה 'צוּחִין
כְּכֻלָּבִין', עֲדִין חֲבִיבוּתָא הִיא גָּבֵן, וְגַם
מִשׁוֹם שֶׁבַח יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר. וְזֹאת עַל פִּי
דְּבָרֵינוּ, שֶׁבְּרָאשׁ הַשָּׁנָה עַל יְדֵי תִקְיעַת
שׁוֹפָר אֲנִי מְגַלִּים נֶאֱמָנוּתֵנוּ וְחֲבִיבוּתֵנוּ לַה'
וְלַמַּצּוֹתָיו בְּכָל הַמַּצְבִּים. וְיָדוּעַ אֲשֶׁר הַכָּלָב
הֵינוּ הַחֲזִיהַ הַשּׁוֹמֵרֶת נֶאֱמָנוּת לְבַעֲלֶיהָ יוֹתֵר
מִשָּׂאֵר כָּל הַחֲיוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, עַד שֶׁאִפְלוּ

דְּבָרֵינוּ, שֶׁכֵּן בְּזֶה נִרְאֶה לְכָל כִּי בְּכָל זֹאת אֲנִי
הוֹלְכִים אַחֵר קוֹל הַשּׁוֹפָר וּמִשְׁתַּוְּקָקִים
לְקַבֵּל עוֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְיִתְוַקַּעִין
וּמִרְעִין כְּשֶׁהֵם עוֹמְדִים מוֹרָה עַל מֵה שֶׁאֲנִי
'עוֹמְדִים' אֵיתָנִים בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ בַּחֲשֻׁכוֹת
הַגְּלוּת הָאֲרֶץ הַזֶּה וּבְמַצּוֹקוֹת יִשְׂרָאֵל
הַגְּדוּלוֹת, וּבְכָל זֹאת אֲנִי תוֹקַעִין וּמִרְעִין
וּמַמְלִיכִים אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, וּבְזֶה
מִסְתַּתֵּמִים דְּבָרֵינוּ שֶׁרָצָה לְטַעוֹן כִּי חֵס
וְשְׁלוֹם עֲזָבָנוּ אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ בְּמַעֲבָה הֵיעַר
וְהַגְּשָׁמִיּוֹת וּבְמִדְבַר שְׁמַמַת הַגְּלוּת. וְזֶהוּ
שֶׁכָּתַב רַש"י ז"ל שֶׁשׁוֹמֵעַ שִׁישְׂרָאֵל מִחֻבְבִּין
הַמַּצּוֹת, הֵינוּ שֶׁשׁוֹמֵעַ כַּח הַמִּסִּירוֹת־נֶפֶשׁ
שֶׁלָּהֶם לְקִים הַמַּצּוֹת בְּכָל הַמַּצְבִּים. וְזֶהוּ
גַּם מֵה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת שֶׁסּוֹבֵר שֶׁמִּשִּׁיחַ
בָּא, שֶׁעַל יְדֵי תִקְיעַת שׁוֹפָר מִתְגַּלֶּה חֶפְצָנוּ
וּמִסִּירוֹתֵנוּ לִילֵךְ בְּדֶרֶכִי ה' יִתְבָּרֵךְ, בְּבַחֲנֵינִי
יְמוֹת הַמִּשִּׁיחַ, אֲשֶׁר אֲזַל לֹא יִהְיֶה עֶסֶק כָּל
הָעוֹלָם אֵלָּא לְדַעַת אֶת ה' בְּלִבְד.

וּבַעֲתָה הַזֹּאת שֶׁאֲנִי מְמַלִּיכִים אֶת ה' יִתְבָּרֵךְ
עֲלֵינוּ וּמְקַבְּלִים עַל תּוֹרָתוֹ וּמַצּוֹתָיו,
וּמִרְאִים אֶת חֲבִיבוּת הַמַּצּוֹת שִׁישׁ
לְיִשְׂרָאֵל, עֲלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עֲצָמָנוּ קְבָלוֹת
בְּכֹמָה עֲנִינִים אֲשֶׁר יֵשׁ לָנוּ לְתַקֵּן. וּבִיחּוּד
כֶּאֱשֶׁר אֲנִי בָאִים לְעוֹרֵר רַחֲמִים בַּעֲתָה הַזֹּאת
וּלְבַקֵּשׁ זְכָרְנוּ לַחַיִּים, לְכָל נִהְיָה חֵס וְשְׁלוֹם
כְּמוֹ שֶׁאֵיתָא בְּזֶהֱרַקְדוּשׁ (תִּיקוּנֵי זוֹהַר ו' דף
כ"ב ע"א) צוּחִין בְּצִלּוֹתֵינוּ כְּכֻלָּבִים הֵב הֵב
לָנָא מְזוֹנָא וְסִלִּיחָה וְכַפָּרָה וְחַיֵּי וְכו', דְּלֹא
אֵיתָא מֵאן דִּקְרָא לִיהַ בְּתִיבָתָא דִּיחֻזּוֹר

איל כְּדִי שְׁאֲזַכֵּר לָכֶם עֲקֵדַת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם, יֵשׁ לְדַקְדֵּק מִה שְׁכָאן וְכֵן בְּכָל מְקוֹם מְזַכְּרִים נִסְיוֹן זֶה בְּשֵׁם 'עֲקֵדַת יִצְחָק', דְּמִשְׁמַע שְׁהִיָּה רְבוּתָא יוֹתֵר מִצַּד יִצְחָק מִה שְׁהִסְכִּים יִצְחָק לִשְׁחַט, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַז"ל (מדרש תנחומא וירא כג) שְׁאָמַר לְאָבִיו לְעַקְדּוֹ כְּדִי שְׁלֹא יִפֹּל בּוֹ מוֹם, וְהָרִי בַתּוֹרָה מְזַכֵּר שְׁעָקַר הַנִּסְיוֹן הִיָּה מִצַּד אַבְרָהָם אָבִינוּ אֲשֶׁר אוֹתוֹ הֶעֱמִיד ה' בְּנִסְיוֹן, כְּנֶאֱמַר "וְהָאֱלֹקִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם" (בראשית כב, א), וְנֶאֱמַר עוֹד "עֲתָה יִדְעֵתִי כִי יֵרָא אֱלֹקִים אִתָּה", וְאִם כֵּן לָמָּה זֶה אֵין מְזַכְּרִים זְכוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲלֵא בְּרַמְיָזָה, וְהִיָּה לוֹ לומר 'כְּדִי שְׁאֲזַכֵּר לָכֶם זְכוּת אַבְרָהָם שְׁעָקַד אֶת יִצְחָק בְּנוֹ'. עוֹד צָרִיךְ בְּאוֹר, לָמָּה מְזַכְּרִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה רַק זְכוּת הָעֲקֵדָה, וְהָרִי יִשְׁנֵם עוֹד הַרְבֵּה זְכוּיּוֹת גְּדוּלוֹת שֶׁל שְׁאָר נִסְיוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל אַבּוֹתֵינוּ, שְׁאוֹתָם הִיָּה אֲפָשָׁר לְהִזְכִּיר גַּם כֵּן.

המשך חינוך הדורות הוא בכח מסירות נפש

אִךְ הִנֵּה מְצִינוּ שֶׁהַדְּבָר שֶׁהִשְׁתַּבַּח הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם הוּא (בראשית יח, יט) "כִּי יִדְעֵתִיו לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצִיָּה אֶת בְּנֵיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשְׁמֵרוּ דֶּרֶךְ ה'"; כִּי הֵיִסּוֹד לְקִיּוֹם הַתּוֹרָה הוּא עֲנִין חֲנוּךְ הַבָּנִים, וְכְמוֹ שְׁנֶאֱמַר (דברים ו, ז) "וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם". וְכֵן מְצִינוּ בַּעֲצַת קַבְּלַת הַתּוֹרָה, דְּאִיתָא בַּחז"ל (שיר השירים רבה כד, א) שְׁכָאֲשֶׁר עֲמְדוֹ אַבּוֹתֵינוּ עַל הַר סִינִי, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל עֲרֵבִים אָנִי צָרִיךְ, וְלֹא נִתְרַצָּה עַד שְׁאָמְרוּ בְּנֵינוּ עֲרֵבִים

כְּאֲשֶׁר בָּאִים לְהַרְגֵּךְ אֶת אֲדוֹנוֹ מִתִּיַּעֵב הוּא לְשִׁמּוֹר עַל בְּעָלָיו בְּמַסִּירוֹת גּוֹפּוֹ לְמִיתָה מִמֶּשׁ. וְזֶהוּ מְלִיצָה יִשְׂרָה עַל כָּלֵל יִשְׂרָאֵל, שְׁבְּרָאשׁ הַשָּׁנָה אָנוּ מְרֹאִים אִיךְ שְׁכָלֵל יִשְׂרָאֵל נֶאֱמָנִים לֵה' אִף בְּאֶרֶץ וְתִקְףָה הַגְּלוּת, וְכִידּוּעַ אֲשֶׁר בְּשַׁעָה שְׁהוּצִיָּאוּ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהִרְיָגָה בְּכָל הַדּוֹרוֹת צָעֲקוּ שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, וְכִדְכָתִיב (ישעיה כו, ב) "גּוֹי צָדִיק שִׁמְר אֱמוּנִים". לָכֵן אִף אִם בְּכָל הַשָּׁנָה חֹס וְשְׁלוֹם כְּבִהְמוֹת נִדְמוּ, וְאִף שְׁמִבְקָשִׁים כַּעֲת עַל גְּשָׁמִיּוֹת, הֲלֹא אִף מִתּוֹךְ כָּל זֹאת הֵם נֶאֱמָנִים לְאֲדוֹנָם אָבִינוּ שְׁבִשְׁמִים בְּמַסִּירוֹת נֶפֶשׁ, וְמִה שְׁמִבְקָשִׁים גְּשָׁמִיּוֹת הוּא גַּם כֵּן לְכַבּוֹד הַבוֹרָא, בְּכִדִּי שְׁיוּכְלוּ לְקִים מִצּוֹתָיו. עַל כֵּן תִּרְחַם נָא עַל יִשְׂרָאֵל עֲמָךְ וְתִכְתַּבְבֶּם לְשָׁנָה טוֹבָה, אָמֵן:

עֲלֵה אֱלֹקִים בַּתְּרוּעָה ה' בְּקוֹל שׁוֹפָר
(תהלים מז, ו).

פְּסוּק זֶה נֶאֱמַר קִדָּם תְּקִיעַת שׁוֹפָר, וּמִתְפַּלְלִים אָנוּ בְּזֶה לְהַפִּךְ מַדַּת הַדִּין לְמַדַּת הַרַחֲמִים עַל יְדֵי קוֹל הַשׁוֹפָר, וְכְּנֶאֱמַר חז"ל (ויקרא רבה כט, י) וַיֵּשׁ לְהַתְּבוֹנֵן בַּדְּבָר, מִהוּ זֶה אֲשֶׁר עַל אִף כָּל הַתְּפִלוֹת וְהַבְּקָשׁוֹת וְהַתְּחַנּוּנִים אֲשֶׁר אָנוּ מִתְפַּלְלִים בִּימֵי הַרַחֲמִים, מְכַל מְקוֹם מַדַּת הַדִּין מִסְתַּלְקֶת דּוֹקָא עַל יְדֵי קוֹל הַשׁוֹפָר.

וּבְדִבְרֵי חז"ל שְׁאָמְרוּ (ראש השנה טז, א) לָמָּה תוֹקְעִים בְּשׁוֹפָר שֶׁל אֵיל, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תִקְעוּ לִפְנֵי בְּשׁוֹפָר שֶׁל

אותנו. והנה היסוד והעצה להצלחת החנוכה שיחדר ויעשה פרי בלב בנינו, ושיהיה המשך הדורות בשמירת התורה כראוי, הדרך היחידה לזה הוא בכח מסירות נפש, להתחזק במסירות נפש בשמירת המצוות ולחנך את בנינו לכה, כמו שאמרו חז"ל (שבת קל, א) כל מצוה שמסרו ישראל עצמן עליה עדין היא מחזקת בידם.

להזכיר כח המסירות נפש אשר הטביע אברהם אבינו עליו השלום בזרעו אחריו, ומגלים דעתנו לפני הקדוש ברוך הוא כי אף אנו חפצים להמשיך ולילך בדרכו זאת, ובפרט לחנך את בנינו למסירות נפש, ומדה זאת עומדת להליץ טוב בעדנו ולהצילנו מפני הדינים, כי מפני מדת מסירות נפש נסתם פי המקטרג.

וזהו שאמרו בגמרא למה תוקעים בשופר של איל כו' כדי שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם, וידקדק גם הלשון 'בן אברהם'. כי המעלה הגדולה והחשובה היא מה שאברהם אבינו חנך והשריש בבנו את ענין המסירות נפש, כמו שכתוב (בראשית כב, ח ורש"י) "וילכו שניהם יחדיו" בלב שנה אף על פי שהבין יצחק שהוא הולך להשחט, וזהו עקר הרבותא של אברהם מה שחנך והחדיר בבנו ענין מסירות הנפש, עד שאף בנו היה חפץ ומוכן למסר נפשו על קדשת השם.

וזהו שאומרים 'עלה אלקים וגו'', שמסתלקת מדת הדין ונהפכת לרחמים, מכח תרועת 'קול שופר' המזכיר עקדת יצחק, ומעורר זכות מסירות נפש אשר בני ישראל מוסרים על תורה ומצוות, אשר בזה נסתם פי המקטרג. והוא הענין גם במאמר תנא דבי אליהו הנאמר לפני תקיעת שופר, אשר נזכר שם גדל כח מסירות הנפש בכל הדורות, וכמו שאומר שם כמה עניים וכמה סומים יש בהם בישראל וכו'.

וזהו הענין שמזכירים תמיד את הנסיון הזה בשם 'עקדת יצחק', להראות שעקר הענין היה מה שאברהם אבינו עליו השלום הטביע והשריש בבניו אחריו את ענין המסירות נפש, כאשר מצינו ביצחק אבינו שהיה מוכן להקריב עצמו לקרבן לפני ה'. ולכן עתה בראש השנה כאשר אנו צריכים להצלחות ולסלק את מדת הדין, אנו מזכירים דוקא את זכות עקדת יצחק,

וזה באמת השרש לתקנת הדור, כי כל חלשת בני דורנו הוא מתוך שאין רוצים להשקיע מסירות נפש לעבודת השם אלא לעבד ה' בקלות, על כן הבה נקבל על עצמנו על של מסירות נפש לעבודתו יתברך ולתורתו. ובזכות זה נזכה כלנו לגמר חתימה טובה ושנת גאולה, אמן כן יהי רצון:

עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר
(תהלים מז, ו).

צריך באור כפל הלשונות 'עלה אלקים בתרועה' ה' בקול שופר'. עוד צריך באור מה שלענין תרועה נזכר שם אלקים שהוא מדת הדין, ואלו לענין השופר נזכר שם הוי"ה שהוא מדת הרחמים.

בכח פשוטי העם להמתיק הדינים בשרשם

ונראה לבאר זאת על פי משל, למלך אחד שהיה דורש טוב לעמו, והיה מפרסם לכל שהוא מלך ומושל שכלו אף טוב, אף פעם אחת גזר גזרה רעה על עמו, והנה השרים ואנשי חצר המלך שמכירים את המלך שהוא טוב, המה מבינים ויודעים שלא יתכן שתצא רעה מאת המלך בלי טעם, ואף גם גזרה זו אינה אלא רק נראית מבחוץ כרעה אף בפנימיותה היא אף טוב, אף העם הנמצאים במדינה אינם מבינים את פשר הדבר, ולהם צריכים לבאר הענין בכדי שיוכלו להבין שהמלך חושב עליהם רק לטובה. והנמשל מוכן, דהנה יש שני מיני הנהגה למעלה, יש הנהגת משפט המובנת בשכל לכל אדם, וישנה הנהגה אחרת שהיא בבחינת חוק שאינה מובנת על פי שכל. והנה הצדיקים שהם מקרבים למלכו של עולם הם יודעים שהכל טוב, "כי מפי עליון לא תצא הרעות" (איכה ג, לח), אבל לפשוטי העם צריכים לבאר את פשר הנהגה.

ועל פי זה אפשר לומר בדרך רמז, 'עלה אלקים בתרועה', ד'תרועה' רומזת על אנשי המעלה שהם בחינת רעים אהובים, ובזמן שהם עובדים את הקדוש ברוך הוא אין זה חדוש כי הם בבחינת אנשי חצר המלך כנזכר, ועל כן אין בכח עבודתם רק לעלות את מדת הדין אף לא להמתיק את הדין בשרשו ולהפכו למדת הרחמים, וזהו 'עלה אלקים' שרק נתעלה מדת אלקים. אבל הוי"ה בקול שופר' רומז על האנשים הפחותים, כדאיתא (ישמח ישראל האזינו בשם היהודי הקדוש, ועיין קדושת היהודי ראש השנה) דשופר ראשי תבות שרש פרה ראש ולענה, וזה רמז לאנשים שהם בבחינה שפלה, אף כשהמה מאמינים ועובדים את הבורא אפילו בבחינת חוק, שאינם מהרהרים אחר מעשיו של הקדוש ברוך הוא, דבר זה חביב מאד אצל הקדוש ברוך הוא, ולזה יש כח לא רק להעלות את מדת הדין אלא אף להמתיק את הדין בשרשו, לכן נזכר בזה שם הוי"ה שהוא מדת הרחמים, היות והדין נמתק לגמרי ונעשה הכל מדת הרחמים. וכדמצינו כיוצא בזה, במעשה הידוע מהבעל שם טוב זי"ע עם הנער שלקח חצצרה ותקע בה באמצע תפלת יום כפור, ואמר הבעל שם טוב שהתקיעה המתוקה שלו המתיקה את הדין בשרשו, מה שלא פעלו אפילו התפלות של הבעל שם טוב.

יהודים יקרים, בעת זו שאנו עומדים ומקימים מצות שופר אשר היא

בחינת חוק, וכלם מכירים בגדל השעה הזאת, הנה אף על פי שבכל השנה אנו רחוקים, אבל כעת שאנו מתקרבים בזה לחצר המלך, יכולים אנו לפעל הרבה, וכמוכן שהוא בצרור הקבלות שדברנו עליהם ביום ראשון דראש השנה. וכבר אמרו במסכת ראש השנה (כד, א) לענין קדוש החדש דצריך לומר שני פעמים 'מקדש מקדש', דבעניני קדשה צריך לחזור ולקבל שנית את הקבלות לטובה, ובזכות זה נזכה להמשיך עלינו גמר חתימה טובה, אמן כן יהי רצון.

כלפי מי חטא, בקש מהמלך סליחה ומחילה בשברון הלב. כן הקדוש ברוך הוא משפיע כל טוב סלה על כלל ישראל, עד שמגיעים להפירה בגדל מלכותו, ואז מתחרטים על מה שחטאו ומבקשים סליחה בלב שלם. וזהו אל נקמות ה', דמדת הנקמה של ה' יתברך היא על ידי שם הוי"ה, לרחם עלינו במדת הרחמים. ועל פי זה פרש 'למענך אלקים חיים', שמדת הדין והנקמה הרמוזה בשם אלקים תגרום שה' ישפיע לישראל רחמים וחיים, וגם משם אלקים נקבל בחינת חיים, ועל ידי זה יתקרב ישראל לאביהם שבשמים.

זכות הרצונות והמחשבות הטובות עומדות לנו
ביום הדין

זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו
בספר החיים למענך אלקים חיים.

צריך להבין כפל הלשון זכרנו וכתבנו, עוד צריך באור מה שמזכירים כאן שם אלקים, והרי אנו מבקשים רחמים ואם כן היה צריך להזכיר שם הוי"ה שהוא בחינת רחמים, ובפרט בימי הרצון והרחמים שבהם תמיד צריך להזכיר את מדת רחמים.

ותנה כ"ק אאמו"ר וצללה"ה אמר פעם לפני התקיעות, לבאר תפלת 'למענך אלקים חיים', על פי המשל הנודע מהפעל שם טוב וצללה"ה על הפסוק (תהלים צד, א) אל נקמות ה', שהיה נער כפרי אחד שלא הכיר את המלך וזרק עליו אבן, ויצא עליו משפט מות, והמלך ברב חכמתו לקח אותו להיכל המלך וקרב אותו בכל מיני התקרבות, ואחרי שהכיר כבר את חשיבות המלך וידע

ובבדי להבין כל הנזכר אפשר לומר, דהנה זה ידוע שכל אחד צריך לעבד את הבורא במחשבה דבור ומעשה, והנה מצד הנשמה שהיא חלק אלקי ממעל, כל אחד רוצה להיות טוב ולעשות רצונו יתברך, אלא שהגוף הגשמי והשאר שבפסס מעכב (ברכות יז, ב). ובזה מבאר יפה מה שאמרו חז"ל (ראש השנה טז, א) אמרו לפני זכרונות כדי שיבא לפני זכרונכם לטובה, שאנו מבקשים מה' שיעלה את הזכרונות של הרצונות הטובות שלנו של כל השנה, ויצרף זאת למעשה, וזה ימליץ טוב בעדנו.

ועל פי זה יבארו דברי התפלה זכרנו לחיים, שאנו מבקשים מלפני ה' שיזכר את הרצונות שלנו לחיות חיים

טובות, לכתב לחיים טובים, ולקרב בזה הגאולה, אמן.

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך
יהלכון (תהלים פט, טז).

הנה מנהיגינו להזכיר הי"ג מדות לפני
תקיעת שופר, באמירת המאמר
מתנא דבי אליהו (רבה יט כ).

על ידי דמעותינו - מאיר ה' פניו אלינו

ויש לבאר הענין, על דרך שאיתא מדודי
זקני וצללה"ה בספר הקדוש ארון
עדות (ראש השנה ד"ה בתהלים), לבאר מה
שכתוב (שמות לד, ו) ויעבר ה' על פניו ויקרא
ה' ה' וגו'. דהנה כתיב 'אשרי העם יודעי
תרועה ה' באור פניך יהלכון', שעל ידי
תקיעת שופר זוכים להארת פנים. והדרך
לזה כתב שם וזה לשונו הקדוש, כי העקר
הוא לעשות תשובה בעת תקיעת שופר,
ועינינו תהיינה זולגות דמעות מים על כל
עונתינו, אזי אנו מעוררים רחמים למעלה,
וה' יאר פניו אתנו סלה. וזהו הרמז (משלי
כו, יט) "כמים הפנים לפנים" וכו', כי 'מים'
במלואו עולה כמנין 'פנים', והרמז כי על
ידי דמעות כמים אנו מעוררים אור פנים
עלינו כנ"ל.

ובאשר ה' יתברך בעזרתנו להאיר פניו
אתנו, אז עת רחמים ורצון גוברת
למעלה, ואין שום אמה ולשון יכולים

רוחניים, שרק הם קרויים חיים כמו שנאמר
(דברים ד, ד) "ואתם הדבקים בה' אלקיכם
חיים כלכם היום", וזהו 'זכרנו לחיים',
שתזכור לנו את מה שרצינו להתפלל
וללמד אלא היצר הרע עכב בעדנו, ועל ידי
שתזכור את הטוב של כל השנה, ממילא
נזכה ל'זכתנו בספר החיים', לחיים טובים
ולשנה טובה ולכל טוב סלה, וזהו 'למענך
אלקים חיים' שאפלו מדת הדין תהא
מסכימה לזה, כי אף דשכר מצוה בהאי
עלמא ליכא (קדושין לט, ב), אך כבר נתבאר
במקום אחר, דאף שעל עצם המצוה אין
מקבלים שכר, אבל על הכשר המצוה ועל
מחשבה טובה אפשר לקבל שכר, וכיון
שאנו מתפללים זכרנו על המחשבות
טובות, לכן 'למענך אלקים', בדין הוא
שנטל שכרנו על המחשבות טובות, ואפלו
מדת הדין תסכים לתן לנו שכר, ולכן נזכר
כאן שם אלקים המרמז למדת הדין.

והנה דברנו אתמול על כמה קבלות טובות
שצריכים לקבל בעת הזו, ואבקש
להוסיף עוד קבלה אחת, הנה ידוע מה
שב"ק אאמו"ר וצללה"ה בקש מאתנו לא
לקרא בשבת קדש עתונים, גם אלו שאין
אסור לקרא בהם בחול, אבל בשבת צריך
לעסוק בתורה ובתפלה. והסמך זאת על
דברי רש"י (שמות לא, יד) 'מחלליה', הנוהג
חול בקדשתה, שעושה מעשה חול בשבת,
ועל פן יראה כל אחד לקבל על עצמו
להתחזק בענין זה. ובזכות הקבלות
הטובות נזכה לשנה טובה עם מחשבות

לקטרג חס ושלום עלינו. ומבאר שם על פי משל למלך שהיה לו בן יחיד, ואהבה גדולה היה לו לבנו יחידו. ושר אחד שרצה לדבר סרה על זה הבן ובא לפני המלך, כאשר רואה איה שהמלך משתעשע אז עם בנו יחידו ומחליק באצבעותיו על פניו כדרך האב על בנו אהובו, ממילא לא יערב לב השר להזכיר שום דבר גנות על בנו.

וזהו הענין הנאמר במשה "ויעבר ה' על פניו ויקרא ה' ה' וגו", לרמז כי היה אז עת רצון, וה' יתברך היה משתעשע אז עם משה ומחליק לו כביכול על פניו מתוך גדל חבתו, וזהו "ויעבר ה' על פניו", ומיד כאשר ראה משה כי עת רצון גובר, אזי מיד ויקרא ה' ה' וגו' כל י"ג מדות של רחמים, להשפיע רחמים וחסדים על כלל ישראל. ומוכן על פי דבריו הקדושים ענין הזכרת י"ג מדות של רחמים בעת תקיעת שופר.

וממשיך לפרש מה שאומרים בתקיעת שופר 'אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניו יהלכון', אשר על ידי תקיעת שופר מאיר ה' פניו אלינו. ומבאר הענין במשל, למלך אחד שהיה לו איש יודע נגן ומטיב נגן מאד יותר מכל המשרתים המנגנים לפני המלך, ונשא חן בעיני המלך ונגדלהו וינשאהו על כל השרים, ומחמת זאת גברה עליו הקנאה מאד, וכל השרים היו מבקשים תמיד עלילות להעליל עליו לפני המלך, עד שפעם אחת מצאו עליו עלילה שנתחייב בה ראשו למלך, והנה כבוא יום פקדתו בקש שינתן לו רשות

לומר ולנגן עוד פעם אחת לפני המלך קדם מיתתו, ושמו אותו בחדר הסמוך וסכו בעדו בוילון באפן שלא יוכל לראות פני המלך, פי כן היתה הדת באיש שנתחייב ראשו למלך, והתחיל לנגן כך מבעד הוילון, כשמע המלך קול נגינותיו אשר נעמו מאד, נתפעל עד מאד, ושאל מי הוא זה אשר מטיב נגן כל כך, ויענוהו כי זהו האיש אשר נתחייב ראשו למלך, ובקש שינתן לו רשות לנגן לפניו תחת הוילון, מיד נכמרו רחמי המלך עליו, וירץ ויגל את המסך ויאר פניו אליו, ובזה היה ממרק ממנו הדין על ידי הראותו פנים לו.

וזהו הרמז 'אשרי העם יודעי תרועה', הינו עם בני ישראל היודעים לתקע לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, כמאמר חז"ל תקעו לפני בשופר של איל וכו', אך עונתינו גורמים לנו שאנו תוקעים תחת מסך המבדיל אשר עשו לפנינו השרים והמקטרגים, וכאשר אנו מעוררים דמעות פנים העולה פנים כנזכר, מיד יאר ה' פניו אלינו ונסתמים פיות מסטינו ומקטרגנו. וזהו הכונה במאמר חז"ל 'היודעים לרצות את בוראם בתרועה', על ידי התשובה והורדת דמעות שזהו מה שמטיבים נגן למאד, וממילא מרחם עלינו מלך מלכי המלכים ונותן לנו חיים וכל טוב, וזהו 'באור פניו יהלכון', הינו על ידי שהקדוש ברוך הוא מסיר את המסך המבדיל ואין שום מחצה, ע"כ מדבריו הקדושים.

אחדות בני ישראל, כדאיתא בנעם אלימלך (דברים ד"ה עוד) שיש עולם למעלה הנקרא 'כל ישראל' אשר שם אין שום רע, כי בחינת כללות ישראל הוא כלו טוב ואין נוגע שם שום אחיזת הרע, ועל ידי האחדות מתקשרים עם זה העולם, וממילא אין מקום לשלט שום מדת הדין, בבחינת כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא (סנהדרין ז, א).

ולאחר שכבר עלתה ונסתלקה מדת הדין מלהיות לה אחיזה חס ושלום על בני ישראל, שלזה די החלק של הסרת הרע, עתה יש להמתיק הדין ולהמשיך על בני ישראל שפע רחמים, ולזה נצרך להוסיף ב'עשה טוב', אשר זה מביא להמתיק הדינים ולהמשיך על ידם שפע רחמים. וזהו על ידי 'בקול שופר', הרומז על קול שופר האמור במתן תורה "וקל שפר חזק מאד" (יט, טז) "ויהי קול השופר" (שם, יט) וכדמצינו שאחד מהטעמים המובא מרבי סעדיה גאון (אבודרהם תפילת ראש השנה) על תקיעת שופר, הוא להזכיר קול השופר אשר שמענו בהר סיני, שקבלנו עלינו את התורה ואמרנו נעשה ונשמע, ולהתחדש בזה כאלו היום באנו עמו בבכרית (רש"י דברים כט, ט) וזהו 'ה' בקול שופר', שהמשכת הרחמים הוא דוקא על ידי 'בקול שופר', שאנו מקבלים עלינו על תורה ומצוות, ומכח רבוי הטוב שעל ידי למוד התורה, נמשך המתקת הדינים ושפע ברכה.

אמנם זהו כאשר מטיבים לנגן על ידי התשובה ומעשים טובים, דלב יודע מרת נפשו כל מה שעבר עליו, וממילא כל אחד יטיב נגן על ידי שיהרהר בתשובה, ועל ידי זה ה' יתברך יסיר את המסך המבדיל ויבטל מעלינו כל הדינים, ויהיה לנו גמר חתימה טובה, אמן כן יהי רצון:

עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר
(תהלים מז, ו).

ידוע מאמר כ"ק זקני הרה"ק מלענא שניא וצללה"ה, 'עלה אלקים' הינו מדת הדין נתעלה ונסתלק על ידי 'בתרועה', על ידי שבני ישראל מתרועעים באחדות ורעות. עד כאן דבריו. והנה מהמשך הכתוב 'ה' בקול שופר' נראה, שעל ידי התרועה רק מתעלה ומסתלק מדת הדין, אך כדי לזכות גם להפך למדת הרחמים בבחינת שם הוי"ה, זהו דוקא על ידי 'בקול שופר', ויש להבין ענין זה. וגם להבין מהו שדיק הכתוב לומר 'בקול שופר' ולא 'בשופר'.

המתקת הדינים על ידי 'סור מרע ועשה טוב'

ויש לומר בזה, דהנה כאשר שורים דינים חס ושלום, אזי ראשית כל צריך לסלק את מדת הדין שלא יהיה לה על מה לחול, וזה נעשה על ידי 'סור מרע', וביחוד בכח

להבית

ראש השנה - נעילת החג

דוד

תמו

ובְעֶמְדָנוּ עֵתָה לִפְנֵי תִקְיעַת שׁוֹפָר, מוֹטֵל
עָלֵינוּ חוֹב קָדוֹשׁ לְהִתְחַדֵּשׁ
בְּקִבְלַת הַבְּרִית נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, וְכֹאֲשֶׁר
מִתְחַלִּים עֵתָה מִסַּכַּת בְּרָכוֹת בְּלִמּוּד הַדָּף
הַיּוֹמִי, יֵשׁ לְכָל אֶחָד לִקְבֹּל עַל עֲצֻמוֹ
לְהִצְטָרֵף עִם אֲלֹפֵי יִשְׂרָאֵל לְלַמֵּד הַש"ס,
וְגַם מִי שֶׁלֹּא זָכָה עַד עַכְשָׁיו לְהִמָּנוֹת עַל
לּוֹמְדֵי הַדָּף הַיּוֹמִי יִתְחַלֵּל מֵעַתָּה לְלַמֵּד דָּף
מִדֵּי יוֹם, וְיִצְטָרֵף דָּף לְדָף עַד שֶׁבִּמְשָׁךְ הַזְמַן
יִזְכֶּה אִם יִרְצֶה ה' לְסִימֵי הַש"ס. וְגַם יֵשׁ לָנוּ
לִקְבֹּל עַל עֲצֻמָּנוּ עֲנִינֵי הָאֲחֻדוֹת, לְגַמֵּל חֶסֶד
כָּל אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ, וְלִרְאוֹת כָּל אֶחָד מַעֲלַת
חֲבֵרוֹ וְלֹא חֶסְרוֹנוֹ.

וְעַל יְדֵי זֶה נִזְכָּה בַּעֲזֶרַת הַשֵּׁם לְשָׁנָה טוֹבָה
וְלִכְשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת מִכָּל יִשְׂרָאֵל, וְלִקְבֹּל
אֶת פָּנֵי גּוֹאֵל צָדֵק, אֲמֵן כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן:

וּבִזְהָ מִבְּאֵר הַיֵּטֵב מֵאֲמַר חַז"ל (ויקרא רבה
כט, ד) "אֲשֶׁרִי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה", וְכִי
אֲמוֹת הָעוֹלָם אֵינָם יוֹדְעִים לְהִרְיעַ, וְהֵלֵא
כִּמָּה שׁוֹפְרוֹת יֵשׁ לָהֶם כּו', אֲלֵא אֲשֶׁרִי הָעָם
הַיּוֹדְעִים לְרַצּוֹת אֶת בּוֹרְאָם בְּתְרוּעָה. וְלֹא
נִתְפָּרֵשׁ בְּמִדְרָשׁ כִּמָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַצִּים
בְּתְרוּעָתָם אֶת בּוֹרְאָם יוֹתֵר מֵהָאֲמוֹת. אֲךָ
הָעֲנִינִי יוֹבֵן עַל פִּי הַנִּזְכָּר, שֶׁבְּתִקְיעַת שׁוֹפָר
אָנוּ בָּאִים לְהִזְכִּיר קוֹל הַשׁוֹפָר שֶׁל מִתֵּן
תּוֹרָה, אֲשֶׁר אִזְ חֲזַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל
כָּל אֲמָה וְלִשׁוֹן וְלֹא קִבְלוּהָ, וְרַק אָנוּ עֲמוֹ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּהָ בְּאַהֲבָה וּבְרַצּוֹן וְאִמְרָנוּ
נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, וּבִזְהָ אָנוּ מֵרַצִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא שֶׁכָּאִז כֵּן עֵתָה אָנוּ מִתְחַדְּשִׁים
בְּקִבְלַת עַל תּוֹרָתוֹ. וְעֲנִינִי זֶה נוֹהֵג רַק
בְּיִשְׂרָאֵל, וְכֵן גַּם עֲנִינֵי הָאֲחֻדוֹת שִׁיף רַק אֲצֵל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְעַל יְדֵי כָּל זֶה נִמְתָּקִים הַדִּינִים.

ראש השנה - נעילת החג

בראש השנה מתגלה חשיבות העבודה של
כל יהודי

וַיֵּשׁ לְבָאֵר, דְּהִנֵּה חַז"ל אָמְרוּ (סנהדרין לו, א)
חֵיב אָדָם לוֹמַר בְּשִׁבְלֵי נִבְרָא הָעוֹלָם,
וּבִאֲוִירוֹ, כִּי יָדוּעַ כִּי עֵקֶר עֲצַת הַיֵּצֶר לְהַפִּיל
הָאָדָם בְּרִשְׁתּוֹ, הוּא עַל יְדֵי שְׂאוֹמֵר לוֹ וְכִי

בְּרִאשׁ הַשָּׁנָה כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִין לִפְנֵי
כְּבִנֵי מְרוֹן, מֵאִי כְּבִנֵי מְרוֹן כְּבִנֵי אֲמִרְנָא
(ראש השנה יח, א).

פִּרְשׁ רַש"י ז"ל כְּכֹבְשִׁים שְׂמוּנִין אוֹתָם
לְעִשְׂרוֹן וְיוֹצֵאִים זֶה אַחֵר זֶה בִּפְתַח
קֶטֶן, שְׂאִין יְכוּלִין לְצֹאת כְּאַחַד.

הכח על כל השנה, שכמו שבראש השנה מרגיש מחמת התקרבותו לה' יתברך, שכאשר עושה רצון ה' יתברך אזי מעשיו טובים וחשובים לפני הקדוש ברוך הוא, ומחמת כן משתוקק לעשות רצון קונו, ואין פתחון פה ליצר לטעון לו מה תועלת במעשיך, כן צריך בכל השנה להחזיק בכח זה בבחינת ויגבה לבו בדרכי ה', ולידע שבמעשיו תלוי קיום העולם כלו.

ויש לומר דזהו עקר ענין ראש השנה, שעל ידי ההתקרבות לה' מחמת התשובה, מתבטל היצר המפתה לומר מה תועלת במעשינו, וממילא משתוקקים אנו באמת לעשות רצון ה' יתברך, וגומרים בלבנו לקיים מעתה כל תורתו ומצוותיו יתברך. וזה הכח עומד לנו לזכות בדין, שבה מתגלה כי מעשינו אשר לא טובים במשך השנה הזו רק מחמת השאור שבעסה שמעכב ומחמיץ, ומפתה אותנו שאין צורך ותועלת במעשינו, אבל עתה כשהתקרבו אליך, הננו חפצים ומשתוקקים לעשות תמיד הטוב בעיניך.

וזהו שאמרו שבראש השנה עוברין לפניו כבני מרון כבני אפרנא, שמכח ההתקרבות שבראש השנה מכיר האדם בחשיבותו וגדל צרך מעשיו, וכמו שאף הבהמות מתקדשים על ידי שעומדים למנין והעשירי יהיה קודש מחמת כי כן רצה הקדוש ברוך הוא, כן כאשר הקדוש ברוך הוא חפץ בכל אחד ואחד מעמנו ומצוננו שנקים מצותיו יתברך, בודאי על ידי

מה יכול אתה לפעל כלפי הקדוש ברוך הוא, הרי אתה פוגם וחוטא, ואין הקדוש ברוך הוא רוצה במעשיך. אבל האמת היא, כי בעת שמגיע האדם לעבד עבודת הבורא, אין לו לחשב כלל כזאת, כי אם לקיים הכתוב "ויגבה לבו בדרכי ה'" (דברי הימים ב יז, ו), ולידע כי במעשיו יכול לקיים עולם מלא או חס ושלום להפך, וכמו שפרש רש"י ז"ל בשבילי נברא העולם, כלומר חשוב אני בעולם מלא, לא אטרד עצמי מן העולם בעברה אחת, ואפרש ממנה. וכמבאר במשנה שם אשר לך נברא האדם יחידי, ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל כאלו אבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא, נמצא שצריך האדם לראות עצמו כאלו הוא יחידי בעולם, ובמעשיו בידו או לקיים עולם מלא או חס ושלום להפך. וכמו שאמרו חז"ל (קידושין מ, ב) עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכך זכות, וכו'.

והעצה והכח להתגבר על היצר הרע הזה הוא מכח ראש השנה, אשר אז כל אחד מתקרב אל ה' יתברך באמת, וכמו שכתוב "אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם" (דברים כט, א), שפידוע 'היום' זהו ראש השנה (וזהו ח"ג רלא, א), אשר אז כל ישראל נצבים ועומדים לפני ה' בלי שום מחיצות, וכל המחצות שנעשו מחמת החטאים במשך השנה, נפלו להם כלם על ידי התשובה בימי אלול. ומזה צריך לקח

שהאדם מונה עצמו ומחשיב עצמו, כענין דבר שבמנין לא בטל (ביצה ג, ב), ואומר בשבילי נברא העולם, אזי מן השמים עוזרים לו להיות קדוש. וזהו הכונה בזה, שבימי ראש השנה כל אחד מגיע לבחינת בני ארנא.

ובזה הקדוש ברוך הוא מביט ומבין גדל תשוקתם וקבלתם לעשות רצון קונם, וזהו 'לודע מחשבות ביום הדין', דהרי הקדוש ברוך הוא תמיד יודע מחשבות, אך הכונה שה' יתברך יודע ומבין מחשבותינו אשר ביום הדין, הינו דאף על פי שבבחינת מעשה בימות השנה עדין לא התחלנו לעשות טוב, הקדוש ברוך הוא יודע ומבין מחשבותינו אשר ביום הדין, כאשר אנו עומדים בתפלה לפניו ומשתוקקים לעשות רק רצונו יתברך, ובזה רואה כי רצוננו באמת לעשות רצונו, ומה שעדין לא עשינו הוא מחמת השאור שבעסה וכנזכר לעיל, ומכח זה מזכנו ה' יתברך בשנה טובה.

ובזה יתבאר ענין אמירת תשליך אצל הנהר (רמ"א סימן תקפ"ג ס"ב), דאיתא (קיצור שלחן ערוך קכט, כא. אלף המגן תקצח, ה) טעם לזה מפני שביום זה אנו ממליכים את הקדוש ברוך הוא, והדרך היה למשח את המלכים אצל הנהר לרמז שתמשך מלכותם בנהר שהוא ארץ וגדול. והינו כי כנזכר זהו עקר ענין ראש השנה, שכאשר אנו מתקרבם לה' יתברך, ממילא בטל היצר

המפתה לומר שאין חס ושלום חפץ במעשינו, ואז ממילא אנו משתוקקים ומתלהבים רק לעשות רצון קוננו, ומתגלה כי זהו באמת רצוננו, ומקבלים עלינו על מלכותו ברצון, ואנו הולכים לנהר להראות שחפצנו שתמשך מלכותו יתברך עלינו תמיד בכל השנה.

ובזה מוכן גם מאמר חז"ל (ירושלמי ראש השנה א, ג הובא בטור סימן תקפ"א) "ומי גוי גדול וגו', איזו אמה כאמה זו, מנהגו של עולם אדם שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים וכו', שאינו יודע היאך דינו יצא, אבל ישראל אינן כן אלא לובשין לבנים ומתעטפים לבנים וכו' ואוכלים ושותים ושמחים בראש השנה, שיודעים שהקדוש ברוך הוא עושה להם נסים. ובאמת לכאורה יפלא למה נוהגים כן, הלא ראוי היה לפחד מיום הדין. אך לדברינו, אשר כח ראש השנה הוא כי אז כל אחד זוכה להתרוממות ולהתקרבות לה', ואז ממילא מתבטל ממנו היצר המשפיל תמיד לאמר מה תפעל כבר במעשיך, לכן על ידי זה ברור ובטוח לנו כי רצוננו הוא רק לעשות רצונו יתברך ולקבל עלינו עול מלכותו.

ובכן צריכים לראות שיהיה נמשך כח זה על כל השנה, ויהי רצון שנזכה לגמר חתימה טובה, אמן כן יהי רצון:

אמר רבי אבהו, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכפורים, אמר להם אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו וישראל אומרים שירה (ראש השנה לב, ב).

הקשו בספרים הקדושים (אלשיך קהלת יב, יד. וע"ע תולדות יעקב יוסף פרשת פנחס, שפת אמת מסכת ר"ה טז, ב) דבשלמא ספרי חיים מובן שפתוחים לפניו לראות מעשיהם, מאחר שהחיים נדונים בראש השנה, אבל ספרי מתים לשם מה פתוחים לפניו, הרי הם כבר נדונו זה מכבר ומתו, ולמה צריכים עתה לראות שוב מעשיהם.

גם יש להבין מה שאנו מבקשים 'אבינו מלכנו חננו ועננו כי אין בנו מעשים עשה עמנו צדקה וחסד והושיענו', והרי אמרו (בבא קמא נ, א) כל האומר הקדוש ברוך הוא ותתן יותרו חיו, ונאמר "מלך במשפט יעמיד ארץ" (משלי כט, ד), ואם כן לכאורה מה מקום לתפלה זאת שאף אם אין בנו מעשים יחננו ויעננו.

ויש לומר בהקדם קשית בעל העקדה (נצבים שער צט, הובא בשל"ה עשרה מאמרות מאמר ב ע"ש) בענין הברית אשר כרת הקדוש ברוך הוא עם בני ישראל והאלה והשבועה אשר קבלו עליהם בהר גריזים והר עיבל, איך הוא חל על כל ישראל לדורות עולם, ומנין היה להם כח לקבל זאת על זרעם עד סוף כל הדורות, ואף שהנשמות של כל

הדורות היו שם כדאיתא במדרש (תנחומא נצבים ג), מכל מקום הרי נשמה בלא גוף אין עליה שום חיוב במצות, ואם כן הרי דמיון דקטן שנתגבר דהדין הוא (כתובות יא, א) שכשהגדיל יכול לסרב, וכיון שכן מה מועלת השבועה כלל, שהרי אם לא יקיימוה הרי מראים שאין רוצים בה ולמפרע לא חל עליהם השבועה כלל, עיי"ש מה שהאריך לבאר בזה.

'זכות אבות' פועלת על ידי שאנו רוצים לילך בדרכם

ואפשר לומר בכל זה, דהנה עקר קיומנו הוא בזכות אבות, כנודע שזכות אבות לא תמה, כמו שאמרו במדרש (ויקרא רבה לו, ו הובא בתוספות שבת נה, א) אמר רבי אחא זכות אבות לעולם קיימת ולעולם אנו מזכירין אותם, וכן הוא אומר (דברים ד, לא) "כי אל רחום ה' אלקיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע להם". וביותר נצרכים אנו לזכות אבות בימי ראש השנה שמרבים בם להזכיר זכות אבות, ועושים הרבה מעשים להזכיר זכות אבות, כמו תקיעת שופר, שעליה אמרו חז"ל (ראש השנה טז, א) אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקדת יצחק, וכן איתא בשלחן ערוך (סוף סימן תקפ"א בהג"ה) דהמנהג לילך בערב ראש השנה לבית החיים להתפלל על קברי אבות, לעורר ולהזכיר זכות אבותינו. וגם מצינו במסכת

יומא (כח, א) דבתחלת סדר היום, הוואה אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון כדי להזכיר זכות אבות, שאנו תולים כל זכותנו בדין בזכות אבות. וכן איתא במדרש (ויקרא רבה כט, ו) אם אתם מבקשים לזכות לפני בדין ביום הזה, תהיו מזכירים לפני זכות אבות ואתם זוכים בדין. ולכאורה צריך באור, איך אנו זוכים לשנה טובה משום זכות אבותינו, והלא "מלך במשפט יעמיד ארץ" (משלי כט, ד).

אך באור הענין הוא על פי לשון חז"ל (עירובין ע, ב) ברא כרעיה דאבוה, שהבנים הם כחלק מאבותיהם ממש. ואמנם זהו דוקא כאשר רוצים אנו להיות מחברים עמם, אבל אם אנו מואסים חס ושלום בדרךם אז אין אנו נחשבים לחלק מאבותינו, ואולם כאשר רוצים אנו לילך בדרךם, בזה לבד אנו נעשים כבר כחלק מהם, כי בזה שאנו חפצים לילך בדרך ה', אנו נעשים מקשרים ומחברים אליהם דרך שרשרת הדורות, עד שנעשים כלם כחבור אחד עמם. וזהו שאנו תולים בזכותם אף על פי שלפי מעשינו אין אנו ראויים, כי זהו רק מחמת השאור שבפעסה שמעכב בעדנו (ברכות יז, א), אבל באמת רצוננו הוא לעשות רצונו יתברך, ועל ידי שיש לנו רצון זה לילך בדרך ה' כאשר הורו לנו אבותינו, בזה ממילא אנו נחשבים כחלק מהם, ובזה יצדק מה שיכולים אנו להתפלל ולבקש לזכות בדין בזכותם, ולהכתב לשנה טובה.

ובזה מתרץ גם קשית בעל העקדה איך חלה עלינו ברית אבותינו הראשונים, הרי הדין במקבל שבועה על בניו שכשהגדילו יכולים לסרב שלא תחול עליהם. ולהנזכר לעיל הרי אנו בעצמנו רוצים בכך, כי רוצים אנו שתגן עלינו זכות אבותינו, שזאת יכול להיות רק על ידי שנהיה כחלק מהם ונחפץ לילך בדרךם, ונמצא שהברית אשר קבלו אבותינו עליהם כוללת ממילא גם אותנו, ואף אם אנו לפעמים עוברים עליה אין זה כמסרבין לקבל השבועה, כי הלא אנו רוצים בשבועה ובברית ומשתדלים לקימה, אלא השאור שבפעסה הוא שמעכב בעדנו, אמנם באמת אף אנו חפצים בכך להיות מחברים לאבותינו כחלק מהם ולילך בדרךם שקבלו עליהם, אשר בזה נזכה שזכותם תעמד לנו.

ובזה יש לבאר כונת התפלה 'אבינו מלכנו חננו ועננו' וכו', שכן הוא המשך להאמור קדם לכן, מה שאנו אומרים 'אבינו מלכנו עשה למען הרוגים על שם קדשך', 'עשה למען טבוחים על יחודך', 'עשה למען באי באש ובמים על קדוש שמך', דהינו שאנו מבקשים בזכות אבותינו שמסרו נפשם על קדשת השם, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות כ, ב) מאי שנא ראשונים דאתרחיש להו נסא כו' קמאי הוו קא מסרי נפשיהו אקדשת השם, ולכן אנו מבקשים בהמשך 'עשה למענך' ו'עשה למען שמך', אשר הם מסרו נפשם עליו. וזהו שאנו מסימים ואומרים 'חננו ועננו'

אף על פי ש'אין בנו מעשים', אף בזכות אבותינו הראשונים 'עשה עמנו צדקה וחסד והושיענו'.

ובזה יובן מה שספרי מתים פתוחים בראש השנה, מאחר שעקר זכותנו הוא רק משום אבותינו הראשונים, לכן פתוחים למעלה ספרי אבותינו המתים, לראות את זכותם בכדי שתגן עלינו, כמאמר הפיטן 'בגלל אבות תושיע בנים'.

אנו סומכים שיעשה לנו ניסים - בזכות מסירות הנפש של אבותינו

ובזה יתבאר מה דאיתא במדרש (דברים רבה ב, טו) ובירושלמי (ראש השנה פ"א ה"ג) והובא בטור (סימן תקפ"א), אמר רבי סימון, כתיב (דברים ד, ח) "ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים וגו', איזו אמה כאמה זו וכו', שמנהגו של עולם אדם שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים וכו' לפי שאינו יודע איך יצא דינו, אבל ישראל אינם כן, לובשים לבנים ומתעטפים לבנים וכו' ואוכלים ושותים ושמחים בראש השנה, לפי שיודעין שהקדוש ברוך הוא עושה להם ניסים (עד כאן לשון הירושלמי), ויש להקשות בזה, הרי כל האומר הקדוש ברוך הוא ותרן יותרו חזיו (בבא קמא נ, א), ועוד איך סומכין על הנס, וגם הרי זה הפך ממה שאמרו ז"ל שספרי החיים והמתים פתוחים ואתם אומרים שירה, ואיך יכולים לשמח. עוד צריך באור איך מרמז ענין זה בפסוק הנזכר.

אך יש לומר הבאור בזה, על פי מה דאיתא מצדיקים (בית יעקב ואתחנן בשם הרה"ק מרוזין) על הפסוק 'חקים ומשפטים צדיקים', שפרשו שהכונה שיש צדיקים שהם בחינת חקים ויש צדיקים שהם בחינת משפטים, הינו שיש צדיק שהוא בבחינת חוק, אשר אין מוכן דרכיו והנהגתו, ויש צדיק שהוא בחינת משפט, אשר עובד ה' בתורה ותפלה ונכר צדקותו לעין כל. ועל כל פנים יוצא מזה, שכונת הפסוק הוא על צדיקים. ולפי זה יתבאר מאמר חז"ל הנזכר על פסוק זה, דאף שאמנם אין בנו מעשים אך אנו סומכים על זכות אבות וזכות הצדיקים, ובזה מוכן מה ששמחים ובטוחים בראש השנה. וזהו גם מה שאמרו ז"ל שבטוחים בהקדוש ברוך הוא שיעשה להם ניסים, הינו בזכות אבותינו הראשונים שמסרי נפשיהם על קדשת השם בעבודתם אשר לכן אתרחיש להו נסא, ובזכותם גם לנו יעשה הקדוש ברוך הוא ניסים, בבחינת (תהלים ס, ו) "נתת ליראיך נס להתנוסס", הינו שיראיך הצדיקים שאתרחיש להו נסא, נתת להם הפח להתנוסס אחרים בזכותם, אשר בזכות הצדיקים זוכים גם אנו לנסים.

יעזר הקדוש ברוך הוא שנוצח לזכות לזכות אבות, ולהכתב בספרן של צדיקים, ולגמר חתימה טובה, אמן כן יהי רצון:

כאן משמע מדברי חז"ל שבתקיעת שופר
לבד חשוב כאלו עקדתם עצמכם.

על ידי תקיעת שופר זוכים להנהגה למעלה
מדרך הטבע

ואפשר לבאר בדרך זה, דהנה כידוע יש
שני מיני הנהגות, הנהגה טבעית
והנהגה של נס, והדבר תלוי לפי אופן
ההנהגות בני ישראל, שבאם מוסרים נפשם
למען קיום התורה והמצוות, ונוהגים בזה
שלא בדרך הטבע, אזי גם הקדוש ברוך
הוא מתנהג עמנו בדרך זה של הנהגה נסית
שלא בדרך הטבע. וכמו שמצינו שכל
הנסים נעשו לאחר שהתנהגו בני ישראל
למעלה מדרך הטבע, דביציאת מצרים
מצינו מסירות נפש ממש, במה שלקחו
השה לקרבן פסח, אף שהיה יראתם של
מצרים (עיי' שמות רבה טז, ג). וכן בקריעת ים
סוף שקפץ נחשון לים, ומתוך כך נעשו
להם נסים (עיי' במדבר רבה יג, ד), וכן גם נס
פורים היה על ידי המסירות-נפש של
מרדכי הצדיק ד'לא יכרע ולא ישתחוה'
(אסתר ג, ב), וכן בנס חנכה, אשר
החשמונאים ובני ישראל מסרו נפשם למען
קיום מצוות ה' כידוע מחז"ל (מגילת
אנטיוכוס, מדרש מעשה חנוכה), על כן מדה
כנגד מדה זכו להנהגה נסית.

והנה מצות תקיעת שופר מורה על מסירות
נפש לקיום מצות ה', וכמבאר גם
ממה שנקרא בכתוב 'חק' (תהלים פא, ה),
שמורה על דבר שאין בו טעם והוא נגד

אמר רבי סימון, כתיב "כי מי גוי גדול וגו'
אשר לו חקים ומשפטים צדיקים" וכו', אי
זו אמה באמה זו, בנהג שבעולם אדם
יודע שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף
שחורים ומגדל וקנו שאינו יודע היאך
דינו יצא, אבל ישראל אינו בן אלא
לובשים לבנים ומתעטפין לבנים ומגלחין
שערם ואוכלים ושותים ושמים, לפי
שיודעין שהקדוש ברוך הוא עושה להן
נסים (ירושלמי ראש השנה פ"א ה"ג).

צריך באור איך ילפינו מפסוק זה שהם
שמים והקדוש ברוך הוא עושה
להם נסים, ועוד דהלא בודאי יש לירא
מאימת הדין, כי הקדוש ברוך הוא "מלך
במשפט יעמיד ארץ" (משלי כט, ד), ואמרו
חז"ל (בבא קמא ג, א) כל האומר הקדוש
ברוך הוא ותרן יותרו חייו. וביותר יש
להבין אמרם 'לפי שידעין שהקדוש ברוך
הוא עושה להם נסים', הרי הכלל הוא
שאין סומכין על הנס (על פי זוהר ח"א רל, ב.
ועיי' בפסחים סד, ב).

ויובן הענין על פי מאמר חז"ל (ראש השנה
טז, א), תקעו לפני בשופר של איל
כדי שאזכר לכם עקדת יצחק בן אברהם,
ומעלה אני עליכם כאלו עקדתם עצמכם
לפני. וצריך באור, איך זה שעל ידי תקיעת
שופר פשוטה, כבר מעלה הקדוש ברוך
הוא עלינו כאלו עקדתם עצמכם, דאף
דאמנם מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא
מצרפה למעשה (קידושין מ, א), אף זה דוקא
כשחושב שרוצה למסור נפשו לה', אבל

שָׁכְלוּ וּטְבָעוּ שֶׁל הָאָדָם, וּמָה שֶׁאָדָם מְקִים נֶגֶד שָׁכְלוּ וּטְבָעוּ הוּא בְּחִינַת מְסִירוֹת נֶפֶשׁ. וּתְקִיעַת שׁוֹפָר שֶׁהִיא בְּחִינַת חֵק, וּבְחִינַת קוֹל פְּשׁוּט, מוֹרָה וּמַעֲוִיר בְּבִנְיַי יִשְׂרָאֵל הִנְהִיגָת קִיּוֹם הַמְצוּוֹת לְמַעַלָּה מִן הַדַּעַת וּלְמַעַלָּה מִן הַטָּבַע. וְלִבְדּוּ מִזֶּה מְצִינוּ גַם שֶׁבִּפְעַל קִיּוֹמוֹ זֹאת הַמְצוּה בְּמְסִירוֹת נֶפֶשׁ, כְּדֹאִיתָא בְּגִמְרָא שֶׁהַעֲוִיר לִפְנֵי הַתְּבָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַשְּׁנִי מִתְקִיעַ מִשׁוֹם גְּזֵרַת הַמְּלָכוֹת (ראש השנה לב, ב).

וַיֵּשׁ לֹמֶר דָּוָהוּ בְּאוֹר מֵאֲמֵר חַז"ל הַנִּזְכָּר, תִּקְעוּ לִפְנֵי וְכוּ' וּמַעַלָּה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִילוּ עֲקִדְתֶּם עִצְמְכֶם, כִּי עַל יְדֵי תְקִיעַת שׁוֹפָר שֶׁהוּא בְּחִינַת 'כִּי חֵק לְיִשְׂרָאֵל הוּא', מִתְעוֹרֵר בְּבִנְיַי יִשְׂרָאֵל הִנְהִיגָת קִיּוֹם מְצוּוֹת ה' לְמַעַלָּה מִן הַדַּעַת וְהַטָּבַע, לְקַיֵּם בְּמְסִירוֹת נֶפֶשׁ אֵף אֶת שְׁאָר כָּל הַמְצוּוֹת, גַּם אוֹתָם הַנִּקְרָאִים מִשְׁפָּטִים וַיֵּשׁ בָּהֶם טַעַם. וְכִיּוֹן שֶׁמִּכַּחַת תְּקִיעַת שׁוֹפָר בָּאִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַיֵּם כָּל הַמְצוּוֹת בְּמִשְׁחָן כָּל הַשָּׁנָה בְּמְסִירוֹת נֶפֶשׁ, בְּחִינַת עֲקִדַת יִצְחָק, לְכַן מַעַלָּה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִילוּ עֲקִדְתֶּם עִצְמְכֶם לִפְנֵי בַּעֲשִׂיתְכֶם כָּל הַמְצוּוֹת בְּמִשְׁחָן כָּל הַשָּׁנָה.

וּבִזְוָה יְתַפְּרֵשׁ מֵאֲמֵר הִירוּשָׁלַיִם, "כִּי מִי גוֹי גָּדוֹל וְגוֹי אֲשֶׁר לוֹ חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים" וְגוֹ', הֵינּוּ שְׁמִקְיָמִים גַּם הַחֻקִּים בְּאִהְבָה וּבְרָצוֹן, וּמִתּוֹךְ כֵּךְ גַּם שְׁאָר כָּל הַמְצוּוֹת מְקִיָּמִים בְּבְחִינַת מְסִירוֹת נֶפֶשׁ, לַעֲשׂוֹת רָצוֹן ה' בְּלִי שׁוֹם הַתְּחַכְמוֹת, וּבִפְרָט מֶה שֶׁבִּפְעַל מְסִירוֹ נֶפֶשׁ לְקַיֵּם מְצוּוֹת ה', וְעַל יְדֵי זֶה

נִמְשָׁךְ עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְלַמְעָלָה הִנְהִיגָה נְסִיָּה, וְלִכְּנָן עַל יְדֵי תְקִיעַת שׁוֹפָר וְקִיּוֹם מְצוּוֹת ה' בְּבְחִינַת חֵק, מְצִדִּיקֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִשְׁפָּט. וּמַעַתָּה לֹא יִקְשֶׁה אִיךָ סוּמְכִים עַל הַנֶּסֶס וְאִיךָ שְׁמִיחִים, וְזֶהוּ לִפְנֵי שְׂיֻדָּעִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָהֶם נֶסִים, עַל יְדֵי קִיּוֹם הַמְצוּוֹת בְּבְחִינַת מְסִירוֹת נֶפֶשׁ לְמַעַלָּה מִן הַטָּבַע, הַמַּתְעוֹרֵר עַל יְדֵי תְקִיעַת שׁוֹפָר. וְאִין כָּאִין חֲסֵרוֹן שֶׁל 'אִין סוּמְכִין עַל הַנֶּסֶס', כִּי כֹאֲשֶׁר כָּבֵד נִמְשָׁכָה הִנְהִיגָה הַנְּסִיָּה בְּעוֹלָם, אִין טַעַם שֶׁלֹּא לְסַמֵּךְ עַל הַנֶּסֶס.

וּבְכֹמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּדִבְרֵינוּ בְּמָקוֹם אַחֵר לְעִנְיָן קִשְׁיַת הַבֵּית יוֹסֵף (סִימָן תרע) עַל גֶּסֶס חֲנֻכָּה שֶׁהָיָה רַק שְׁבַעָה יָמִים, וְתִרְצֵן שֶׁחֲלָקוֹ הַשָּׁמֶן בְּכָל לַיְלָה מַעֲט, וְאִם כֵּן גַּם בְּלַיְלָה הָרִאשׁוֹן הָיָה הַנֶּסֶס. וְהִקְשׁוּ (פְּרִי חֲדָשׁ ש"ס) עַל זֶה הָרִי אִין סוּמְכִין עַל הַנֶּסֶס, אֵף בְּאֵרְנוּ בְּזֶה, דְּהַחֲשִׁמוֹנָאִים וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עֲמָהֶם קִיּוֹמוֹ מְצוּוֹת ה' בְּמְסִירוֹת נֶפֶשׁ, וְעַל יְדֵי זֶה כָּבֵד הַמְּשִׁיכּוֹ הִנְהִיגָה שֶׁל גֶּסֶס בְּעוֹלָם, אִם כֵּן מֵאַחֵר שֶׁכָּבֵד יִשְׁנָה הִנְהִיגָה הַעוֹלָם בְּדֶרֶךְ גֶּסֶס, אִם כֵּן לֹא יִקְרָא זֹאת שְׁסוּמָךְ עַל הַנֶּסֶס, מֵאַחֵר שֶׁנֶּסֶס ה' כָּבֵד מְנַהֲגִים בְּעוֹלָם.

בְּדוּרֵינוּ כָּל שִׁינוּי מֵהַרְגָלוֹ נַחֲשֵׁב לְמְסִירוֹת נֶפֶשׁ

וְעַתָּה בְּדוּרֵנוּ אֲנוּ אֲשֶׁר כָּל כֵּךְ צְרִיכִים אֲנוּ לְרַחֲמֵי ה' וְלִהְנִיגָה נְסִיָּה, צְרִיכִים אֲנוּ לְהִרְבּוֹת מְסִירוֹת נֶפֶשׁ בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת. וּכְבֵּר מִלְתָּנוּ אֲמוּרָה, אֲשֶׁר בְּדוּרֵנוּ אִין נִדְרָשׁ מְסִירוֹת נֶפֶשׁ כַּעֲבוּדַת הַצְּדִיקִים הָרִאשׁוֹנִים

אשר מסרו נפשם ממש לעבודת ה' יתברך, אלא אף כל דבר שהנהג ויהרגל בדרך אשר לא טוב, אשר זה קרוב ליכלת האדם לתקן, ובזה שמשנה הרגלו ומשפר טבעו לכבוד הבורא, זה גם כן למסירות נפש יחשב. וכגון באם חס ושלום אינו רגיל להתפלל במנין שלוש פעמים ביום, ומשתדל ומתאמץ בזה, מסירות זו גם כן בחינת מסירות נפש היא. וכן אם מתאמץ לכון בפסוק שמע ישראל ובברכה ראשונה בשמונה עשרה, אשר זהו מחייב מצד הלכה פסוקה ולא ממלי דחסידותא, גם זה כמסירות נפש יחשב.

ובזכות זה נזכה להנהגה נסית, ולראות בשנה החדשה אף ורק רחמי שמים, ולראות בישועת ישראל בקרוב, אמן כן יהי רצון:

מראשית כזאת הודעת ומלפנים אותה גלית זה היום תחלת מעשיך וזרון ליום ראשון (מוסף לראש השנה).

נבוא לבאר אריכות הלשון כאן.

בקשת רחמים על סמך העתיד

ונקדים מה דאיתא בספר הקדוש תפארת שמואל (אות ח), על פי מה שכתבו בספרים הקדושים (בני יששכר טבת ב, כח) על הכתוב (תהלים קכא, א ב) "שיר למעלות וגו' מאין יבוא עזרי, עזרי מעם ה' עשה שמים

וארץ", דיש לדקדק כפל הלשון, וכן מה ראה להזכיר כאן 'עושה שמים וארץ'. אף הענין הוא, דהנהג בריאת השמים והארץ היתה בשביל ישראל שיקימו מצות ומעשים טובים, וכמו שאמרו על הפסוק בראשית ברא וגו', בשביל ישראל שנקראו ראשית, ואף שעדיין לא היו ישראל בעולם, מכל מקום נברא העולם על שם העתיד בשביל כלל ישראל. וזהו 'שיר למעלות וגו' מאין יבוא עזרי', הינו כאשר אין לי זכות לתלות בה, מכל מקום 'עזרי מעם ה' עשה שמים וארץ', כמו שהשמים והארץ נבראו על שם העתיד, כמו כן אנו מבקשים ישועה על שם העתיד, מה שיהיו לנו זכויות בעתיד.

ועל פי זה באר כינת התפלה בראש השנה מראשית כזאת הודעת, הינו שאף אם אין לנו זכות עתה לזכות על ידה בדין, אף כיון שאנו שבים בתשובה ומקבלים על עצמנו לעתיד לעסוק בתורה ומצוות, על שם העתיד אנו מבקשים שהקדוש ברוך הוא יזכנו בדין, וזהו 'זה היום תחלת מעשיך וזרון ליום ראשון', שיתעורר כח ההוא שהיה ביום הראשון של בריאת העולם שעמד להם זכות העתיד, עד כאן דברי קדשו.

ובזה מתבאר גם מה שאומרים 'ליודע מחשבות ביום דין לכובש כעסו בדין', דאף אם אמנם מעשים אין בנו, אף רצון וקבלה על העתיד במחשבה יש בנו, ואנו מבקשים מהיודע מחשבות שיודע

הרצונות והקבלות שלנו לעתיד, שבזכות זה יכבש כעסו בדין וירחם עמו ביום דין.

הקדוש ברוך הוא מצרף הרצון של עתה למעשה שלעתיד

ועל פי זה יתישב מה שאמרו חז"ל (ראש השנה טז, א) תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם, שצריך באור למה הזכר ענין השופר של איל שהיה בעקדה, והלא עקר המעלה בעקדת יצחק היתה בעקדת יצחק ממש, ומהו הענין להזכיר הקרבת האיל.

והענין הוא, כי איתא בספר הקדוש נעם אלימלך (מצורע ד"ה א"י זאת [האחרון] ע"ש), למה אמרו ז"ל (קידושין מ, א) מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, ולא מחשבה טובה חושבה כמעשה, מהו לשון 'מצרפה'. אלא כי כידוע הצדיקים מלאים תמיד מחשבות ותשוקה נפלאה לעבד הבורא, ולעמת זה האנשים הפשוטים אף על פי שזוכים לעסק במצוות, אבל לא תמיד זוכים שיהיה להם מחשבות ורצון לעבד הבורא. ולזאת ה' יתברך ברוב רחמיו לוקח המחשבות של הצדיקים ומצרפם למעשה של הפשוטים, ממילא נמצא קיום המצוות בשלמות, כי כידוע המצוה צריכה להיות מרכבת ממחשבה וממעשה, סוף מעשה במחשבה תחלה, וזהו הלשון 'מצרפה'.

והנה בעקדת יצחק היה רק מחשבה טובה של אברהם להקריב את יצחק,

ולאחר מכן כאשר שחט את האיל למעשה, צרף הקדוש ברוך הוא מעשה זה למחשבת העקדה, ובזה נמצא שלמות המצוה, מחשבת אברהם אבינו עליו השלום ותשוקתו שבעקדת יצחק, עם מעשה ההקרבה של האיל. וזהו שאמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקדת יצחק, שכשם שאז על ידי מעשה שחיטת האיל צרפתי והחשבתי המחשבה והרצון שבעקדה, כן גם אצריך לכם ביום הזה את המחשבה והרצון שיש לכם עתה לעשות הטוב, שיצטרפו עם המעשה שלעתיד, ועל ידי זה יחשב לכם לזכות.

והנה יש ללמד מדברי הרבי ר' אלימלך זצלה"ה, שאנו צריכים להתחבר עם הצדיקים, ועל ידי זה יהא לנו שלמות המעשה. וכבר הביא הרה"ק מפאטמער זצלה"ה (דברי יואל ראש השנה נו, א ע"ש) בשם הייטב לב זצלה"ה, שכאשר הספיד את הרה"ק מצאנו זצלה"ה אומר, "ללמד את בני יהודה קשת" (שמואל ב א, יח), קשת ראשי תבות תקיעה שברים תרועה. כי בזמן שהרה"ק מצאנו היה בחיים חיותו היה הוא מכון פגנות התקיעות, וגם אנו היינו מצרפים עצמנו עמו, אמנם אחרי שנסתלק אזי מי ילמד את בני ישראל קשת.

ממילא כעת שאנו יתמי מצדיקים האמתיים, מטל עלינו חוב ועל גדול לבנו את מחשבותינו ומעשינו שיהיו לרצון לפני אדון הכל, ועל ידי כן

נזכה לתקן ולהשלים את מעשינו, ונזכה לגמר חתימה טובה ושנת ישועה, אמן כן יהי רצון:

אתם נצבים היום וגו' (דברים כט, ט).

בבעל הטורים איתא על זה, כדרך שנאמר (שמות יט, יז) "וַיִּתְּצֻבוּ בְּתַחֲתִית הָהָר", ויש להבין הכוונה בזה.

גם יש להבין ענין מנהג ישראל תורה שהובא בשלחן ערוך ובפוסקים, שיש נוהגים להעלות לתורה את הבעל תוקע (רמ"א תקפד, ב) ואת הבעל תפלה דמוסף (מ"א שם סק"ו), ומוקא גם (מטה אפרים שם יז) שראוי לכל ירא ה' להשתדל לעלות לתורה.

ואפשר לבאר על פי מה שכתב בספר הקדוש בני יששכר (תשרי מאמר ג דרוש ב) על מאמר הגמרא (בבא מציעא פה, ב), בפסוק (ירמיהו ט, יא) "על מה אבדה הארץ" וגו', דבר זה נשאל וכו' עד שפרשה הקדוש ברוך הוא בעצמו וכו', "על עזבכם את תורת"י וכו', שלא ברכו בתורה תחלה, שתמוה וכי בשביל חטא זה ארע דבר גדול כזה.

ובאר בזה, דהנה אף כאשר מתעורר מדת הדין חס ושלום על האדם על חטאיו ומעשיו, מכל מקום עדין יש עליו למוד זכות, כי הוא מצד עצמו היה חפץ להיות רק טוב, אף השאור שבעסה הוא

שמעכב (ברכות יז, א), כי יצר לב האדם רע מנעוריו (בראשית ח, כא), עד אשר "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז, כ), אף כל רצונו באמת הוא רק לטוב, כי כל ישראל קבלו את התורה ברצון ואמרו נעשה ונשמע. אף כל זה הוא רק כאשר האדם מכבד את התורה, ובזה מראה שיש לו אהבת תורה ורצונו ללכת בדרכיה, רק השאור שבעסה הוא שמעכב, לא כן אם חס ושלום נטל ממנו אהבת התורה ואינו מכבדה, וכגון אותם המתדמים לגוים ולחקותיהם, על ידי זה אין יכול להיות בו למוד זכות זה, ואז חס ושלום שורה עליו מדת הדין. ובפרט אם הולך חס ושלום בחקות הגוים, אשר הוא נדמה לגוים אשר אינם חפצים בחיי תורה כלל, ולא רצו כלל לקבל התורה.

וזהו הענין שנענשו על שלא ברכו בתורה תחלה, כי דבר שאדם מחבב הוא מכרך ומודה עליו ומראה ששמת בו ביותר, ובזה שלא ברכו בתורה ולא חבבוה, על ידי זה הראו שלא היה רצונם בתורה כלל, לכן על ידי זה היה אפשר למדת הדין לשלט בהם על כל חטאיהם הגדולים, ועל כן אבדה הארץ, ע"כ תכן דבריו הקדושים, יעין שם.

אנו זוכים בדין בזכות אהבת וחביבות התורה ובזה אפשר לפרש מה שכתב בעל הטורים, 'אתם נצבים היום' כדרך שנאמר 'וַיִּתְּצֻבוּ בְּתַחֲתִית הָהָר', כי 'היום' רומז על ראש השנה, ואין אפשר לזכות

שלא תמיד הגענו לידי מעשה, מכל מקום הקדוש ברוך הוא מצרפה לנו עם קבלתנו ברצון ובאהבה, להיות כמעשה. אבל לא כן הוא אצל הגויים אשר לא רצו כלל לקבל התורה, ואין אצלם כלל אהבה לדרכי התורה, ממילא לא שיף לצרף מה שעלתה בלכם איזה מחשבה טובה, ואדרבה רק מחשבה רעה מצטרפת להם כמעשה, אשר בזה היה חפצם ורצונם מעקרא.

וזהו שבראש השנה אנו מזכירים 'לבוחן לבבות' ו'ליודע מחשבות', הינו שהרי אתה בוחן לבבות ויודע שרצוננו לעשות רצונך, וכיון שמתחלה היה לנו קבלה ורצון גמור לעשות רצונך, אלא שהשואר שבעסה מעכב, על כן יש לנו לבקש 'ליודע מחשבות', שתצרף המחשבות והרצונות שלנו שבמשך כל השנה, שיהיו נמשכים אחר תחלת קבלתנו ורצוננו הגמור, וממילא יחשבו לנו לזכות ממש, ומכח זכות האהבה לתורה נזכה לשנה טובה, וכנזכר לעיל.

ובזה מתבאר היטב גדל הענין להשתדל בראש השנה לעלות לתורה ולברך עליה, כי על ידי זה אנו מראים בעצמנו אהבת וחביבות התורה, והקדוש ברוך הוא מוחל לנו בעבור זה, וכמו שנתבאר.

כן יעזרנו הקדוש ברוך הוא, אשר בזכות האהבה לתורה נזכה לגמר חתימה טובה, אמן כן יהי רצון:

בדין בראש השנה, זהו בזכות כח התורה, מה שאנו קשורים ומחזיקים בתורת ה' ונחפצים ללכת בה, אף על פי שבמשך השנה יש שהשואר שבעסה מעכב, מכל מקום באם יש לנו אהבה ורצון לתורה, בזה יש כח וזכות גדול לצאת מן הדינים. וזהו 'אתם נצבים' כדרך שנאמר 'ויתיצבו בתחתית ההר', הינו מחמת שבני ישראל מקבלים עליהם התורה אף כשהם במדרגה נמוכה בבחינת 'תחתית ההר', מכל מקום חפצים הם בה באהבה, ועל ידי זה 'אתם נצבים היום', יש לנו תקומה ביום הדין, לומר כי רק השואר שבעסה הוא שמעכב.

ובזה יש לבאר מה שאנו אומרים בתפלה 'ליודע מחשבות ביום דין', וכן 'לבוחן לבבות ביום דין', שלכאורה הלא זהו גם בכל השנה ומהו המיוחד בזה ביום הדין דוקא. אכן המכון בזה, כי ענין זה דוקא הוא העומד לנו לזכותנו ביום הדין, והינו דהנה מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה (קידושין מ, א), אבל אצל אמות העולם אינו מצרפה למעשה (תוספות שם לט, ב, ד"ה מחשבה) והטעם בזה יש לומר, כי אנו קבלנו התורה ברצון ובאהבה, וכיון שכן יש לנו תמיד מחשבות טובות לעשות רצון אבינו שבשמים, והמחשבות הללו הם אמתיות ממש, שהרי הם המשך למה שקבלנו עלינו התורה באהבה, אלא שהשואר שבעסה מעכב, לכן הקדוש ברוך הוא מוחל לנו, ואף על פי